

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”**

Випуск 4

Львів – 2013

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”**

Випуск 4

Виходить з 2010 року

**Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2013**

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол 15 № 11 від червня 2013 р.)

Відповідальний за випуск

Дмитро Герцюк

Упорядник

Олексій Караманов

Комп'ютерне макетування

Наталія Король

М 33 Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної та соціальної педагогіки “Актуальні проблеми української освіти” / Відп. за вип. Д. Герцюк, упоряд. О. Караманов. – Вип. 4. – Львів, 2013. – 96 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей двох етапів Шостої міжфакультетської студентської наукової конференції (2012–2013 н. р.) “Актуальні проблеми української освіти”.

© Матеріали студентських наукових конференцій, 2013

З М І С Т

Ведмідь Роман. Впровадження в середній школі електронних книг як шкільних підручників	5
Вороновська Дарина. Яким повинен бути педагог? (порівняльний аналіз праць Василя Сухомлинського та о. Івана Боско)	6
Ворощук Світлана, Бондар Аліна. «Лярш-Ковчег»: спільнота і волонтерство	9
Голуб Мирослав. Підвищення якості засвоєння студентами знань про природу похибок за допомогою віртуального фізичного експерименту.....	12
Гурняк Мирослава. Особливості мотивації вибору фаху та навчання студентів-сходознавців.....	13
Данилів Мар'яна. «Трансляція педагогічних знань: досвід чи талант?»	17
Довгаль Юрій. «Історія повсякдення: педагогічний аспект...»	20
Довгань Соломія. До питання про пошук мотивації вибору професії педагога.....	22
Дубан Мар'яна. Організаційно-змістові засади Вальдорфської педагогіки.....	24
Дуда Марта. Використання засад народної педагогіки у діяльності “Пласту”	28
Зеленюк Мар'яна. Роль народних традицій у вихованні молоді	29
Злидник Тетяна. Моделювання проблемних ситуацій на уроках математики.....	30
Кантарія Кетеван. Навчання в епоху Web 2.0: на шляху демократизації освіти	33
Кастран Ірина. Використання Інтернету у навчально-виховному процесі школи: за і проти.....	35
Кецмур Божена. Висвітлення сучасних проблем освіти у друкованих та електронних ЗМІ.....	38
Кецмур Божена, Пуцята Ірина. Теле-журнал «Семестр» та його освітньо-пізнавальна роль	40
Леган Мар'ян. Інтерактивні методики викладання математики у вищій школі	42
Луцик Віталій. Особливості вищої освіти в Україні та за кордоном	46
Мацевко Роксоляна. Дискурс педагогічної етики в умовах постглобалізованого суспільства	50
Михайлова Марія, Довганич Наталія. Застосування інтерактивних методів навчання у вищій школі.....	55
Мокрик Радомир. Ідея «навчання протягом усього життя» Я.-А. Коменського та її втілення у сучасності	57
Панкевич Ольга. Організаційно-методичні засади підготовки майбутніх викладачів хімії.....	59
Пелех Ірина. Формування екологічного світогляду учнів на уроках хімії	62

Пухта Юліанна. Вчитель – професія чи покликання?	64
Романчук Ірина. Методи інтерактивного навчання дітей з особливими потребами у християнській спільноті «Віра і Світло»	67
Рубанович Аліна. Інтерактивні та активні методики навчання у Франції	70
Семак Ганна. Роль наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка у підготовці студентів до навчальної діяльності.....	74
Семенюк Юлія. Методика організації і проведення дидактичної гри при вивченні хімії в школі	77
Стадник Оксана. Психологічні особливості самоефективності вчителів	79
Тижай Наталія. Тестовий контроль знань: аргументи за і проти.....	81
Третевич Марія. Ефективність використання мультимедійних технологій на уроках іноземної мови	84
Филипчук Христина. Походження мови, етносу та держави як невід’ємна складова національного виховання (до питання про місце міждисциплінарного підходу у вирішенні триєдиної проблеми).....	87
Чубак Юрій. Метод вільних асоціацій та його використання у психолого-педагогічному дослідженні	89
Яцулка Наталія. Сучасні форми соціально-педагогічної реабілітації осіб з девіантною поведінкою	91

ВПРОВАДЖЕННЯ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ ЕЛЕКТРОННИХ КНИГ ЯК ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ

Сплеск інтересу до електронних підручників, спричинений, з одного боку, природнім прагненням перебувати у контексті сучасних тенденцій в інформатизації навчально-виховного процесу, а з іншого – перманентними проблемами недостатнього.

Власне, електронний підручник – це освітній продукт, який відрізняється від традиційного підручника на друкованій основі лише тим, що переглянути його можна лише за допомогою комп'ютера чи електронної книги; відповідає вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти і навчальним програмам.

Електронний підручник повинен розкривати предмет науки, даючи опис, пояснення, передбачення і прогнозування явищ, фактів, процесів, об'єктів і розкривати сутність предмета вивчення, містити методичний апарат для вчителя та учнів.

Електронні підручники поділяють на три типи: 1) відсканований паперовий підручник; 2) традиційний підручник з гіпертекстовими вставками; 3) спеціально розроблений електронний підручник. Відмінностей між паперовим і цифровим контентом практично не існує; цифровий контент користувача близький, а іноді й ідентичний цифровому продукту творця контенту. Користувачеві надано змогу видалити непотрібні розділи, додати свій матеріал і відредагувати текст.

Серед переваг електронних підручників можна назвати їхню незначну, порівняно з комплектом паперових підручників, вагу і невеликі розміри. Це неспростовний аргумент на користь упровадження в Україні електронних підручників, який, проте, частково нівелюється технологічними недосконаlostями електронних книг.

Можна відмітити інші переваги, такі як портативність рідерів, їхня здатність вміщувати в собі зміст сотень і тисяч книг (доступними для скачування було понад 2 млн. безплатних книг), можливість читати їх при недостатньому освітленні чи навіть у темряві, прослуховувати текст книги, що робить електронний підручник аудіокнигою, а також змінювати розмір шрифту, шукати ключові терміни та визначення, робити закладки та анотації.

Стосовно інформації з основ фундаментальних наук, то з огляду на те, що там ключова інформація протягом тривалого часу не змінюється, електронний підручник важливий не стільки як місце зберігання тексту, скільки для використання анімації,

прискорення процесу навчання і компенсації матеріалів, які недостатньо відображені в друкованих підручниках.

Для визначення поглядів школярів, щодо використання електронних підручників, було проведено анкетування учнів 10-11 класів Мурованської ЗОШ. Розглянемо детальніше дані опитування.

Чи маєте ви домашню бібліотеку?	так (80%)	ні (20%)		
Скільки приблизно книг ви прочитаете за рік?	жодної (21%)	1(38%)	5(44%)	10(7%)
Яким книгам ви надасте перевагу?	наукова (15%)	художня (40%)	фантастика (33%)	інші (12%)
Чи маєте ви комп'ютер і доступ до інтернету?	так (75%)	ні (25%)		
Чи використовуєте ви електронні підручники для навчання?	так (37%)	ні (63%)		
Електронні книги: за чи проти ?	за (93%)	проти (7%)		
З якою метою ви використовуєте комп'ютер?	навчання (7%)	розваги (51%)	навчання і розваги (42%)	
Як ви ставитеся до використання електронних книг в школі?	позитивно (91%)	негативно (9%)		

На запитання: «що хотіли б побачити учні в електронних книгах» учні відповіли: доступ до Інтернету – 85%, виділення і копіювання тексту – 70%, ігрові елементи – 65%, можливість самоосвіти – 42% ,використання презентацій Power Point – 58%, використання графічного редактора Paint – 55%, калькулятор – 97%.

В результаті проведеного дослідження потрібно відзначити актуальність використання електронних книг у середній школі, позитивне ставлення педагогів та учнів до впровадження новітніх технологій в навчально-виховний процес середніх загальноосвітніх закладів.

Дарина Вороновська (філологічний факультет)

Наук. консультант – асист. Максимець М. В.

**ЯКИМ ПОВИНЕН БУТИ ПЕДАГОГ?
(ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАЦЬ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
ТА О. ІВАНА БОСКО)**

За мету ми поставили з'ясувати основні принципи та засади праці педагогів з дітьми, визначити ціль виховання та риси справжнього педагога, на основі зіставлення напрацювань видатних педагогів дона Боско та В.Сухомлинського.

Дон Боско і Василь Сухомлинський дуже різні і водночас у них є багато спільного. Вони обоє віддали свої серця дітям. В обох на першому місці була любов до дітей.

Св. Джованні Боско – знаменитий педагог Італії та основоположник Салезіянського згромадження, члени якого займаються найбіднішою і найбільш потребуючою молоддю. У 1888 році вийшло 118-те видання його книги про виховання підлітків. Він відредагує 204 випуски «Бібліотеки італійського юнацтва», відкриє 5 перших коледжів, побудує церкву Пресвятого Серця в Римі, стане засновником 64 салезіянських об'єднань у 6-ти країнах світу. Йому будуть допомагати 768 салезіянців. Особливе значення в процесі виховання мала любов.

Хоча час вимагав у Сухомлинського не бути людиною віруючою, та серце йому підказувало, як виховувати добрих, люблячих дітей. Василь Сухомлинський – людина, що починаючи від 17 років і до останніх днів свого життя була педагогом. Його книги присвячені головним чином вихованню і навчанню молоді, методиці викладання мови і літератури в середніх школах та ін.. Сухомлинський рішуче відкидав принцип виховання індивідуума через колектив як засаду, “яка може завдати духовної травми вихованцеві”. Важливим є і те, що Василь Сухомлинський до кінця свого життя працював учителем звичайної сільської школи.

Системи виховання педагогів схожі між собою. Так Василь Сухомлинський пропагував виховання без покарань, а о. Івана Боско запобіжну систему виховання.

Основне завдання вихователя запобігти провинам. Запобіжна система не залишає вихованцям часу і не дає їм нагоди порушувати правила доброї поведінки. Регресивна система проголошує накази і заборони, запобіжна – відкидає сліпе виконання правил.

Як же запобігти провинам? Ось поради від о. Боско та В.Сухомлинського:

- дитина має бути постійно чимось зайнята;
- джерелом радості для дітей та підлітків має бути праця для людей, бажання творити та робити добро;
- молодь повинна бути завжди в товаристві вихователя і під його контролем.

Основними стовпами виховної профілактики, на думку педагогів, є довіра, доброта і любов. Дон Боско казав: “Не можливо виховувати молодь, коли вона не має до нас довір’я”. “Заборони, – пише Сухомлинський, – штовхають підлітків на невідвертість, неправдивість”. Дон Боско вважав, що довір’я стримує молоду людину від зла, дає їй віру в себе та лікує її почуття меншовартості. Людина відчуває радість від довіри. Потрібно трепетно підходити до питання довіри та дружби.

“Чи хочете, щоб вас любили? Любіть ви! Це перша передумова для того, щоб придбати прихильність молоді...” – казав дон Боско. Азбучна істина педагогіки

Сухомлинського: людина повинна любити людей і тонко відчувати поруч із собою людину з її радощами і тривогами. Не досить просто любити, треба також виявляти свою любов.

“Виховувати – це насамперед знати людину, а щоб знати, треба постійно бачити, вивчати... Але не поспішайте з висновками – на вашій совісті дитина”. Важливим етапом у вивченні дитини є, на думку св. Івана Боско, диференціація в застосуванні виховних засобів, за умови врахування індивідуальної вдачі вихованця.

Важливе місце у вихованні займають ігри й забави на свіжому повітрі, мандрівки, мистецька самодіяльність учнів. Педагоги брали участь у заходах разом із дітьми. Все це викликало радість, що має велике значення для нормального розвитку дитини. Коли діти знатимуть, що таке радість, їм буде легше зрозуміти, що прямування до добра дає людині тривале щастя і задоволення.

Також, на думку педагогів, важливим є власний приклад та дружня, родинна атмосфера. Окрім того, вихователь мусить любити віддану під його опіку молоду особу також в її слабосиллі і промахах. О. Боско радив, караючи, дотримуватись правила: “Ніколи не ранити, завжди підтримувати; будувати, а не руйнувати. Бути готовим до прощення, неохочим до покарання, готовим до забуття провин!

Отже, вихователь повинен бути терпеливим і завжди готовим вибачити свого вихованця за негідну його поведінку; кожен педагог в душі завжди має залишатись дитиною, варто дивитись на учня з вірою і оптимізмом; своєю погідною, рівною вдачею і привітністю повинен добувати симпатії і довір'я молоді. В поведінці з молоддю він мусить бути справедливим і тактовним. Крім цього, мусить відзначатися великою працьовитістю. Але перш за все він має бути доброю людиною, людиною з серцем, що розуміє і любить дітей.

Педагогіка Василя Сухомлинського та о. Івана Боско має багато спільного. Вони склали певні правила, творили певні концепції та методи виховання, шукали різноманітні способи, щоб відкрити дитячі серця до сприймання навколишнього світу, добра і любові від інших, вчили творити для свої ближніх, робити добрі вчинки, завжди залишатися самим собою. Та це не розум чи навчання допомогли їм досягти таких світових результатів, а мудрі серця...

Отож, життя обох педагогів вчить нас бути для своїх вихованців люблячими батьками. А досягти цього просто, варто лише бути Людиною з великої літери і Людиною з відкритим серцем для інших.

«ЛЯРШ-КОВЧЕГ»: СПІЛЬНОТА І ВОЛОНТЕРСТВО

У далекому 1964 році канадський педагог Жан Ваньє взяв із інтернату двох розумово неповносправних людей і став жити разом із ними. Так було започатковано міжнародний рух волонтерів зі створення належних умов життя для розумово неповносправних.

Лярш – це Міжнародна Федерація 140 християнських спільнот, які допомагають розумово неповносправним. У 37 країнах світу вони проживають разом з асистентами в невеликих домівках.

23 березня 2007 року Міжнародна рада руху «Лярш» затвердила проект створення першої спільноти «Ляршу» в Україні, а в березні 2008 р. «Ковчег» став повноправною спільнотою Міжнародної федерації «Лярш». Це була перша спільнота на пострадянському просторі.

Львів – перше місто в Україні, де з'явилася спільнота «Лярш». Ще в 1992 році рух підтримки людей з особливими потребами започаткувала Зеня Кушпета – українка, яка народилася та виросла в Канаді, піаністка за професією, викладач університету. Її діяльність постійно була спрямована на надання реабілітаційної допомоги особам з розумовою неповносправністю: залучення волонтерів, проведення занять з праце- та арт-терапії, організація роботи.

Результатом такої роботи стало створення у Львові навчально-реабілітаційного центру «Джерело», започатковано рух спільноти дружби та підтримки для осіб з розумовою неповносправністю, їхніх батьків і молоді «Віра і світло» та центр духовної підтримки для осіб з особливими потребами «Емаус».

Місія спільнот «Ляршу»:

- відкривати дари осіб розумово неповносправних у процесі співпраці;
- творення дружніх стосунків із ними;
- поширювати бачення їх дару та гідності серед громади;
- сприяти розвитку більш гуманного та демократичного суспільства.

Засадничим принципом «Ляршу» є віра в гідність кожної людини. Спільнота «Лярш» – це свідчення про те, що кожна людина є унікальною, здатною розвивати свої таланти для добра всього суспільства. У діяльності «Ляршу» важливим є не вирішення проблеми, а, скоріше, допомогти зрозуміти суспільству, що гуманність базується на відкритості та повазі до слабких і зневажених.

Виділимо три сфери життя спільноти.

1. Життя спільноти: спільні святкування для підтримання духу єдності у спільноті; тематичні зустрічі; святкування життя кожної людини – вітання з уродинами; підтримка у радості і смутку.

2. Духовне життя: щоденна молитва, спільні літургії, духовні зустрічі, руколекції, прощі.

3. Професійне життя: заняття з ручної праці, час який виготовляють різні вироби: ткані торбинки, декоративні свічки, ікони, вироби з дерева, прикраси з бісеру, листівки; заняття з соціальної та побутової адаптації; формації (навчання) для асистентів, волонтерів для кращого розуміння осіб розумово неповносправних і успішного будування стосунків з ними, для підвищення професійного рівня; семінари для підтримки батьків неповносправних; виставка творчих робіт; інтеграція в місцеву громаду – виходи учасників програм у місто, в парк, поїздки в інші місцевості.

Спільнота налічує 105 членів (72 особи з особливими потребами, 33 асистенти та координаційна команда). Спільнота «Лярш–Ковчег» працює на прикладі занятієвої терапії, а для асистентів щорічно проводять медико-психологічну підготовку. Така програма для волонтерів у Львові діє вже три роки.

На сьогодні спільнота «Лярш–Ковчег» об'єднує 5 програм: чотири творчі майстерні та денну програму для осіб з глибокою розумовою неповносправністю, будинок підтриманого проживання та координаційний офіс.

Майстерні «Лярш-Ковчегу» – «Бджілки», «Мрійники», «Знесіння», «Назарет» та «Усмішка» – розташовані в різних районах Львова. Кожна з п'яти програм-майстерень – це, перш за все, місце приналежності до спільноти. Тут кожен має можливість крокувати по життю поруч з іншою людиною і пізнавати Бога, вчитися чогось нового, творчо себе реалізовувати, плекати почуття власної гідності та цінності свого життя.

У майстернях наші друзі – особи розумово неповносправні, разом з молоддю-асистентами та волонтерами виготовляють різні вироби: ткані торбинки та декоративні свічки, ікони та інші вироби з дерева, прикраси з бісеру та листівки, вироби з глини та кєропласту, мило. Члени спільноти регулярно зустрічаються не тільки у майстернях, але й на спільних святкуваннях та виїздах за місто. Таким чином, наші друзі реалізуються творчо та живуть більш повноцінним життям, беручи участь в житті спільноти, суспільства та громади м. Львова зокрема.

Будинок підтриманого проживання. В реколекційно-житловому будинку з назвою «Витанія» особи, які займаються у майстернях чи відвідують денну програму, практикують самостійне життя за підтримки асистентів. Це перший будинок підтриманого проживання у

Львові. У ньому мають змогу проживати четверо людей з особливими потребами та троє асистентів.

Життя у «Вітанії» є подібним до життя в родині: тут спільно готують їжу, прибирають, коли потепліє доглядатимуть за садом. Впродовж дня друзі мають можливість відвідувати майстерні, а ввечері приймати гостей – своїх приятелів, волонтерів, священників та інших людей, які мають бажання розділити свій вечір чи вихідні дні з мешканцями будинку. Часто друзі називають будинок «Вітанія» від слова вітати, бо знають, що тут завжди їм раді. З радістю зустрінуть і Вас!

Денна програма – це програма соціально-побутової адаптації для осіб з глибокою формою розумової неповносправності. На денну програму учасників з різних частин міста звозить спільнотовий автобус.

Координаційний офіс – координує і підтримує діяльність усіх частин спільноти, організовує загальноспільнотові заходи (спільні зустрічі, святкування, літургії, табори, навчання для асистентів та підтримку для батьків дітей з особливими потребами).

Не пацієнти, не інваліди, а друзі – так ставляться до розумово неповносправних у «Лярш-Ковчегу».

Особи розумово неповносправні, виявляється, можуть багато чому нас навчити. Вони можуть допомогти нам повернутися до чогось, що є важливим у житті, згадати, що Бог усіх нас – і сильних, і слабких – однаково наділив людською гідністю.

Тому, «Лярш» – це не оборонна фортеця, а невід’ємна частина громади. Це приклад того, як люди з різними інтелектуальними здібностями, соціальним статусом, релігійною та культурною приналежністю можуть жити разом.

Одним із найважчих тягарів для осіб розумово неповносправних є ізоляція від світу, в якому немає для них місця.

Якщо ж перестанемо шукати досконалості і приймемо того, хто стоїть перед нами без зайвих очікувань чи сподівань, то можемо стати свідками існування неймовірних і часто несподіваних для нас дарів: щирості і відкритості, любові і вірності, простоти і смирення, дару до певної професії чи ремесла.

Мирослав Голуб (факультет прикладної математики та інформатики)

Наук. консультанти – доц. Біляковська О. О., проф. Орищин Ю. М.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ ЗНАНЬ ПРО ПРИРОДУ ПОХИБОК ЗА ДОПОМОГОЮ ВІРТУАЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Дистанційне навчання останнім часом стає все популярнішим. Це вимагає нових підходів до підготовки навчальних матеріалів. Одним із таких підходів є розробка комп'ютерних засобів навчання, які поширюються через Інтернет.

Студенти-першокурсники мають труднощі у вивченні теорії імовірності, зокрема усвідомленні природи похибок вимірювання.

Професор Ю. М. Орищин розробив комплекс засобів для вивчення теми “Вимірювання та їх похибки”, який допомагає студентам якісно засвоїти цю тему і є придатним для дистанційного навчання [Орищин Ю. М. Теорія і практика вдосконалення курсу загальної фізики (сучасний навчальний фізичний експеримент): Монографія. — Львів: Вид. дім “Панорама”, 2003. — 264 с.]

Тему розділено на 5 змістових блоків-модулів, кожний з яких логічно слідує за попереднім з дотриманням принципу наочності.

- 1) Поняття систематичної похибки.
- 2) Поняття випадкової похибки.
- 3) Залежність середнього значення вибірки від кількості спостережень.
- 4) Середнє значення не вказує на величини похибок.
- 5) Гістограма вимірювань несе всю інформацію про них, а її огинаюча крива описується формулою Гаусса.

Кожному блокові відповідає фізичний експеримент, для якого розроблено спеціальну установку. Також розроблено комп'ютерну програму для проведення віртуальних експериментів за допомогою ПК.

Першу версію цієї програми розроблено понад 10 років тому для операційної системи DOS. В наш час для того, щоб її запустити на типовому ПК, потрібні додаткові знання та програмне забезпечення.

Для того, щоб забезпечити можливість використання цієї програми більшості сучасних ПК без додаткових зусиль, розроблено нову, модернізовану версію у вигляді веб-сторінки (зараз вона перебуває на стадії бета-версії).

При розробці застосовувалися такі технології, як HTML5 та JavaScript, а також

бібліотека Processing.js.

Завдяки формату веб-сторінки цю програму можна буде запустити на будь-якому сучасному браузері.

Переваги системи віртуальних експериментів над традиційними методами навчання:

1. Може використовуватися будь-де, де є комп'ютер.
2. Не потребує присутності викладача.
3. Дозволяє встановлювати будь-які фізичні умови проведення експерименту, навіть такі, які неможливі на Землі.

Недоліки системи віртуальних експериментів:

1. Система не діє під тими ж самими взаємодіями, що й реальний експеримент, а лише моделює закони фізики згідно з сучасними теоріями.
2. Оскільки система є комп'ютерною програмою, в ній можливі збої та помилки.
3. Система в принципі не може досягнути того рівня наочності, який є в реального фізичного експерименту.

Мирослава Гурняк (філологічний факультет)

Наук. консультант – доц. Федина В. С.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІ ВИБОРУ ФАХУ ТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-СХОДОЗНАВЦІВ

*Схід – це світ магії, де на мінаретах виблискують золоті півмісяці,
повітря сповнене солодощами ефірних олій,
а пустеля розстеляє свої золоті піски далеко за горизонт...*

*Схід – це казка, яка для багатьох
так і залишиться сном.*

Проте для деяких вона стає реальністю...

Вступивши на східну філологію студентів-сходознавців очікують три найпопулярніші питання від друзів, знайомих чи просто людей, які дізнаються про їхню спеціальність: «Чому ви обрали цю спеціальність?», «Що ви хочете робити в майбутньому»? і третє – це більше прохання, аніж питання, ця фраза, у моєму випадку звучить приблизно так: «Скажи щось по-арабськи».

Безліч разів мене запитували «Чи не планую я вийти заміж за шейха і поїхати в «Арабію»?», саме тому тема нашої доповіді вибрана неспроста, сьогодні, як сходознавець я вирішила висвітлити саме ці сторони східної філології, які, зазвичай, залишаються у тіні.

Насамперед, було проведено соціальне опитування, а саме анкетування, в якому взяли участь близько 70 студентів кафедри сходознавства. Створюючи анкету та формулюючи питання, ми опиралися на праці Барчі Б., Вачевського М., чії статті присвячені саме мотивації вибору професії, у підручнику із соціології Вербеця В. детально описано, як правильно організовувати і проводити анкетування. Серед опитованих були сходознавці усіх курсів та напрямків, а саме студенти, що вивчають японську мову, арабську та перську. Щодо співвідношення відповідно до їх року навчання, то в анкетуванні взяли участь 17 студентів I курсу, 11 студентів II курсу, 23 студенти III курсу, 11 – IV курсу та 5 студентів-магістрів V курсу.

Анкета складається із п'ятнадцяти різнопланових запитань. Ми старалися вибрати найактуальніші питання та ті, які б найяскравіше відображали характерні риси нашої спеціальності та її процесу навчання, а також ті питання, які найчастіше запитують у сходознавців інші студенти, викладачі, знайомі тощо.

Насамперед, ми хотіли з'ясувати що зумовлює вибір даної спеціальності та які чинники впливають на рішення абітурієнтів. Серед наведених причин вибору спеціальності «Східна філологія» найпопулярнішим стали такі фактори, як:

1. Здібності до вивчення мов – 36 студентів обрали цей варіант.
2. Цей вибір був лише справою випадку – у 28 опитованих.
3. Свідомий вибір, спричинений зацікавленням східними мовами – обрали 23 сходознавці.
4. Як мода на екзотичні мови – визначило 6 студентів, та вплив батьків спричинив вибір спеціальності також у 6 опитованих.

Найрідше обирали варіанти: престиж та високий рейтинг спеціальності, факультету, ВНЗ – лише 4 студенти, високий попит у спеціалістах в цій галузі – 3, інший варіант – 1.

Наступним нашим завданням було визначити, як абітурієнти дізнаються про спеціальність «Східна філологія». У результаті ми отримали такі результати: найчастіше молоді люди дізнавалися про цю спеціальність, коли бачили її у списку серед інших, таке трапилося у 32 опитованих, 20 дізналися від друзів, знайомих або ж прочитали і лише 15 студентів раніше цікавилися східними мовами. Таким чином, це може свідчити про те, що вступати на східну філологію може кожен, навіть якщо він до цього зовсім не був ознайомлений із мовою чи культурою Сходу.

Після вступу у вищий навчальний заклад дуже важливо правильно сформулювати ціль свого навчання та визначити пріоритети для майбутнього працевлаштування. Отже, ми вирішили дізнатися скільки ж студентів-сходознавців хочуть працювати за спеціальністю і якщо так, то ким?

З усієї кількості опитуваних працювати за спеціальністю хотіли б 44, негативною відповідь була у 2, а 21 ще не впевнені, тому обрали варіант “важко сказати”.

Щодо ситуації, ким і де студенти-сходознавці хотіли би працювати, то беззаперечним лідером стала робота перекладачем, її обрали 54 рази, 11 разів відзначили роботу у посольстві, лише 9 разів було відзначено роботу викладачем, а також 3 навели інші варіанти, серед них: бізнес, робота в державних органах України та робота в іншій галузі, яка була б пов’язана з використанням мовних навичок.

Дуже часто трапляється, що студенти державної форми навчання, планують вивчати одну мову, але через позицію у рейтингу вони повинні вивчати іншу. Тому одним із питань, поставлених в анкеті було: «Чи вивчаєте ви ту мову, яку хотіли до вступу у ВНЗ?». Ось такими є результати: 38 студентів відповіли, що так і 29, що ні. Проте не зважаючи на цей фактор, на питання «Чи подобається Вам навчатися на східній філології» 60 опитуваних відповіло позитивно, і лише 7 сказали, що їм не подобається. Ще одним безперечним доказом, що навіть якщо не вдалося вступити на мову, яку спершу обрали, це не велика втрата, а можливо навіть – це доля, оскільки 47 сходознавців ствердили, що вони не шкодують про свій вибір і, навіть, якби їм надали другий шанс обрати іншу мову, то вони не зробили б цього, 3 шкодують про свій вибір, але, тим не менше, не змінили б його, 9 студентів шкодують про вибір спеціальності, та змінили б її, і 8 не шкодують, проте за наявності другого шансу, мабуть, прийняли б інше рішення. Це свідчення того, що не зважаючи на те, як склалася ваша доля у рейтинговому списку абітурієнтів це не є визначальним фактором, що в подальшому визначатиме вашу професію, якщо ви любите мову, яку вивчаєте та докладаете чимало зусиль для оволодіння нею, то ніколи не пошкодуєте, що так склалася обставини, а якщо відчуваєте, що східна мова не ваше покликання, то краще припинити відразу змушувати себе до вивчення її, щоб потім не шкодувати про згаяний даремно час.

Надзвичайно цікавим є і те, як змінюється бачення переваг та перспектив спеціальності східних мов, починаючи від першого курсу і завершуючи п’ятим. Щодо еволюції поглядів на майбутні можливості у цій галузі, то позитивно змінилися погляди лише у 6 осіб, негативно – у 13, 19 опитуваних вважають, що їхні погляди залишилися такими ж, оскільки і перспективи їхні не змінилися, 29 із опитуваних не змогли визначити чи змінилося їхнє бачення свого майбутнього у цій спеціальності чи ні, тому обрали варіант “важко сказати”. Ця ситуація зумовлена суб’єктивною точкою зору кожного із опитуваних та залежить від їхніх амбіцій і потенціалу.

Щодо найпопулярніших переваг, які студенти вбачають у вивченні східної мови то серед них можна виділити:

1. Екзотичність, оригінальність, рідкісність спеціальності та мови, зокрема.

2. Невелика кількість фахівців у галузі східної філології.

3. Знання мов, загалом, не лише східної, а й української, а також високий рівень володіння літературною мовою, знання граматики, вміння швидко опрацьовувати великий обсяг матеріалу.

4. Високий попит на знавців східних мов, спричинений розширенням, посиленням зв'язків України зі Сходом.

5. Отримання подвійної спеціальності.

6. Можливість працювати або навчатися за кордоном.

Отже, східна філологія залишається багатоперспективною галуззю, яка постійно розвивається у сучасному світі.

Що ж стосується самого процесу навчання, його організації та реалізації, то студенти досить високо оцінили рівень викладання східних мов у Львівському національному університеті. Критеріями для визначення рівня були: організаційні, індивідуальні (моральні) вміння викладачів, професіоналізм, методична компетентність тощо. 29 студентів оцінили якість викладання оцінкою дуже добре, 15 – просто добре, 11 людей відзначили рівень навчання відмінно, і ще 11 задовільно, лише 1 сходознавець, позначив відмітку незадовільно. Ці результати підтвердили високий рівень викладання східних мов.

Окрім змоги оцінити рівень викладання, студенти також оцінювали і свій рівень знання мови, яку вони вивчають. Знову ж таки, кожен рівень має свої особливості. Елементарний – це рівень, на якому студент володіє навичками читання, писання, може відтворити елементарні фрази, відповісти на нескладні запитання, тощо. 7 студентів оцінили свої знання на елементарному рівні. Нижче середнього – це наступний рівень, на якому студент-сходознавець уже може відтворити певні текстові повідомлення, може брати участь діалогах східною мовою на різноманітні побутові теми тощо, 19 студентів визначили свій рівень нижче середнього. Середній рівень володіння мовою характеризується умінням студента розмовляти на різноманітні суспільно-політичні теми, брати участь у дискусіях, частково розуміє носія мови, може створити досить велике зв'язане повідомлення, 39 сходознавців визначили свій рівень як середній і 2 сходознавців-магістрів оцінили свій рівень володіння мовою, як високий – це рівень, на якому студент здатен розуміти носія мови, спонтанно творити повідомлення, відразу перекладати почуте, тощо.

Також, нам важливо було дізнатися, що студенти хотіли би внести нового у процес навчання. І опитавши їх, ми отримали такі результати:

1. Збільшення годин для вивчення основної мови.

2. Введення дуалістичної лекції (щоб поруч із українськими викладачами був і викладач – носій мови).

3. Використання наочних методів викладання (презентації, перегляд фільмів, тощо).

4. Мовна практика (діалоги, бесіди, екскурсії).

5. Введення таких сходознавчих предметів як історія, діалекти країн Сходу, друга східна мова тощо.

Таким чином, це опитування дало змогу ознайомити вас із мотивацією та причинами вибору професії сходознавця, а також проаналізувати основні найхарактерніші риси спеціальності, яку вони обрали. Ми вважаємо, що отримані результати можна використати для покращення рівня навчання, запровадження нових методів викладання, а також популяризації цієї дуже особливої галузі науки на теренах України.

Мар'яна Данилів (факультет культури і мистецтв)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

«ТРАНСЛЯЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ: ДОСВІД ЧИ ТАЛАНТ?»

«Всяк мусить пізнати свій народ і в народі себе. Чи ти рус?.. Будь ним... Чи ти лях? Ляхом будь. Чи ти німець? Німечествуй. Француз? Французюй. Татарин? Татарствуй. Все добре на своєму місці і в своєму образі, і все красно, що чисто, природно, що не є підробкою, не перемішано з чужим по роду...»

У житті зустрічаються різні педагогічні проблеми – формування гуманного і гармонійно розвиненої людини, вироблення ефективних прийомів адаптації до життєвих умов, підготовка учня, який прагне до нових знань. Педагогічна проблема – це питання або комплекс питань щодо процесів навчання і виховання людини, що об'єктивно виникає у педагогічній теорії і практиці.

Розглянемо одну з чи не найбільших проблем практичної педагогіки – трансляцію набутого досвіду, адже для педагога, вміння передати знання, яке б не тільки закріпилося, а й змогло розвинутися і дати свої плоди є основною метою існування самої професії.

Ми довіряємо педагогу своїх дітей, своє майбутнє. Слід не забувати, що вплив між педагогом і учнями є обопільний, тому дуже часто наперед заготовлені шаблони можуть стати просто не придатними. Справжній педагог із кожним днем вчиться, аналізує пройдені етапи, знаходить закономірності і суперечності.

Щоб передати досвід, для початку його слід здобути. Але ця абстрактна одиниця, не

завжди приходиться з плином часу, що, на жаль, далеко не всі розуміють, вираховуючи свій викладацький стаж. Він, як і досвід безперечно буде, але який? І в якому кількісному і тим паче якісному співвідношенні?

Для того, щоб позитивний та ефективний передовий інноваційний педагогічний досвід, який вже існує, розвивався, його необхідно передати. Проте, як зауважив Ушинський, – передається думка, яка виведена із досвіду, але не сам досвід. Що ж потрібно для того, щоб за максимально короткий відрізок часу передати якомога більше правильної та потрібної інформації?

Мабуть в цьому і полягає частина проблеми. Багато викладачів (навіть чи їх можна називати педагогами), які здобули певний досвід, намагаються навпаки його приховати. Ця ситуація чимось нагадує працівника бібліотеки, який на запитання: «Де можна знайти інформацію?» – починає невдоволено вигукувати, мовляв ти на котрому курсі, чого вже стільки років штани протираєш і не знаєш до сих пір як то шукати? Питання в тому чи схочеться ще раз прийти в ту бібліотеку, якщо можна ввійти в Інтернет і, знайшовши щось схоже, як і більшість, – викрутитися?

Причину виникнення піднятих вище проблем Костянтин Ушинський бачить в нестачі педагогічної літератури, він пише: «Педагогічна література ... вводить його (педагога) в благородний коло мислителів, які присвятили все своє життя справі виховання». Ушинський вважає, що «педагогічна література одна тільки може надати їй (педагогічній діяльності) той зміст і ту цікавість, без якої вона робиться машинальним припровадженням часу, призначеного на уроки». Погоджуємося з його думкою про те, що «педагогічна література ... знайомить нас з психологічними спостереженнями безлічі розумних і досвідчених педагогів і ... направляє нашу власну думку на такі предмети, які легко могли б вислизнути від нашої уваги».

До недоліків ж сучасної педагогіки ніяк не можна віднести відсутність відповідної наукової літератури. У чому ж причина актуальності проблем, піднятих Ушинським, стосовно до сьогодення.

Сьогодні ми спостерігаємо за тим, що появилася велика кількість педагогічної літератури. Справжня причина педагогічної неграмотності, на мій погляд, криється не в неможливості читати педагогічну літературу, а в небажанні багатьох педагогів цього робити. А причина цього факту криється в одній з проблем, також порушених Ушинським, а саме в переконаності таких педагогів, що їх професійний досвід компенсує повна відсутність теоретичної підготовки. Цілком очевидно, що така думка помилкова.

Педагогіка, як і кожна наука, пов'язана з мистецтвом. На жаль, серед сучасних педагогів спостерігається практично повне незнання наукової частини і, як наслідок, їх

мистецтво стає схожим на «архітектуру присадибних ділянок», коли кожен садівник творить на своїх 6 сотках те, що вважає за потрібне, абсолютно не замислюючись над тим, що у нього при цьому виходить. Але клас учнів, довірений педагогу, це далеко не 6 соток присадибної ділянки. У школі закладаються і розвиваються всі найважливіші якості майбутньої особистості, відбувається найважливіший етап її соціалізації, на основі якої пізніше почнеться індивідуалізація особистості. Моральний занепад сучасного суспільства, як мені здається, пов'язаний з відсутністю ідеології, як мети до якої треба прагнути, і висококваліфікованих педагогів.

Відсутність глибоких теоретичних знань призводить до того, що педагог, спираючись тільки на свій досвід, починає застосовувати методи, удавані йому правильними і дієвими, але, які повністю суперечать психології. Він може почати вважати, що учня потрібно якомога більше сварити і якомога менше хвалити, вважаючи, що лайка мобілізує, а похвала розхолоджує. Не можна починати відповідь на будь-яке питання учня з осуду, думаючи, що учень від цього почне краще займатися, намагаючись знайти відповідь на питання самостійно. Не можна провокувати публічне осміяння учня за припущені ним помилки, намагаючись таким способом поліпшити якість його самопідготовки. На жаль наведені мною методи виховання не рідкість, а постійна практика, яка застосовувалася деякими педагогами в моїй власній школі, яка, до речі, вважається однією із зразкових у районі.

Практичне ж значення педагогіки полягає в тому, щоб «відкривати засоби до утворення в людині такого характеру, який протистояв би натиску всіх випадковостей життя, рятував би людину від їхнього шкідливого впливу і давав би йому можливість видобувати звідусіль тільки добрі результати».

Досвід педагогічної діяльності доводить, що педагогу недостатньо знань основ наук і методики навчально-вихованої роботи. Адже більша частина його знань і практичні вміння передаються учням лише завдяки живому й безпосередньому спілкуванню з ними. Вважаємо, що фатальною стає помилка, коли людина не маючи покликання до викладання, починає займатися цією справою, калічить душі. Якщо вчитель не пізнав власного внутрішнього життя, то навряд чи слід чекати від нього дієвої допомоги учням.

Педагогіка – це наука і мистецтво. Але, на жаль, сьогодні спостерігається нерозуміння цього багатьма з педагогів, що практикують. До виконання будь-якого завдання потрібно підходити з усією відповідальністю і розумінням того, що теоретичні знання та досвід доповнюють один одного, але ніяк не замінюють. Практика педагога – це особливо відповідальна діяльність, так як вона безпосередньо пов'язана з роботою з людьми, не просто з людьми, а з дітьми, майбутніми особистостями. І те, наскільки ці особистості зможуть сформуватися, розкритися залежить від професіоналізму педагогів.

«ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ...»

У своєму повідомленні ми звернемо увагу на вивчення педагогічних аспектів історії повсякденності – одного з напрямів розвитку сучасної історичної науки, що вивчає умови життя, праці та відпочинку людини, фактори, що впливають на формування її свідомості, норми поведінки, тощо. Крім цього, цей напрям досить цікаво інтерпретує становлення та розвиток людини, її життя у суспільстві, вплив соціуму на особистість

Історія повсякденності (повсякдення; нім. *Alltagsgeschichte*) зароджується у середовищі західнонімецьких учених в другій половині ХХ ст. (А. Людтке, Х. Медик, Ван Дюлман та ін.). Проте, у Великій Британії вона також має доволі потужну традицію, наприклад, у серії книжок подружжя Квеннеллів. Квеннелли прагнули донести до молодого покоління історичне минуле своєї країни, намагались сформуванати відповідне ставлення до історії. Показовою у цьому є доля їх сина, відомого літературознавця, письменника і поета сера Пітера Квеннелла (1905-1993), освіта якого розпочалася з книг батьків. У 50-60-ті рр. він сам працював над історією повсякдення ХІХ ст.: його біографії Чосера, Шекспіра, Байрона, Шеллі і багатьох інших великих англійців визнані кращими в англійському літературознавстві. П. Квеннелл завжди приділяв увагу повсякденним аспектам життя своїх героїв, що додавало їм жвавості та яскравості, показувало їх живими людьми.

Історія повсякденності має значний вплив на розвиток та становлення соціально зрілої людини, виховання її індивідуальності та особистості, розуму, вмінь та навичок, інтуїції тощо. Перш за все потрібно приділити увагу темі повсякдення з педагогічної точки зору, тобто відчувати, побачити, сприйняти і зрозуміти навколишній світ очима дитини. Саме пізнання у дитинстві навколишнього середовища творить основу характеру майбутнього самостійного індивіда. З роками світогляд дитини, а потім зрілої людини змінюється, удосконалюється, зазнаючи дедалі більше змін.

Історія повсякденності розширює та деталізує методологію історичного наукового пізнання, дозволяючи проаналізувати узагальнений історичний процес у його взаємозв'язку з окремими соціальними групами та реалізуючи свої завдання за допомогою соціальної історії, яка всебічно розглядає і вивчає роль пересічної людини.

Соціальна історія під впливом повсякденності сприяє розвитку індивіда – його зовнішнього та внутрішнього світу, матеріального та духовного начала. Усе це розвиваються з дитинства, з життям дитини у суспільстві.

Не менш важливою є історична епоха, в якій відбуваються зміни, творення індивідуальності тої чи іншої людини. Римський філософ Ціцерон (Cicero) сказав влучну фразу – «O tempora, o mores!» – «О, часи, о, звичаї!». І це справді так, бо кожна історична епоха та навіть день, рік, десятиліття, століття є відмінні від минулих часів. Важко уявити сучасний світ, поглинутий вендеттою, фліцидом (*filicide* - дітовбивство), кровопролитними загарбницькими війнами. І так само складно уявити минулі епохи, як періоди інформаційної доби, розвитку техніки, дослідницьких центрів у багатьох галузях.

У ході розвитку соціальної історії розвивалися характер, ідеали, думки, ідеї окремих індивідів. У кожній історичній епосі є свої генії – найяскравіші її представники. Для епохи Відродження це, наприклад, такі митці, як Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті, Мікеланджело Буаноротті, скульптор Донателло; та поети – Франсуа Війон, Джованні Бокаччо, Джефрі Чосер, Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка. Саме соціальна історія, суспільство, «mores» цього періоду вплинули на їх становлення та широке визнання.

Педагогічний аспект повсякденності є одним з найяскравіших її аспектів, який показує у динаміці та перспективі як базисні уявлення, так і устремління у майбутнє усіх факторів суспільного життя, – державної політики і дипломатії, адміністрування та управління на всіх їх рівнях, торгівлі та економіки, мистецтва і моди, суспільної свідомості в усіх її проявах (релігія, філософія), науки та освіти, військової справи.

Повсякдення справді має суттєвий вплив на розвиток людини, яка в свою чергу розвиває та змінює цілу епоху, в якій жив. Відбувається кругообіг змін – суспільство змінює нас, а ми у свою чергу, змінюємо суспільство. Наприклад, для дитини повсякдення, рутина, буденність розкриває правила життя у суспільстві, де вона була народжена. Якщо ця дитина наділена неабияким талантом, завзятістю, розумом, то вона може стати не тільки представником своєї епохи, а й наукової думки усієї історії людства.

Наприклад, думки античних філософів, котрі жили за декілька століть до н.е., є квінтесенцією сучасного філософського мислення. Філософія Гегеля, Канта, Ніцше багато в чому перегукується з філософією античних мислителів. Наприклад, Зенон Елейський (нар. 460р до н.е.) та його відома теорія про апорію (непрохідне місце) думки підтримує психолог ХХ ст. Карл Густав Юнг, який відповідає на цю ідею фразою: «Мислити так важко, - тому більшість людей судить».

Як вже було сказано, погляди на життя та думки геніїв минулого деколи стають науковою думкою усієї історії людства. Сучасники пам'ятають слова філософа-монаха Джордано Бруно :« Всесвіт нескінченний і включає нескінченне число світів, у кожному з яких є сонце і декілька планет.». А християни живуть вченням та мученицьким життям їх Бога, Філософа та Вчителя – Ісуса Христа...

Як підсумок, можна зазначити, що повсякденню насправді притаманний педагогічний характер. Повсякдення вчить дитину сприймати та розуміти світ. У залежності, в якому суспільстві народжена людина, буде визначатись те, ким вона стане – членом суспільства, якщо слухняно дозволить собі влитися в нього, чи зазнавши від суспільства різного роду негативу – стане чужим елементом або навіть ворогом такому соціуму. У такому випадку людина, котра повстала проти суспільних норм та моралі (так званий *лібертін* (libertine - вільнодумець) буде робити все аби змінити це суспільство, пропагуючи соціуму свою мораль та світогляд. Зв'язок повсякдення з соціальною історією зайвий раз підкреслює роль традицій та виховання на життєдіяльність та світогляд кожної людини.

Соломія Довгань (історичний факультет)

Наук. консультант – Лещак Т. В.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОШУК МОТИВАЦІЇ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ПЕДАГОГА

*«Для людини, яка не знає,
до якої пристані плисти,
жоден вітер не буде попутним»
Сенека*

Професійне самовизначення виступає важливим етапом самореалізації та первинної соціалізації студента майбутнього педагога – етапу, що визначає спрямованість його життєвого шляху і самостійний пошук мотивації для майбутньої педагогічної діяльності. Таке самовизначення суб'єкта педагогічної діяльності передбачає наявність у нього професійно важливих і соціально значущих якостей особистості, які значною мірою гарантують процес продуктивної самореалізації педагога професійної школи.

Як зазначає С. Гончаренко, професійне самовизначення – це процес прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності, який полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності та передбачає самооцінку людиною індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами професії до спеціаліста.

Найважливішим серед професійно важливих і соціально значущих якостей студентів педагогічних вузів є інтерес до професії педагога, який представляє собою пізнавальну спрямованість особистості на оволодіння педагогічною діяльністю, реалізацію своїх нахилів

та здібностей, формування переконань у правильності обраного професійного життєвого шляху.

Основними складовими професійного самовизначення педагога є: сформованість мотивації до педагогічної творчої діяльності, професійно важливих і соціально значущих якостей особистості; досягнення оптимізації взаємин особистості і педагогічної професії; усвідомлення себе як суб'єкта професійної педагогічної діяльності.

Професійно-особистісне становлення, формування і розвиток педагога відбувається в умовах дії об'єктивних і суб'єктивних чинників. До об'єктивних відносять вимоги, норми і обмеження, висунуті професією до педагогічної діяльності, а до суб'єктивних – індивідуально-психологічні особливості, здібності та психофізіологічні можливості до педагогічної діяльності. Вирішальне значення у професійно-особистісному становленні та самовизначенні майбутнього педагога має процес і результат мотивації вибору ним професії. Такий вибір повинен не лише відповідати інтересам, схильностям і здібностям майбутнього педагога, а й гарантувати відповідну ступінь задоволення його в нелегкій педагогічній праці.

Вивчення закономірностей внутрішнього психологічного підґрунтя для самовизначення у межах проблеми професійного вибору пов'язується у сучасній психології з розумінням даного вибору в контексті життєвого і особистісного самовизначення, з пізнанням молодою людиною себе, свого місця у світі, аналізом своїх особистісних ресурсів та співвідношенням їх із вимогами професії (В. І. Журавльов, І. А. Зязюн, І. С. Кон, Т. В. Кудрявцева, А. М. Кухарчук, В. Ф. Сафін, В. І. Шинкарук та ін.).

Метою даного дослідження вбачається виявлення домінуючих мотивів вибору професії педагога. На нашу думку, студенти повинні мати чітке уявлення про професію вчителя, а викладачеві при підготовці майбутніх вчительських кадрів варто робити акцент не лише на практичних і теоретичних аспектах процесу викладання, але й орієнтуватися на виховання тих якостей, які потрібні вчителю: такт, терпимість, толерантність. Однак, усе це актуально лише в тому випадку, якщо вибір професії здійснюється усвідомлено, адже покликання у професії вчителя має вирішальне значення.

Варто зазначити, що система мотивів, у тому числі і щодо професійного самовизначення, є динамічною і змінюється протягом усього життя. На професійне самовизначення впливають соціальне і матеріальне становище сім'ї, рівень освіти батьків та випадкові фактори захоплення.

Нами проведено анкетування серед студентів III курсу різних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка, які хочуть присвятити себе професії вчителя. Для цього попередньо проведено тест на схильність до педагогічної діяльності.

Розглянемо детальніше дані опитування.

№ п/п	Основні мотиви вибору професії вчителя	Показник відповідей студентів
1.	Порада батьків	26,7%
2.	Сімейна традиція	3,3%
3.	Порада друзів	6,7%
4.	Порада вчителів	18,3%
5.	Самостійне рішення	66,7%
6.	Престижність професії	42,5%
7.	Умови праці	47,5%
8.	Матеріальні блага	29,2%
9.	Суспільна значущість професії	56,7%
10.	Відповідність вимогам до професії	26,7%
11.	Можливість використання свої здібності	52,5%
12.	Творче розкриття	54,2%
13.	Можливість стати цінним для суспільства	65,8%
14.	Самовдосконалення та можливість досягнення високого статусу	60%

У результаті проведеного емпіричного дослідження виявлено, що провідними мотивами вибору професії вчителя є мотив соціальної значущості, а також мотив самовдосконалення та можливість досягнення високого статусу (60%). Інші мотиви виражені меншою мірою. При цьому 66,7% опитаних стверджують, що вони самостійно прийняли рішення щодо вибору педагогічної професії, 26,7% – вибрали професію за порадою батьків, 18,3% – за порадою вчителів, 6,7% – за порадою друзів та 3,3% – продовжують сімейну традицію.

У якості висновку за результатами проведеного дослідження, звернемо увагу на наступних аспектах:

1) Більшість студентів усвідомлюють значущість професії педагога, прагнуть розвинути та використати свої здібності, принести користь суспільству.

2) Професійні мотиви, об'єднані з високим рівнем креативності, забезпечують оптимальний результат педагогічної діяльності.

Мар'яна Дубан (механіко-математичний факультет)

Наук. консультант – доц. Мицишин І. Я.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Початок ХХ ст. відзначився в історії педагогічної науки бурхливим розвитком різноманітних авторських шкіл та оригінальних вчень. Одним із найбільш яскравих досягнень тогочасної педагогічної теорії і практики стала Вальдорфська педагогіка.

Перша вальдорфська школа була відкрита в 1919 р. у німецькому місті Штутгарт.

Сьогодні у всьому світу існує близько 950 вальдорфських шкіл і 1400 дитсадків. Ця педагогіка підтримується ЮНЕСКО і урядами багатьох країн, є однією з найбільших незалежних освітніх систем у світі. В Україні вальдорфських шкіл шість: дві в Одесі, звідки й почався цей рух у нашій країні, дві в Києві, та ще по одній у Кривому Розі й Дніпропетровську. Садочків такого типу дещо більше.

В основі вальдорфської педагогіки лежать антропософські погляди на розвиток людини. Засновник цього вчення – Рудольф Штайнер, австрійський вчений і філософ, стверджував, що дітям треба розвивати не лише тіло, а й душу. До семирічного віку дитина має розвиватися духовно й емоційно, а не суто інтелектуально. Тому в вальдорфських садочках не вчать букв і цифр, зате багато займаються творчістю, слухають казки й живий спів вихователя.

Згодом у вальдорфській школі, дітей не тільки вчать писати і читати, а й надалі багато часу приділяють мистецьким напрямкам (живопису, музиці, театру), ручній праці і ремеслам. Діти самі вирощують рослини і збирають урожай. Вони також до певного віку не знають, що таке телевізор і мобільний телефон – у вальдорфських школах тривалий період ними категорично забороняють користуватися.

Група в вальдорфському садочку різновікова – від 3,5 до 7 років. Це створює відчуття великої родини, де молодші вчаться в старших, а старші вчаться допомагати меншим.

Тут не побачиш магазинних іграшок. Діти граються природними матеріалами (каштанам, жолудям, кісточкам, паличками) або іграшками, зробленими ними самими, вихователями чи батьками з тканини або дерева. Риси обличчя ляльок не деталізуються, що покликано розвивати фантазію дитини. Така лялька «вміє» плакати, засмучуватися, спати або сміятися, як того вимагає гра. Навіть у дворі немає звичних гойдалок і драбин-веселок. Все дерев'яне, зроблене руками батьків. До речі, і вдома дітям рекомендується гратися переважно такими «натуральними» іграшками.

Розпорядок дня побудований на чергуванні «вдихання» і «видихання» – групової роботи, що готується і керується вихователем, і самостійної «вільної гри», коли дітям майже нічого не забороняють, якщо тільки мова не йде про безпеку для них самих або оточуючих.

Взагалі, вальдорфська педагогіка виходить з того, що маленька дитина вчиться через наслідування дорослого. Тому тут замість нотацій і пояснень використовують ігри, власний приклад діяльності.

Важливим елементом життя дітей у вальдорфському садочку є незвичні й цікаві святкування днів народження дітей, Різдва чи Великодня, або суто вальдорфських подій на кшталт Свята Ліхтариків, коли пізньої осені дітлахи йдуть із ліхтарями шукати заховані

гномами скарби.

Однак багато критики на адресу вальдорфського садочка пов'язано з тим, що дитина не отримує традиційної підготовки до школи й програє в знаннях своїм ровесникам.

Психолог Наталя Даценко підкреслює, що популярний нині ранній інтелектуальний розвиток дитини найчастіше потрібен не самій дитині, а батькам для самоствердження. «Дитина – це не маленький дорослий, якого треба швидше всього навчити. У неї свої потреби й пріоритети. І це не розвиток інтелекту, як такого, а, перш за все, формування відчуттів і рухів, які опосередковано впливають на формування інтелектуальних здібностей», – переконана вона.

У вальдорфських шкіл відмінностей від традиційних ще більше, ніж у садочків. Тут інший підхід до викладання майже всіх предметів і організації шкільного життя взагалі.

В учительській перед уроками декілька вчителів по черзі читають вірш із «Календаря душі» Штайнера, де кожному тижню року присвячено окремі рядки з духовним змістом.

Щодня зранку в вальдорфській школі починається «головний урок», який триває 80 хвилин без перерви. Причому протягом 3-4 тижнів цей урок однаковий, наприклад, математика, історія, або географія. Такі цикли називаються «епохами». На думку представників школи, це дозволяє учням глибоко «зануритися» в предмет, а не розриватися між 7 абсолютно різними уроками щодня.

Взагалі, вальдорфська педагогіка має багато особливостей у викладанні різних предметів. Історію, наприклад, намагаються вчити, «занурюючи» дітей в тогочасну атмосферу, аналізуючи причини і суть подій, тоді як заучуванню дат приділяється мало уваги. Геометрію вчать, самі складаючи з паперу об'ємні тіла. Географію – без контурних карт, малюючи карту самостійно. Навіть читати в першому класі діти вчать особливо - спочатку переписують з дошки, а потім читають написане.

Після «головного» проводять уроки, що потребують ритмічного повторення – наприклад, музика, фізкультура, іноземні мови, евритмія (розроблений Штайнером вид мистецтва, що являє собою набір рухів, пов'язаних із поезією або музикою), потім ремесло, ручна праця.

До речі, ручній праці й мистецтву у вальдорфській школі приділяється особлива увага. І хлопці, й дівчата вчать в'язати, вишивати, майструвати, забивати цвяхи і т.д. Всі діти грають на флейті, співають, організовують театральні дійства. Учні також займаються садівництвом, працюють на землі.

Діти до старших класів не користуються підручниками. Можна сказати, що вони самі пишуть підручники в своїх зошитах - малюють малюнки, ведуть конспекти.

Також до старших класів учням не ставлять бальних оцінок. Замість кількісних оцінок

діти отримують розгорнуту характеристику, де враховуються успіхи й невдачі. Взагалі, учнів тут ніколи не порівнюють один з одним, успіхи дитини визначають тільки у співставленні з її попередніми досягненнями.

Можна припустити, що без «батога» й «пряника» у вигляді оцінки діти не мають мотивації вчитися. Тим не менше практика заперечує таке припущення.

Вальдорфська педагогіка висуває певні вимоги й до виховання дітей поза школою. Основні з них – заборона або принаймні жорстке обмеження на перегляд телевізора і користування комп'ютером.

Загалом випускники вальдорфських шкіл, це люди, які не мають енциклопедичних знань, а мають багато різнобічних інтересів, вміють творчо мислити, самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці, вони швидко адаптуються і пристосовуються до нових умов й досягають високих успіхів у професійному житті.

Марта Дуда (філологічний факультет)

Наук. консультант – асист. Максимець М. В.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСАД НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ДІЯЛЬНОСТІ “ПЛАСТУ”

Сучасна людина дуже добре розуміє, що для того, аби розвиватись у правильному напрямку, вона має працювати над собою, навчатись, докладати зусиль, щоб досягнути своєї мети.

Школа – це те місце, яке потужно впливає на розвиток особистості. Але і те, що відбувається із дитиною поза школою, не менш важливо. Питання організації позашкільної діяльності учнів завжди було актуальним. Важливо, щоб у школі учень усвідомив принцип дії самовиховання, аби він застосовував його у подальшому житті.

У всьому світі, і в Україні в тому числі, зараз надзвичайно популярними є молодіжні організації. Вони настільки розмаїті за свої спрямуванням, що кожен зможе вибрати собі близьку за вподобаннями.

Громадські організації об'єднують здебільшого однолітків, людей із схожими поглядами, зацікавленнями, вони стають чудовим стартом для бажаючих реалізувати себе, проявити свої здібності, отримати нові знання у неформальній обстановці.

Великою Грою, яка об'єднує тисячі людей, є Національна Скаутська Організація України – Пласт.

Основним завданням Пласту є всебічне, патріотичне виховання та самовиховання молоді, і впродовж ста років воно залишається незмінним. Пластовий світ можна розділити на тих, кого виховують, і тих, хто виховує.

Щоб досягнути свою мету, Пласт розвиває своїх членів духовно, розумово, фізично, і все це відбувається на основі досвіду поколінь, який якраз описано у різноманітних пластових виданнях.

Потенційний виховник має пройти спеціальний вишкіл, здобути певну кваліфікацію. Також важливим є те, що враховують вікові особливості вихованців Пласту. Таким чином здійснено поділ на Улади, аби праця була ефективною. У Пласті плекають любов до своїх предків, до героїчного минулого українського народу. Пласт активно пропагує етнічне самовиховання, відродження забутих традицій, вірність Україні.

Однією із форм організації дітей у народній педагогіці є фронтальна, тобто масова.

Серед пластунів є поширеним виховання у козацькому дусі. Найкраще це практикується на таборах спеціальної тематики, а також на змаганнях у козацькому стилі.

Пластун завжди має прагнути до кращого і дотримуватися певних вимог, які базуються на загальнолюдських моральних цінностях. Виховник завжди стимулює своє юнацтво до вдосконалення.

Особистий приклад – важливий елементу пластовому вихованні. Пластове виховання має певні засоби, які і народна педагогіка.

Патріотичне виховання займає значну роль. Спілкування ведеться виключно українською мовою, вивчення народних пісень, освоєння елементів українського прикладного мистецтва

Виховні традиції Пласту тісно пов'язані із календарем. Кінець весни-середина літа – пора мандрівок, таборів, більша увага до тілесного виховання. Осінь і зима – це період теоретичної підготовки, більша увага до розумового виховання.

Світ прогресує у розвитку, тому Пласт не стоїть на місці. Він має відповідати сучасному юнаку. Пласт сьогодні відрізняється від Пласту на початку ХХ ст., але основні принципи залишаються.

Організація орієнтується на життєві потреби людини, відповідно ліву частку набутих знань дитина зможе застосувати у подальшому житті. Виховник у Пласті не є вчителем. Тут він постає в образі друга-наставника. Хоч зараз про Пласт багато говорять, пишуть, знімають, але він залишається досить закритою системою. Не пластунові важко зрозуміти чимало речей.

РОЛЬ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ

«Камінь шліфують, а людину виховують»

Народне прислів'я

Як жили наші пращури? Чи мали вони лік на усілякі життєві негаразди? Як можемо бачити з відстані століть вони були достатньо мудрими і виваженими у своїх діях, адже залишили нам силу силенну мудрих батьківських порад. Багато з яких стосується безпосередньо виховання дитини та молоді як послідовників традицій витворених століттями (адже головне на цьому світі – це залишити добрий слід). Усі ці надбання сьогодні розглядаємо як предмет народної педагогіки.

Звичайно, народна педагогіка не є сьогодні такою популярною як інші методи виховання останніх століть. І це цілком нормально, адже ми розвиваємося і потребує відповідних навчально-виховних програм. Та водночас постає питання: «Для чого тоді потрібна народна педагогіка? Невже це не пережиток минулого?». Всі знання, що протягом тисячоліть з дня на день людина відкривала для себе ніколи не втраять своєї актуальності. Вони є неоцінним надбанням людства.

«Добрі діти – спокійна старість, лихі діти – старість стає пеклом», «Знання без людяності – це меч у руках безумця», «Як бавитимеш дитину, так вона й ростиме», «З маленького саджанця велике дерево виросте», «Щастя своє неси обережно», «Яка людина така її робота» та ін. Такі народні сентенції були створенні кілька століть, а той і тисячоліття тому, та чи їх зміст і сьогодні не вражає нас своєю мудрістю і актуальністю? Чим вони гірші від крилатих висловів Арістотеля, Ніцше або Сковороди? Як на мене, досвід який через віки нам передали наші батьки своєю силою може зрівнятися із мудростями античної культури або славою відомих філософів.

М. Г. Стельмахович – знаний вчений, відомий педагог зазначає: «Народна педагогіка наймудріша, бо вона озброєна багатючими знаннями, виробленими колективним генієм народу. Народна педагогіка найавторитетніша, бо її істинність підтверджена багатовіковою масовою практикою родинно-шкільно-громадського виховання, творцем і носієм якого є сама нація. Народна педагогіка найідейніша, бо вона базується на заповідях народної моралі, націлена на формування справжньої Людини». І справді має рацію, адже це наша народна мудрість, наше надбання, що попри те є ще й найбільш природнім для нас способом зрозуміти.

Загалом, можна виділити такі основні принципи виховання згідно із системою народної педагогіки:

1. Виховання здійснювалося безпосередньо в сім'ї.
2. Головний зміст такого виховання залежав безпосередньо від знань та досвіду самих батьків.
3. Відбувалося виховання через призму власне українських традицій:
 - дітей змалку навчали традиції;
 - особливу увагу звертали на моральну та релігійну сторони навчання, що власне характерно для українського світогляду;
 - велику роль відігравав фольклор.
4. Практична сторона виховання була головною, але звичайно вона не заперечувала ролі духовного виховання.

Отож, можемо із впевненістю сказати, що народна педагогіка пропонує нам свої не менш цікаві і ефективні методи і форми виховання та навчання. Багатим джерелом знань, безперечно є український народний фольклор, що ховає у собі геніальні сентенції, шліфовані століттями. Звичайно, слід пам'ятати, що попри це народна педагогіка має низку своїх особливостей виховання, що, на жаль, сьогодні не можуть повністю забезпечити усіх потреб сучасного суспільства.

Тетяна Злидник (механіко-математичний факультет)

Наук. консультант – доц. Біляковська О. О.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Одним із головних завдань сучасної школи є навчити школярів самостійно мислити. При вивченні математики це означає, що учні не повинні отримувати вже готові формули і використовувати їх до однотипних задач, а самі приймати участь у виведенні формул та цілком розуміти їх зміст. Як слушно зауважив В. Крутецький – основою навчання повинно бути не запам'ятовування інформації, яку надає вчитель (хоча це також важливо), але й активна участь самих учнів у процесі здобуття цієї інформації, їх самостійне мислення, поступове формування здатності самостійно здобувати знання, здатності самонавчатися та самовдосконалюватися. Тому у процесі навчання необхідно моделювати проблемні ситуації, коли учневі доводиться самостійно шукати відповідь на запитання, яке перед ним поставив

учитель.

Проблемне навчання – один із видів розвиваючого навчання, суть якого полягає у формування проблемних ситуацій, проблемному викладі й поясненні знань учителем, у різноманітній самостійній роботі учнів.

Під проблемною ситуацією розуміють: початковий момент розумового процесу (С.Рубінштейн), свідоме утруднення (І.Лернер), свідоме протиріччя (М.Махмутов), особливий вид розумової взаємодії суб'єкта та об'єкта (О.Матюшкін), невідповідність між об'єктивними вихідними співвідношеннями умови і вимоги в задачі (К.Славська), ситуація, при якій суб'єкт бажає розв'язати складні для нього задачі, але йому не вистачає даних (В.Оконь). Проблемну ситуацію можна визначити як невідповідність між знаннями, які має учень, та знаннями, які необхідні для розв'язання пізнавальної задачі, що виникла.

Проблемне навчання має бути систематизоване і не може бути розпочате без певної підготовки учнів до нього. Тому учень повинен вперше познайомитись з частковими виявами цього методу вже в початковій школі. Знання, які учень здобуває саме на цьому етапі вивчення математики складають фундамент для побудови усього наступного вивчення предмету.

Зауважимо, що поставити проблему просто, але створити проблемну ситуацію значно важче, бо в першому випадку від учителя вимагається лише певна математична підготовка, тоді як створення проблемної ситуації вимагає врахування психологічних, дидактичних, методологічних аспектів. Тому значну роботу над собою повинен провести не лише учень, а й сам учитель. Дуже важливо, щоб проблема відповідала рівню можливостей учня. Адже, якщо створити проблемну ситуацію, яку учні після кількох спроб розв'язати не зможуть, то у них просто зникне бажання вчитися.

В основі створення проблемних ситуацій лежать такі умови:

1. Наявність суперечностей у змісті навчання, що вивчається.
2. Достатність знань і умінь учнів для розкриття наявних суперечностей.
3. Значущість інформації, яку можна одержати, розв'язавши проблему.
4. Наявність в учнів пізнавальної потреби і пізнавальної активності.

Для позитивного результату учитель повинен дотримуватись усіх цих вимог. Також учитель повинен передбачити можливі етапи розв'язання навчальної проблеми. Прикладом поетапного розв'язання навчальних проблем може стати:

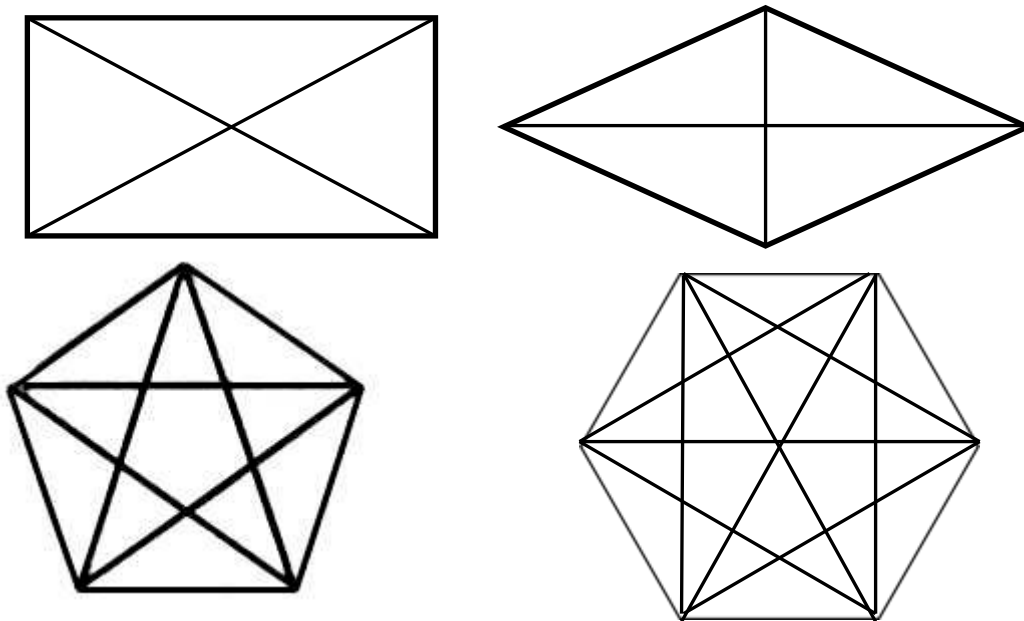
1. Актуалізація опорних знань, навичок, умінь шляхом цілеспрямованого повторення і розв'язання підготовчих вправ на уроці.
2. Створення на уроці проблемної ситуації. Постановка теми уроку у вигляді навчальної проблеми.

3. Осмислення, сприйняття учнями навчальної проблеми.
4. Висунення гіпотези, здогадів про можливість розв'язання навчальної проблеми.
5. Теоретичне обґрунтування гіпотези, узагальнення твердження, яке розв'язували.
6. Закріплення усвідомленого матеріалу. Повторення і аналіз процесу розв'язання проблеми. Застосування здобутих знань для розв'язування практичних завдань.

Ця схема не є сталою етапи можуть бути змінені у послідовності або їх взагалі може і не бути. Але маючи навіть таку орієнтовну схему вчитель може підібрати такі методи навчання, які якнайкраще відповідають певному етапу. Це є важливим у підготовці учителя до уроку, на якому буде створена проблемна ситуація.

Так, прикладом проблемної ситуації на уроці математики може стати виведення формули кількості діагоналей в опуклому n -кутнику.

Вчитель пропонує розглянути учням прямокутник, ромб, п'ятикутник, шестикутник в яких учні можуть самі провести діагоналі і побачити їх кількість.

Тоді вчитель пропонує пригадати і сформулювати визначення діагоналі. Відповідно учні розуміють, що діагональ – відрізок, що з'єднує дві протилежні вершини. Пізніше можна розглянути можливість проведення діагоналі з точки, тобто виключення точок до яких не можна провести діагональ. Звідси отримуємо, що кінець діагоналі не можна провести, в точку в якій лежить початок діагоналі і у дві сусідні. І як підсумок можна запропонувати намалювати довільний п'ятикутник і провести діагоналі, підрахувати їх кількість і переконатись у правильності винайденої формули

$$N = \frac{n(n-3)}{2},$$
 де n – це кількість кутів, N – кількість діагоналей.

Наприклад, для ромба, у якого 4 кути формула буде мати вигляд $N = \frac{4(4-3)}{2} = 2$.

Отже, проблемне навчання, зокрема створення проблемної ситуації на уроці, є важливим засобом розвитку самостійної розумової діяльності учнів. Хоча і є досить часозатратний, але надзвичайно дієвий метод, якщо використаний правильно. Знання, які одержить учень у процесі розв'язання проблемних ситуацій відрізняються глибиною і міцністю.

У процесі проблемного навчання учні вчаться розв'язувати задачі, спираючись на власний досвід, що є дуже важливим у зміцненні зв'язку навчання з життям, а також в учнів зростає інтерес і бажання до навчання.

Кетеван Кантарія (факультет журналістики)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

НАВЧАННЯ В ЕПОХУ WEB 2.0: НА ШЛЯХУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Навчання, як і багато інших сфер нашого життя, після масового інтегрування в світову мережу, стало більш схожим на калейдоскоп. Звичайні процеси, усталені встановленими рамками, нормами та методами отримали надзвичайні форми, адже Web 2.0 або інтерактивне, соціально задіяне середовище, відкрило для користувача нові можливості, насамперед пов'язані з навчанням.

Нову епоху мережі, окреслену як «мережа читання/писання або Web 2.0» (read/write Web) (за Стівом Харгадоном) порівнюють з винаходом друкарської машини, тим самим підкреслюючи її феноменальність, чи навіть революційність. Те, що здавалось недосяжним, набирає обертів та стає навіть необхідним – університети «ідуть он-лайн» та пропонують безкоштовну освіту за спеціально розробленою схемою. «Наша місія допомогти тобі вивчити те, що ти хочеш, коли ти хочеш і таким темпом, що підходить тобі» сповіщає Інтернет-платформа KhanAcademy заснована Салманом Ханом (Salman Khan) у 2006 році. За цей період сайт академії об'єднав 10 мільйонів студентів зі всього світу, які мають безкоштовний доступ до 3600 відео-підручників, себто лекцій з таких наук як математика, астрономія, фізика, історія, біологія, тощо. KhanAcademy далеко не єдине дітище Web 2.0 на шляху

«демократизації освіти» – освітня організація Udacity, заснована Себастьяном Траном (Sebastian Thrun), Девідом Ставенсом (David Stavens) і Майклом Сокольськи (Mike Sokolsky) запустила перші загальнодоступні он-лайн курси у лютому цього року. Один із натхненників ідеї, Себастьян Тран, був відзначений The Guardian як людина, що внесла особливий вклад у розвиток *відкритого* Інтернету. Безпосередні колеги Трана, професори Стенфордського університету, Ендрю Нг (Andrew Ng) та Дафне Коллер (Daphne Koller) не зупинились і відкрили Coursera. На відміну від Udacity, що формує власні курси, стартап Coursera співпрацює з такими ведучими університетами, як Стенфордський, Каліфорнійський, Единбурзький, Колумбійський та ін., де викладають вже визнані та відомі професіонали, та пропонує он-лайн вчити те, що раніше було доступно лише за умови відвідин цих самих вищих навчальних шкіл.

Web 2.0, або еволюція Інтернету, не просто змінила розуміння доступності інформації, на думку Джона С. Брауна та Річарда П. Адлера, вона ще і довела його до нового – доступу до інших людей: «... розмило межі між виробниками та споживачами. Іншими словами, створення блогів, соціальних мереж, Wiki платформ дало можливість людям обмінюватися ідеями та кооперуватись, об'єднуватись та долучатись. Ми отримали інтерактивність та задіяність, що лише підтримує тезу про формування кращого середовища для навчання. Створився «pro-sumer», термін що являє собою комбінацію “producer” (виробник) та “consumer” (споживач) (за Стівом Харгадоном) – це новий етап, де корпорації та організації залучають споживача у створення продукту, що потрібен саме йому. Це можна адаптувати і до освіти, де кожна, наприклад, відео лекція може бути прокоментована, а кожна Wiki-стаття доповнена.

На противагу доступності заговорили про «асоціалізацію» студентів, адже окрім отримання знань, у стінах ВНЗ, відбувається і постійна комунікація, будова соціальних зв'язків та контактів, *id est* фактична адаптація до соціально неоднорідного середовища. Дистанційне ж навчання, зорієнтоване на спілкування у першу чергу з екраном, позбавляє можливості живого спілкування з педагогом, в аудиторії. З цим активно не погоджуються прихильники Skype-конференцій, форумів та наголошують на іншій перевазі: відео-лекція дозволяє повернутись до неї у будь-який час, передивитись та освоїти інформацію у такому темпі, який потрібен саме тобі. Соціалізоване навчання, яке розуміється як сприйняття інформації на рівні соціально побудованого спілкування в мережі (відгуки, рецензії, все те, що впливає на формування нашого розуміння контенту), змінює декартівську антропологічну модель «Мислю – отже, існую» на «Ми залучені/беремо участь – отже, ми існуємо», як вважає Джон С. Браун/Річард П. Адлер.

Web 2.0, насамперед, пропонує знаряддя для досягнення ефективнішого навчання.

Якщо Edudemic (Edudemic – збирає інформацію щодо ефективного використання технологій у навчальному процесі) у 2010 році опублікував 35 найкращих Web 2.0 знарядь для користування у класі ґрунтуючись на opinii саме викладачів, то вже на листопад 2011 року ресурс підсумував 100 таких знарядь. Серед них blogger.com, collaborateclassroom.com, edmodo.com, voicethread.com (платформи що дозволяють студентам та викладачу співпрацювати на новому рівні) та інші. Це дає змогу говорити про здатність кооперувати клас/аудиторію з віртуальним відповідником, робити навчання цікавішим та збільшувати залучення студентів через Інтернет, тим самим підвищувати їхню активність.

Так само, як і на шляху картезіанського підходу до навчання, і перед цим новим етапом освіти стають перешкоди та лакуни, що ще потребують дослідження та вирішення. Серед таких, аргументи щодо не стовідсоткового доступу до Інтернету, практична сторона навчання, або обов'язкові лабораторії та обладнання для таких спеціальностей як хімія, медицина, інженерія, тощо. Все те, що не може мати кожен бажаючий навчатись через Інтернет в домашніх умовах. Незважаючи на скепсис з боку прихильників традиційних методів навчання, очевидно, що Web 2.0 запропонувало, як мінімум, концепцію, що варта уваги. Якщо Web 2.0 поступово не *замінить* методи навчання у цілому, то *змінить* його вагому частину.

Ірина Кастрян (філологічний факультет)

Наук. консультант – Заячківська Н. М.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ШКОЛИ: ЗА І ПРОТИ

З винаходом першої електронної обчислювальної машини розпочався комп'ютерний етап у розвитку інформаційних технологій. Ці можливості впливають на процес сприйняття навчальних програм та у навчальному процесі, дають можливість оновлювати зміст освіти, вводити дистанційне навчання, листуватися за допомогою електронної пошти, створювати відео-конференції.

Можливості комп'ютера з виходом у Інтернет у навчальних закладах дає поштовх для розвитку адміністрації школи, вчителям та учням. За допомогою комп'ютерів учні швидше активізуються. Учні мають можливість шукати матеріали до доповідей, рефератів. Практикуються інтеграційні уроки, коли учень вдома готує презентацію, наприклад, з

української літератури про біографію визначеного письменника, його творчий доробок. Під час цього використовує свої вміння користуватися комп'ютером, різними допоміжними програмами, такими як Microsoft Office Word, Microsoft Office PowerPoint, PhotoShop ті інші. Також у презентаціях поєднують музичний та відео супровід. Вже давно досліджено, що під час таких інтеграційних уроків інформація запам'ятовується швидше та під час перевірки знань виявлено кращі результати у засвоєнні інформації. Це пояснюється тим, що під час пошуку інформації учень вибирає та використовує у презентації найважливіші факти, а оскільки він самостійно обробляє що вмістити у роботу, то запам'ятовує все краще. Це пов'язано з тим, що під час прослуховування звичайної інформації у учнів працює тільки слуховий апарат, що дає можливість запам'ятати 20% інформації, а під час мультимедійних проектів працює і слуховий, і зоровий апарат, у деяких випадках кінетичний та візуальний канали, що звичайно дає можливість не розсіювати увагу та сприймати більше інформації.

Вчитель української мови та літератури Загальноосвітньої школи I-III ст. м. Харків Колосовська Т.М., провела «Дослідження ролі та місця комп'ютерних технологій у навчанні» і було виявлено, що якщо на уроці поєднувати традиційний спосіб навчання з комп'ютером у співвідношенні 1:3, то рівень матеріалу збереженого у пам'яті учнів становить 75-80%. Відносно малий рівень запам'ятовування матеріалу спостерігаємо, якщо навчати тільки за допомогою комп'ютера або тільки за допомогою традиційних методів – 20-40%.

Експериментальні групи	Види навчання	Співвідношення роботи з комп'ютером і традиційними засобами	Кількість матеріалу збереженого у пам'яті учнів через місяці у %
I група	Навчання тільки з допомогою комп'ютера	0	25 %
II група	Навчання шляхом поєднання комп'ютера і традиційних засобів	1:1	50%
III групи	Навчання у поєднанні комп'ютера та традиційних засобів	3:1	75-80%
IV група	Тільки традиційні засоби навчання	0	20-40%

Проведення уроків із залученням інформаційних технологій потребує серйозної підготовки. О. Бриксіна до етапів проектування процесів навчання з використанням комп'ютерних технологій відносить: а) концептуальний етап, який передбачає визначення дидактичної мети навчального процесу; б) технологічний етап, в рамках якого здійснюється аналіз і відбір програмних засобів у відповідності до поставленої мети; в) операційний етап, який обумовлює виділення основних структурних елементів заняття, здійснення вибору способів взаємодії різних компонентів (педагог – студенти – програмні засоби – навчальний матеріал); г) педагогічна реалізація, основною метою якої є трансформація педагогічних

принципів у контексті навчальної дії.

Вихід у Інтернет відіграє велику роль також під час вивчення української мови. У світовій мережі інформації легко можна знайти електронні варіанти словників української мови: «Словник української мови» в 11 томах, «Словник синонімів», «Словник антонімів», «Етимологічний словник», «Тлумачний словник», «Орфографічний словник» та інші. Також можна знайти інформацію про усі розділи української мови, які вивчають у школі, де за допомогою правил і прикладів до них учень самостійно може підготуватися до уроку, якщо за певних причин пропустив заняття.

Хотіла б ще згадати про новий метод навчання – вебінар – це формат проведення лекцій за допомогою Інтернету. Таку ж роль міг би й відігравати відомий сайт Skape. У недалекому майбутньому це можна використовувати як метод дистанційного навчання

Є й вади у таких впровадженнях. У зв'язку з винайденням Інтернету інформація стала більш доступною, діти швидко її сприймають і використовують. Тому заняття в школі їх цікавлять все менше, бо ж усе можна швидко відшукати в Інтернеті. Проблемою вважають також те, що письмові роботи, які вимагають написання творів з української мови чи літератури чи будь-якої доповіді учень за допомогою можливостей Інтернету не пише самостійно, а переписує готову роботу. Це знижує навички учня самостійно мислити, обдумувати проблематику та писати без будь-яких помилок. Якщо в процесі навчання учень сам пише твори, хоч і з помилками, та він вчиться висловлювати власну думку, а якщо учень переписує якусь роботу з Інтернету і видає її за свою, то він не має можливості добре розвивати свої навички самостійно приймати якісь рішення чи висловлювати власну думку.

З 1 по 20 березня Інститут Горшеніна провів всеукраїнське соціологічне опитування на тему «Сучасна молодь України». Опитано 2000 респондентів віком від 15 до 21 року в містах з населенням більше 100 тисяч чоловік. На запитання «Чи можете Ви прожити без Інтернету?» 72,3% молоді відповіли, що не уявляють свого життя без Інтернету.

Хочу також згадати про нову систему електронних щоденників та журналів. У м. Стрию у Загальноосвітній школі №7 та у Стрийській гімназії ім. Андрея Шептицького ввели таку систему. Вона дозволяє учням і батькам стежити за успішністю, одержувати інформацію про оцінки, переглядати розклад занять та домашні завдання. Звичайно це великий крок вперед.

Польські педагоги звертають увагу на те, що комп'ютер може погано впливати на здоров'я дитини, тому батьки повинні слідкувати за тим, щоб діти, які багато часу проводять за комп'ютером виконуючи домашнє завдання, вільний час мають проводити займаючись якоюсь іншою діяльністю.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій з підключенням до Інтернету

у навчально-виховному процесі відкриває великі можливості перед учнями, а також перед учителями та адміністрацією школи. Це вже просто невід'ємний процес. Нові можливості сприяють активізації навчальної діяльності учнів. Потрібно пам'ятати, що новітні технології не можуть повністю замінювати традиційні методи виховання, а їх поєднання дає, навіть, кращі результати, бо ж ніщо не може замінити контакт учня з вчителем. Хоча переваг дуже багато, та не забуваємо й про негативні наслідки, які спостерігаються останнім часом. Оскільки ця тема є ще достатньо новою і свіжою у науковому світі, то потребує більше досліджень та експериментів, за допомогою яких можна було б покращувати та вдосконалювати методи застосування ІТ у школі з більшою ефективністю запам'ятовування інформації.

Божена Кецмур (факультет журналістики)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

ВИСВІТЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ У ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ

Роль засобів масової інформації в українському суспільстві складно переоцінити: не можна уявити жодну сферу нашого існування без інформаційних відносин. Спілкування сьогодні відбувається не тільки безпосередньо, як міжособистісна бесіда, але і за допомогою інтернету, телебачення, радіо, газет, журналів та інших засобів комунікації. При цьому ЗМІ помітно впливають і на формування свідомості людей, є значною частиною культурного і духовного життя соціуму. З друкованих та електронних засобів масової інформації люди отримують актуальні і важливі повідомлення, зокрема щодо проблем освіти в Україні.

Вважаємо, що резонансною є тема зареєстрованих у парламенті законопроектів про освіту. Як відомо, наприкінці 2012-го Кабінет Міністрів схвалив розроблений групою під керівництвом ректора НТУУ «КПІ» Михайла Згуровського проект закону (№ 1187-2). Невдовзі в парламенті було зареєстровано ще один законопроект, автори – народні депутати Григорій Калетніков, Сергій Ківалов, Микола Сорока (№ 1187), а на початку цього року – третій (№1187-1), який розробили Арсеній Яценюк, Віталій Кличко, Олег Тягнибок та інші.

У статті «Освіта на роздоріжжі» («Урядовий Кур'єр» за 9 квітня 2013 року) Тетяна Моїсеева аналізує три законопроекти та розповідає про найбільші проблеми вітчизняної освіти – надмірну централізованість, брак академічної та фінансової автономії, відсутність

системи забезпечення якості освіти, неефективну систему державного замовлення. Автор також наводить контраверсійні думки авторитетних людей – директора Центру тестових технологій і моніторингу якості освіти Ігора Лікарчука, голови Комітету Верховної Ради з питань освіти і науки Лілії Гриневиц, директора департаменту вищої освіти МОН України Юрія Коровайченка. Для кращого розуміння відмінностей між основними положеннями законопроектів, Моїсеєва зображає їх у формі таблиці, але це не власні судження, а інформація Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки. Відтак автор аналізованої публікації дотрималась балансу думок, правильно визначила компетентних експертів, представила різні сторони конфлікту. Як результат – аудиторія отримала повну картину стосовно проблем освіти в Україні і має досить інформації для власних висновків.

Не менш актуальною та цікавою є публікація «Реформа вишів: якою мовою навчатимуться українці» на сайті інтернет-видання «Главред» (за 01 березня 2013 року). Автор статті Тетяна Катриченко, як і попередня журналістка, порівнює три законопроекти про вищу освіту. Проте у першому абзаці статті вона формулює чітку мету – «з'ясувати, чи можуть скасувати тестування, що буде з держзамовленням, стипендіями та мовою». Такий початок привертає увагу читача.

На відміну від попереднього автора, Т.Катриченко розповідає про активність студентів, які влаштовували мітинги під час обговорення законопроектів урядовцями. Як зазначає автор, молодь виступає проти зменшення стипендій, підвищення плати за навчання на контракті, нівелювання зовнішнього тестування, централізації управління освітою і за збереження навчання українською мовою. Тобто, молодь проти одного з законопроектів про вищу освіту. Конкретно – документа, внесеного в Раду представниками фракції Партії регіонів. Законопроекту, який фактично дублює попередній міністерський документ, відкликаний після масових студентських протестів років 2010-2012. Для авторів – Сергія Ківалова, Григорія Калетніка та Миколи Сороки – студенти приготували трьох керамічних свиней. Будь-який читач одразу розуміє, що українська система освіти не є досконалою, а студенти, які беруть участь у мітингу, – активна молодь, яка дійсно прагне змін і якій уже набридло мовчати.

Загалом стаття Тетяни Катриченко є емоційнішою за змістом та обґрунтованішою. Автор дійсно змогла показати суть проблеми та пояснити у чому відмінність та недосконалість усіх законопроектів.

Можна стверджувати, що ЗМІ активно реагують на проблеми української освіти. Завдяки своїм матеріалам вони добре інформують населення та акцентують увагу на необхідності подальших змін та реформ у галузі, а також «змушують» урядовців працювати над законом про освіту.

ТЕЛЕ-ЖУРНАЛ «СЕМЕСТР» ТА ЙОГО ОСВІТНЬО-ПІЗНАВАЛЬНА РОЛЬ

Телевізійне мовлення у сучасному світі відіграє ключову роль у вихованні молодих людей, оскільки розповідає їм про важливі події та явища суспільного життя. У телепросторі України функціонують телепрограми найрізноманітнішого змісту і мають різний вплив на аудиторію. Чимало дослідників телебачення акцентують увагу тільки на негативному впливі телевізійних програм. Зокрема, Наталя Габор у статті «Не такий чорт страшний, якщо на нього дивитися крізь окуляри медіа-освіти» зазначає: «Телевізор стає для дитини чи підлітка основним джерелом інформації. Він розповідає чи показує дитині більше «оповідок», ніж батьки, друзі чи вчителі. Ці оповідки, зазвичай, далекі від поглядів батьків і вчителів. Насильницькі сюжети виявилися найефективнішими в сенсі приваблювання уваги широкої публіки. Тому ми й дійшли до стану, коли пересічна дитина з двох до вісімнадцяти років споглядає на екрані понад 18 тисяч вбивств та близько 200 тисяч інших насильницьких сцен. У результаті маємо звикання до цих сцен, уявлення, що основний шлях вирішення більшості проблем – насильницький, та формування вельми дивних ідеалів чи взірців для наслідування». Проте, не зважаючи на такий погляд, на українському телебаченні все ж є програми, які позитивно впливають на молодь. Зокрема, в ефірі Львівської державної телерадіокомпанії з жовтня 2005-го року транслюється теле-журнал „Семестр” – це щотижнева освітньо-пізнавальна програма. Ведуча ознайомлює глядачів із процесами у галузі освіти, новими методиками викладання, особливостями навчальних закладів, технологічними новинками, новими можливостями удосконалення свого фаху, дозвіллям, відпочинком молоді та школярів. Особливістю програми є динамічність, оскільки глядачі можуть бачити Анну Дубецьку, автора програми, не в звичній телестудії, а на місці події.

Теле-журнал „Семестр” ділиться на кілька традиційних рубрик :

- „Студенти” – новини з життя вищої школи, навчання та проблеми студентів, різноманітні освітні програми, факультативи;
- „Школярі” – новини середньої освіти, дозвілля школярів, новітні методики навчання;
- „Відпочиваємо” – все, що стосується відпочинку молодих людей в місті та за його межами, поїздки за кордон, у табори відпочинку;
- „Кінопалац” – новинки від мережі „Кінопалац”, анонси нових фільмів, які транслюються у кінотеатрах нашого міста;

- „Особистість” – розповіді про відомих людей у сфері освіти, про їхні внески у розвиток науки та освіти;

- „Профорієнтація” – розповідь про певний фах, навчальний заклад, у якому його можна отримати та можливість працевлаштування за фахом.

Обираючи справу свого життя молодь керується найрізноманітнішими мотивами: порадами батьків, престижністю професії, матеріальним фактором, значимістю й потрібністю фаху. На останнє ж, найважливіше, майбутні фахівці часто зважають найменше. Ось тут і бере свій початок головна помилка у житті людини, а надто, коли йдеться про журналістику, оскільки саме у журналістських руках зосереджена сила слова, яку вони можуть скерувати у різних напрямках. Випуск теле-журналу «Семестр» за 4 липня 2011 року присвячений саме цій професії. Ведуча побувала у Львівській школі журналістики – навчальному закладі, який допомагає майбутнім журналістам відкрити свій талант та вдосконалювати його.

Сьогодні одним із основних чинників вибору майбутньої професії є поінформованість, адже важливо подбати про те, щоб зібрані відомості про професію не виявилися спотвореними, неповними, односторонніми. Багато корисної інформації щодо особливостей майбутнього фаху може надати перегляд теле-журналу «Семестр». Наприклад, випуск програми за 3 вересня 2012 року, в якому Анна Дубецька розповідає про Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. Для того, щоб абітурієнти краще зрозуміли специфіку навчання у закладі такого типу, журналіст опитує студентів старшокурсників. Вони розповідають про свою мотивацію до навчальної діяльності, діляться власним досвідом та порадами. Ректор ж наголошує на важливості для майбутнього медика відчуття власного покликання.

У сучасному світі важливо, щоб освіта давала людині нові життєві стратегії, компетентність, сприяла мобільності її соціальної поведінки, тому що саме це дозволяє особистості долати кризові ситуації, обирати свій шлях у професійному зростанні. Тому дуже важливо не помилитися у власному виборі майбутнього фаху. Теле-журнал «Семестр» розповідає про специфіку різних фахів та навчальний заклад, у якому його можна отримати, бо можливість працевлаштування за фахом допомагає оцінити відповідність обраної професії власним вподобанням та зрозуміти процес навчання даного фаху. Тому телепередача є важливою і необхідною в українському телепросторі, оскільки на сьогодні відчуваємо нестачу якісних і водночас цікавих передач такого типу.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Все гострішою сьогодні стає проблема вдосконалення форм організації процесу навчання, знаходження відповіді на запитання “Як навчати, як створити умови для розвитку та самореалізації особистості в процесі навчання”? Як, залишаючись в рамках аудиторно-лекційної системи, підвищити ефективність навчального процесу, досягти високого інтелектуального розвитку студентів, забезпечити оволодіння ними навичками саморозвитку особистості?

Для нікого не є таємницею, що інтерес до знань студентів падає. В умовах традиційних форм та методів навчання студенти, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати на практиці. Натомість соціальне замовлення не тільки України, а й світового співтовариства вимагає перш за все людей, здатних самостійно самовдосконалюватися. Це знайшло відображення і у доповіді ЮНЕСКО “Освіта: прихований скарб”, де проголошено: “Людина має навчитися:

- пізнавати, тобто оволодівати інструментарієм, необхідним для розуміння того, що відбувається у світі;
- діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни у середовищі свого мешкання;
- жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності”.

З метою успішного розв'язання цієї проблеми викладачі намагаються поєднувати в своїй роботі різні методи, прийоми та технології.

Інтерактивне (від англ. Inter - взаємний, акт - діяти) навчання можна визначити як діалогічне.

Процес підготовки сучасного спеціаліста потребує максимального зближення аудиторного навчання та поза аудиторної роботи з практикою професійної діяльності. Необхідно, щоб студент постійно відчував зв'язок знань, які він отримує, з майбутньою роботою. Більше, ніж 2000 років тому Конфуцій сформулював принципи навчання: "Те, що я чую, я забуваю; те, що я бачу, я пам'ятаю; те, що я роблю - я розумію".

Саме активна, дійова позиція студента на занятті допомагає максимально засвоїти та використовувати знання, стимулювати розвиток мислення та уяви, викликати зацікавленість та позитивне ставлення до навчання.

При інтерактивному навчанні відбувається постійна активна взаємодія всіх, хто

залучений до процесу навчання. При цьому ролі викладача та студента перебувають у певній рівновазі: обидва працюють для того, щоб навчатись, ділитись своїми знаннями, досягненнями, певним життєвим досвідом.

Ігрові технології навчання.

Ефективною формою навчання є ділова гра.

Види ігор:

- + Навчальні, тренувальні, узагальнюючі;
- + Пізнавальні, виховні, розвиваючі;
- + Репродуктивні, продуктивні, творчі.

Доказом необхідності та актуальності впровадження елементів гри та змагання в процес навчання є те, що більшість дітей та дорослих не сприймають рутинної роботи.

На різних етапах заняття можна застосовувати такі елементи гри:

1. «Розгадай кросворд».
2. «Мозаїка».
3. «Вияви фантазію».
4. «Урок математики моїми очима» (думки студентів на тему «Якби я провів заняття з математики»).

Засвоєння й закріплення матеріалу відбувається в кілька разів швидше, якщо використовується такий метод навчання, як ділова гра.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної активності за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів. Практика показує, що при використанні інтерактивні методи навчання, студенти запам'ятовують: 80% того, що висловлювали самі; 90% того, що робили самі.

Які інтерактивні технології можна використовувати? Це:

1) «Мозковий штурм». Це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень шляхом вільного висловлювання думок всіх учасників. На занятті називають тему дискусії і запрошують студентів узяти участь у обговоренні шляхом «штурму»:

- усі учасники пропонують ідеї щодо розв'язання даної проблеми;
- ідеї записуються на дошці;
- якщо група вважає кількість ідей достатньою, запис їх припиняється;
- після того як всі ідеї зібрані, вони групуються, аналізуються, і відбираються;
- вибираються ті, що можуть допомогти розв'язати дану проблему.

Під час проведення «мозкового штурму» дотримуються таких правил:

- збираємо якомога більше ідей щодо розв'язання завдання чи проблеми;
- подаємо кілька своїх ідей або розвиваємо ідеї інших;

- не обговорюємо і не критикуємо ідеї інших.

2) «Ажурна пилка». Це метод, що поєднує і групову, і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми.

Робота в змінних групах (парах) дає непоганий результат при вивченні нового матеріалу. Перед кожною сформованою групою ставиться завдання – опрацювати новий матеріал. Наступний етап – робота в змінних групах для обміну одержаними знаннями. Таким чином кожен з студентів має змогу виступити як у ролі викладача, так і в ролі студента. Це хороші умови для розвитку самореалізації особистості студента.

3) «Мікрофон». Студенти швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний “мікрофон”. Один студент може почати відповідь, а інший – доповнює, завершує відповідь.

4) «Навчаючись учу». Кожен студент отримує картку з частиною інформації з даної теми, опрацьовує її, доповідає одногрупникам і вислуховує їх розповідь.

5) «Незакінчене речення» («кодування відповіді»). Студентам пропонується перелік запитань у вигляді незакінчених речень та перелік відповідей. Вони повинні встановити відповідність між першим та другим списками.

6) «Коло ідей». «Коло ідей» — учні, сидячи у колі, мають можливість висловити та обґрунтувати свою позицію.

7) «Акваріум». З метою розвитку навичок ведення дискусії застосовують метод «Акваріум», суть якого полягає в поділі студентів на дві-три групи для виконання ними певного завдання. Гра проходить так: одна з груп сідає в цент аудиторії, утворивши внутрішнє коло. Учасники цієї групи починають обговорювати запропоновану проблему, а всі інші спостерігають за обговоренням. На цю роботу відводиться 3-5 хвилин, після чого група займає свої місця, а викладач пропонує усім студентам відповісти на запитання: Чи погоджуєтесь ви з думкою групи, чи достатньо вона аргументована, який з аргументів найбільш переконливий? Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи мають по черзі побувати в «Акваріумі».

Мультимедійні технології.

Сьогодні розроблені програми для підтримки навчання будь-якого предмету (математики, фізики, хімії, іноземних мов і та ін.).

Дуже широко використовують контролюючі програми для проведення комп’ютерного тестування, яке підвищує мотиваційну складову набуття студентами нових знань.

Практичний досвід використання систем тестування показав, що результати тестування стимулюють пізнавальну активність студентів. Перевагою тест-програм є

абсолютна об'єктивність в оцінці знань.

Тестування дозволяє перевірити весь обсяг знань з теми за короткий термін часу. Студенти знаходяться у рівних умовах, високим є рівень надійності, об'єктивності.

Студенти більш охоче відповідають комп'ютеру і якщо отримують невисоку оцінку, не можуть звинуватити в упередженому ставленні викладача й мають велике бажання скоріше її виправити.

Однак, постійне використання тестування для контролю знань не є доцільним. Це призводить до того, що студенти звикають до цієї форми контролю й втрачають уміння висловлюватись вербально, обґрунтовувати свою думку, відповідати на уточнюючі питання. Крім того, тести не завжди враховують індивідуальні та психологічні якості студента. Поряд з тестуванням слід використовувати традиційні засоби контролю (співбесіди, письмові контрольні роботи, колоквіуми, семінари і та ін.).

Мережеві технології призначені для спілкування, доступ до баз даних через мережу Інтернет. Формами мережевої комунікації є:

- + Електронна пошта;
- + Телеконференції.

Використання інтерактивних технологій створюють можливості для фахового росту викладача, для навчання разом з студентами. Однак, для ефективного застосування інтерактивного навчання, зокрема, для того щоб охопити весь необхідний матеріал і глибоко його опрацювати потрібно старанно планувати роботу, ретельно продумувати матеріал, сценарій заняття, ролі учасників, критерії оцінювання і та ін. Звичайно це досить важко і не завжди вдається повною мірою.

Підводячи підсумки, можна зробити ствердити що, використовуючи на заняттях інтерактивні технології навчання, можна досягти більш реальних результатів у навчанні та вихованні сучасного спеціаліста будь-якого фаху.

Поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але і його ідентифікація, використання у повсякденному житті. Використання інтерактивних методів навчання сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво, уміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси, тощо.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

У формуванні свідомості молодих українців відіграють роль такі інститути як сім'я, вулиця, освіта, релігія. Освіта тут відіграє не останню роль. Спочатку в школі вчителі закладають основу. Пізніше, коли учні визначаються з майбутньою професією обирають відповідний профільний ВНЗ. Тут відбувається остаточне формування людини як особистості. А саме: політична та громадянська позиція. Людина починає усвідомлювати своє місце в соціумі, по справжньому розуміти ті життєві цінності які дозволять їм стати на ноги, зайняти чільне місце в суспільстві. Тому викладачі мають допомогти студентам це зробити. Або хоча б не заважати.

На жаль, наша система освіти недосконала. За останні 20 років якість освіти дуже сильно погіршилася.

З початку 1990-х в Україні намітилися дві ключові тенденції - різке зниження кількості ПТУ і технікумів, що мають готувати фахівців технічних спеціальностей, і зростання числа приватних вищих навчальних закладів.

Треба визнати, що в системі освіти існує корупція. Передумови до корупції створює сама система освіти. В останні роки хабарництво посилюється, бо кількість державних місць зменшилася, зросла кількість недержавних ВНЗ. Якщо проаналізувати статистику, у підсумку у 2007 році всі вузи України прийняли 75% випускників шкіл. 2008 року їх вже 90%. У наступних роках, мабуть їх буде 100%. Про який високий рівень знань в усіх поголовно абітурієнтів може йти мова? Якщо студенти вчаться за гроші в комерційних вузах і платять хабара у державних установах освіти, що ще залишилися, які після такого «платного» навчання можуть виходити «фахівці»?

Частково ситуацію виправило введення Зовнішнього Незалежного Оцінювання. На перший погляд може здатися що обійти його неможливо. Та є системи корупційних схем, які дозволяють знехтувати ним. Наприклад: взяти довідку з місцевої районної поліклініки і не прийти на тести, або взагалі виробити довідку про інвалідність, що дає можливість вступати в ВНЗ на пільгових умовах.

Важливим кроком у реформуванні освіти в Україні є приєднання до Болонського процесу. Саме це було вагомим фактором у введенні ЗНО. Болонський процес – яскравий приклад європейської освіти. Головна його мета – об'єднання зусиль наукової та освітянської громадськості країн Європи задля необхідності зробити сумісними системи

освіти. Підвести їх під одні вимоги, системи оцінювання, рівні освіти. Зроблено з метою підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі. Наприклад, протягом останніх 15-20 років вона значно поступається американській системі. Болонська декларація була озвучена і підписана у 1999 р. в Італії, у м. Болонья, де був заснований один з перших університетів Європи. 29 країн, які підписали Болонську декларацію мають вжити заходів для забезпечення належної якості надання вищої освіти. Основні положення закладені у Болонській декларації. Згідно з ними країни-учасники, в тому числі й Україна повинні виконати такі умови:

- з 2005 року почати безкоштовно видавати усім випускникам вузів країн-учасників Болонського процесу європейські програми єдиного зразка до дипломів бакалавра та магістра;
- до 2010 року реформувати національні системи освіти відповідно до основних положень Болонської декларації.

Та європейська система не є ідеальною. На противагу американська система освіти на мою думку є більш досконалою. Це яскраво ілюструє той фактор, що в топ-10 вузів світу входить 6 вишів з США і 4 з Європи(за QS World University Rankings 2012).

Пріоритет навчання в школах та ВНЗ США – не кількість знань, а вміння самостійно мислити. Якщо казати загалом про систему американської освіти, то вона, як і в Україні, 12-річна. У цій системі розподіл між початковою і основною школою умовний. Старша школа досить чітко виокремлюється як профільна. Треба зазначити, що в США майже всі діти шкільного віку охоплені середньою освітою. Але по закінченні школи документ про середню освіту – вони називають його дипломом – отримують лише 75% з тих, хто навчався. Решта – свідоцтво про те, що вчився, але не досяг зазначеного рівня. Американське суспільство, наскільки я зрозумів, побудовано на тому, що тут поважають не стільки твій розум, скільки твою індивідуальність. У нас в Україні все навпаки: твої розумові здібності занадто абсолютизуються! Українські університети хотіли б взяти до себе найталановитіших, найобдарованіших, не замислюючись над тим, чи спроможний навчальний заклад дати цій талановитій дитині те, що їй потрібно для максимального її розвитку. Вони вже пережили стратегію добору до університетів за талановитістю і прийшли до того, що добирають здатних вчитися.

Американські університети дуже прискіпливо ставляться до виховної роботи, для них важливо не стільки підготувати спеціаліста, як виявити і розкрити в студенті його потенціал, виявити і врахувати його індивідуальність у його розвитку як майбутнього спеціаліста. Те, що ми втратили останнім часом у наших вищих навчальних закладах.

В університетах і коледжах на бакалавраті навчання триває чотири роки, і ця

підготовка сприймається як повноцінна вища освіта. По завершенню цього терміну фактично випускається сформований фахівець, готовий до професійної діяльності. У нас же це сприймається як базова вища освіта, яка потребує подальшої спеціалізації. У США продовжують навчання в магістратурі й аспірантурі (докторантурі) лише близько 20 відсотків тих, хто закінчив бакалаврат. Такого освітнього рівня як «спеціаліст» у них нема.

Вища освіта в США платна, проте її оплата досить своєрідна. Коли ти вступаєш до університету, то подаєш паралельно дві аплікації. Одна щодо твоєї здатності навчатися, а друга – на задоволення фінансових потреб для навчання. Вони обробляються паралельно. За фінансовим запитом, залежно від економічного стану, інших факторів ти можеш отримати стипендію на навчання. З різних джерел і фондів, якщо ти талановитий, але не маєш відповідного фінансового забезпечення, ти можеш покрити частину цих витрат на навчання, як правило, не більше за 75%. Решту доведеться брати як кредит у банку на навчання, який починаєш виплачувати через один-два роки після закінчення навчання. Повні витрати на навчання, як правило, не покриваються з метою підвищення твоєї відповідальності за якість навчання. Вартість навчання залежить від рейтингу університету. У Гарварді – це 50–60 тис. доларів на рік, провідні університети – 40–50 тис. доларів на рік. Проте, якщо ти зі штату Меріленд і є платником податків цього штату, твоє навчання буде коштувати \$5 тисяч на рік.

Важливою ознакою низького рівня освіти є непотрапляння жодного ВНЗ України у ТОП-500 рейтингу університетів світу. Рейтинги потрібні вищим навчальним закладам. Ті з них, хто займає високе рейтингове місце, мають більше шансів отримати найпідготовленіших і талановитих студентів. Також в них зацікавлені абітурієнти. Як не помилитись, подаючи документи одночасно в п'ять ВНЗ на три спеціальності? Ось тут-то рейтинги й допомагають абітурієнтам зробити правильний вибір. Наведемо найбільші міжнародні організації, які формують міжнародні рейтинги ВНЗ:

- QS World University Rankings (QS);
- The Academic Ranking of World Universities (Shanghai Jiao Tong University Ranking);
- Times Higher Education Supplement (THES);
- Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities (Тайванський рейтинг) (PRSPWU);
- Webometrics Ranking of World Universities

В оцінці університету враховується багато показників, таких як співвідношення числа студентів і викладацького складу, місцевих та іноземних студентів. Проводячи опитування різних учасників які мають відношення до навчального процесу беруть до уваги їхню вагу (коефіцієнт важливості даного фактору):

- 40% – представники академічної спільноти;

- 20% – студенти;
- 20% – цитування наукових статей;
- 10% – роботодавці;
- 5% – доля іноземних викладачів в структурі ВНЗ;
- 5% – доля іноземних студентів в структурі ВНЗ.

В Україні оцінкою роботи ВНЗ займаються такі організації:

ЮНЕСКО «ТОП-200 Україна» – оцінює діяльність вищих навчальних закладів використовуючи інтегрований індекс, що включає в себе оцінки викладацького складу, якості навчання та міжнародного визнання. Рейтинг ЮНЕСКО «ТОП-200 Україна» включає 200 кращих вузів країни.

Рейтинг «Компас» – відображає оцінку вищого навчального закладу випускниками та працедавцями з точки зору відповідності рівня освітніх послуг потребам ринку праці. У 2011 році до рейтингу включено 234 вузи.

Міжнародний рейтинг «Вебометрикс» – враховує кількість проіндексованих пошуковими системами сторінок сайту вузу, зовнішні посилання на нього, цитованість ресурсу, а також кількість завантажених на сайт файлів (іншими словами, змістовну та інформаційну активність сайту навчального закладу). У липні 2011 року до цього рейтингу потрапили 137 українських вузів.

Якщо взяти дані про рейтинги ВНЗ від «Топ-200 Україна», «Компас» і «Вебометрикс», то вийде «Великий рейтинг», в якому можна врахувати всі критерії перерахованих рейтингів.

По кожному ВНЗ України підраховується загальний бал, що дорівнює сумі його місць у рейтингах «Топ-200 Україна», «Компас» і «Вебометрикс». Чим менше виходить сума трьох вихідних рейтингів, тим вище ранг ВНЗ у такому «Великому рейтингу».

На мій погляд, такий узагальнений рейтинг стає більш об'єктивним і надійним і може істотно допомогти абітурієнтам у виборі вищого навчального закладу для навчання.

ДИСКУРС ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ В УМОВАХ ПОСТГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток сучасної системи освіти нерозривно пов'язаний із загальними тенденціями суспільно-історичного розвитку, з основними аспектами формування новітньої філософської думки, а також із закономірностями соціально-економічного дискурсу. Тому концептуальні засади розуміння ролі вчителя, визначення його основних завдань, формування «горизонту» професійних очікувань безпосередньо зумовлені численними позаосвітніми (у сенсі – системи освіти як ряду інституцій) чинниками.

Проблема педагогічної етики – одна із найбільш важливих, на нашу думку, з кола тих проблем, що спрямовують вибір фаху педагога, мотивують здобуття спеціальних знань водночас із набуттям необхідних умінь та відпрацювання певних навичок. Різні аспекти цієї проблеми неодноразово привертали увагу дослідників, які створили цілісний контекст вивчення – у комплексі таких категорій, як «культура», «честь», «гідність», «мораль», «совість», «обов'язок», «вчинок» тощо. Оригінальні роздуми про специфіку педагогічної етики, її джерела, складові та способи реалізації супроводжують історію філософії, педагогіки, психології: у міркуваннях Сократа; у переконанні Платона та Алквіда щодо домінанти духовності як запоруки гармонійного спілкування учителя й учня; у «десяти заповідях» кодексу педагогічної етики Квітніліана; у християнських максимах Августина; у численнях пам'яток, поширених у Київській русі після прийняття християнства (праці Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Іларіона Київського, Кирила Туровського); у філософсько-етичних творах епох Відродження, Просвітництва і т.д.; у фахових педагогічних дослідженнях А.Дістервега, Я.А.Коменського, Й.Песталоцці, Ж.-Ж.Руссо та ін.; в оригінальних напрацюваннях вітчизняних педагогів М.Драгоманова, І.Огієнка, К.Ушинського, В.Сухомлинського, Г.Ващенка, також сучасних теоретичних дослідженнях проблем педагогічної етики (І.Зязюн, В.Малахов, В.Онищенко, С.Шендрик), зокрема, ґрунтовному монографічному дослідженні «Педагогічна етика» Г.Васяновича.

Особливий статус вчителя в нинішній історичній ситуації, його жертвовність, місійність та особисте переживання всіх суперечностей навчально-виховного процесу зумовлюють актуальність вивчення особливостей сучасного контексту утвердження канону педагогічної етики. Зокрема, М.А.Чешков вважає, що «наприкінці ХХ ст. глобалізація, що розуміється – в першому наближенні – як зростаюча взаємопов'язаність світу, входить в

критичну фазу: після майже двох десятиліть розвитку по висхідній цей процес дає явні збої, особливо у сфері фінансів і економіки, і викликає масові громадські рухи альтернативного спрямування» [Чешков М.А. Глобалістика як галузь наукового знання // refs.co.ua/52520-Globalistika_kak_otrasl_nauchnogo_znaniya.html] і робить досить доречний висновок: «Ситуація настільки серйозна, що дає підставу ставити питання: чи не вичерпала себе глобалізація і навіть – що є постглобалізація?» [Чешков М.А. Глобалістика як галузь наукового знання // refs.co.ua/52520-Globalistika_kak_otrasl_nauchnogo_znaniya.html]. Слушність такої думки підтверджують численні новітні наукові дослідження з різних галузей гуманітаристики: скажімо, твердження Дж.Горгана про «завершення ери великих відкриттів, обґрунтування М.Кайку щодо трьох великих революцій сучасності (квантова, ДНК-революція та комп'ютерна), дослідження нейрофізіологічних особливостей людини, здійснене професором Д.Зербіно (пояснені синдром «трьох не» та «БАЗ-синдом»), вивчені причини інтелектуальної недостатності, що набуває характеру епідемії), міркування істориків Я.Грицака та М.Мудрого про специфіку фаху педагога й шляхи досягнення гармонії особистості та її професійної діяльності. Комплекс локальних відкриттів, ситуативних висновків чи зауважень об'єктивно зумовлюють потребу осмислити передусім феномен постглобалізації, а далі – увести феномен педагогічної етики в конфігурацію нових викликів та очікувань.

На переконання філософів, соціологів, теоретиків освіти, на початку ХХІ ст. активізувався інтелектуальний пошук нових масштабів, вичерпних відповідей, оригінальних, спрямованих у майбутнє, ідей. Світові війни та глобальні катастрофи утвердили планетарний погляд на суспільство та довкілля: подолані кордони за допомогою соціальної, економічної, політичної, культурної діяльності. Водночас дедалі очевиднішим стає те, що глобалізація як ідея не дає адекватного розуміння сучасного стану життя й нерідко сприймається як політична фатальність. Сучасний світ потребує формування стресостійкої, високо адаптивної особистості, супер-его, що не потребує додаткового періоду адаптації та соціалізації після виходу на межі відповідальності системи освіти.

Якщо глобалізація визначена як «складний і суперечливий процес будівництва світу шляхом створення глобальних інституціональних структур», то теоретичне визначення сутності постглобалізації наразі відсутнє і не очікується найближчим часом, позаяк здатне похитнути і без того досить хиткі підвалини глобалізації. Щоправда, можемо віднайти міркування про насування чи наближення світоглядної кризи. Зокрема, про суперечливість глобалізації писав З. Бауман: «Глобалізація роз'єднує не менше, ніж об'єднує, вона роз'єднує об'єднуючи – розколи відбуваються з тих самих причин, що й зростання одноманітності світу. Паралельно до того процесу планетарного масштабу, який виник у бізнесі, торгівлі й

потоках інформації, рухається процес «локалізації», закріплення простору. Те, що одним видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних – це провісник нової свободи, для інших – несподіваний і жорстокий удар волі» [Розлуцька А. Суперечливість впливів глобалізованого світу на людину // www.social-science.com.ua/]. Таким чином, загроза втрати індивідуальності, ментальної неповторності стала цілком реальною.

Замислена як цілком прогресивний етап цивілізаційного поступу, глобалізація мала б позитивно позначитись на спільних інтересах людства. Інтеграція світових моральних норм мала б відбуватись на основі центральних гуманістичних цінностей, планетарне мислення, якого потребує глобалізація, мало б давати своєчасні й адекватні відповіді на глобальні виклики. Однак в реальному світі все відбулося не зовсім так, або й зовсім не так. За спостереженням М.Кайку, «за минуле десятиріччя з'явилося більше наукових знань, ніж за всю попередню історію людства. Потужність комп'ютера подвоюється кожні вісімнадцять місяців, обсяг інформації в інтернеті – щороку. Кількість ДНК-послідовностей, які ми вміємо аналізувати, подвоюється що два роки» [Кайку М. Візії: як наука змінить XXI сторіччя. – Львів: літопис, 2004]. Отож, обсяги інформації та кількість знань, що лавиноподібно нарастають, технічний прогрес, що дає можливість людині впливати на природу, поглиблення диспропорції між видобуванням, виробництвом і споживанням інших їх видів – все це збільшує відповідальність людини за наслідки своїх дій. Проблема «людини» стає одним із центральних питань світового розвитку – спочатку ставши очевидною прикметою формування глобального суспільства, тепер увиразнює новий етап, етап «пост».

Тейяр де Шарден в основі Всесвіту убачав хаос як первинну субстанцію, а внутрішнім двигуном еволюції вважав іманентний дух у кожній частині Всесвіту та буття.

Натомість основоположник екзистенціалізму М. Гайдеггер наполягає на історичному розумінні людини і світу. В. Вернадський розглядав ноосферу як особливу «розумову» оболонку Землі, геологічну силу, яка впливає на всі сфери життя. Він був переконаний, що «майбутнє людства, як частини єдиної системи біосфери, залежить від того, коли воно зрозуміє свій зв'язок з Природою (Богом, Духом, Вищим Розумом, Світовою Інформацією) і візьме на себе відповідальність не тільки за розвиток суспільства (до чого прагнули всі утопісти), але біосфери в цілому» [Розлуцька А. Суперечливість впливів глобалізованого світу на людину // www.social-science.com.ua/]. Глобальність новітньої світомоделі таїть у собі реальну загрозу нівелювання людини як автономного завершального світу в собі. Важливою стає особистість як представник людського роду; людина, позбавлена своєї індивідуальності, перетворюється на об'єкт маніпулювання з боку безликих суспільних сил, перестає бути тотожною сама собі, все більше узалежнюючись від мінливих обставин буття.

Саме тому проблема місця вчителя, його суспільної ролі, його завдань локального чи перспективного характеру набуває особливої актуальності й значущості. Варто погодитися, що сучасне суспільство породило нову універсальну людину, яка позірно демонструє зовнішню активність, проте її внутрішній світ залишається пасивним, вона функціонує як автомат. Така особистість не здатна вільно і всебічно розвиватись, адже зазнає всепроникного впливу нав'язливої інформації, без якої вона не може брати участь у житті суспільства, випадає із загального контексту. Звідси – необхідно знайти розумний баланс між інформаційними технологіями, мас-медіа і цінностями гуманізму, оскільки в суспільстві дедалі виразніше відчувається потреба переходу від «кількісного ідеалу» епохи масового споживання до розуміння «якості життя» як головної загальнолюдської цінності. Отож, значною мірою від учителя залежить і вектор інтелектуального розвитку особистості, у цілісність її морально-етичного канону, а також практична реалізованість і успішність.

На нашу думку, кодекс педагогічної етики Квінтіліана разом із максимою В.Сухомлинського «Віддаю серце дітям» цілком вичерпно формують новітній дискурс педагогічної етики. Звичайно, фундаментальними засадами залишаються культура, моральна свідомість, моральний обов'язок та моральна відповідальність, не втрачають актуальності й значущості педагогічна справедливість, щастя, честь, гідність, совість тощо. Змінюються суспільні очікування від фахової діяльності педагога: учитель повинен (в усвідомленні пересічного споживача освітніх послуг) не лише навчити, але й досконало виховати, виплекати природні задатки й розвинути усі таланти свого учня, сформувати його культуру, ерудованість, усі можливі компетентності. Адже якщо поняття «сімейний лікар», «сімейний психолог», «сімейний психотерапевт» сприймаються у словосполученні, то семантика поняття «вчитель» так сприймається без уточнення, наче сутність педагога за визначенням ототожнюється з відповідальністю сім'ї (родини). Можливо, саме тому набувають поширення форми індивідуальної співпраці вчителя з учнем (гувернерство, репетиторство, тьюторство, менторство, сімейне навчання), на етапі самореалізації колективні форми співпраці дедалі помітніше поступаються формам коучингу. Вчитель залишається центром інтелектуальної, морально-етичної, ціннісної систем, однак змінюється формат і масштаб його впливу на особистість. Сучасний учень чи студент не відчуває тиску авторитету, часто саме його шукає, прагне знайти опору, що стане вирішальним «трампліном» для його особистого життєвого стрибка. Більшість сучасних учнів і студентів гостро потребують вчителя, який володіє талантом бути поряд, а не попереду чи збоку. Такого вчителя метафорично схарактеризував Ісаак Кушнір (один із найвідоміших в Україні вчителів геометрії): «Я тренер, а не гравець. Мені не потрібно бігати стометрівку за 10,7 секунди. Але якщо мої діти не будуть бігати цю стометрівку, я нічого не виграю» [Білий А., Йосипів В.

Одержимий геометрією // Дзеркало тижня. – 2011. – № 31 (3 вересня). – С. 11.]. Видатний математик-методист визнав, що у спілкування з дітьми існує безліч труднощів, але особливо відзначив чотири і дуже влучно їх пояснив: «По-перше, вони [учні] – живі люди, вільні. По-друге, вони можуть бути зі мною не згодні. По-третє, можуть думати, що вони розумніші за мене. По-четверте, можуть розв'язувати завдання краще за мене. Це природно, бо: «Вчителю, навчи учня, щоб потім було в кого навчатися» (Сократ)» [Білий А., Йосипів В. Одержимий геометрією // Дзеркало тижня. – 2011. – № 31 (3 вересня). – С. 11.]. Багаторічні спостереження досвідченого вчителя підтверджує опитування, проведене серед студентів. На запропоноване питання «Яким повинен бути сучасний викладач?» усі відповіли: людяним, терпеливим, добрим, готовим вислухати і зрозуміти студента, таким, що відчуває та любить свою професію. Звичайно, були названі й інші якості: глибока обізнаність з предметом викладання (70%), уміння налагодити контакт з аудиторією (60%), володіння інноваційними методиками (50%), здатність відокремити особисті переживання від емоційного стану аудиторії (50%), бажання заохотити до глибшого вивчення дисципліни (40%). Як бачимо, на перший план виходять особистісні цінності, духовна культура педагога, його комунікативні навички, його природність і талант. Щоразу менше людей вбачають у вчителів джерело знань чи інформації – це перестало бути максимально цінним, адже в сучасних умовах доступне в будь-якому обсязі та форматі. Люди, котрі навчаються, потребують морального авторитету, що має талант не трансформуватися у диктатора, що може пристосуватися до ситуації, водночас не відступаючи від особистих ключових принципів, переконань.

Сучасний світ демонструє безліч загроз для існування педагогічної етики і для її практичного застосування. В добу тотальної комп'ютеризації сформувалась синергетична картина світу, де провідне місце належить телебаченню, Інтернету, відео, транснаціональним корпораціям, єдиним грошовим одиницям. Цінності, що видавалися усталеними в ХХ ст., увійшовши у ХХІ ст., похитнулися. Щоденно дізнаємося про нові варіанти кризи, зумовлені браком культурної та соціальної єдності (расові заворушення натуралізованої французької молоді в 2009 р., значні електоральні успіхи ультраправих партій у Нідерландах та Угорщині в 2010 р., хвиля «революцій» у Північній Африці, періодичні заяви про вихід з Єврозони, штучні чи реальні фінансові чи продовольчі кризи тощо). Щодо поняття «культурна криза», то воно вже перестало бути модерним викликом, дефініцією, вживаною публіцистами та культурологами, а набуло цілком виразних обрисів. Культурна криза, спричинена денационалізацією та космополітизмом, постає як серйозна загроза загальному духовному буттю та буттю окремих націй. Людині, котра постійно перебуває у химерах невизначеності, потрібен ґрунт – якщо його немає на рівні соціально-економічної формації, забезпеченої та гарантованої державою, то він повинен бути гарантований учителем. До кола

відповідальності долучається ще й формування стійкої життєвої позиції, особистісної мотивації, позитивного світовідчуття.

Очевидно, що така ситуація не є новою для цивілізаційного поступу. У середині 20-х років ХХ ст. М. Шелер ствердив, що «ми живемо за такої доби, – вперше за тисячолітню історію людства, – коли людина сама для себе стала цілком проблематичною: вона вже не знає, що вона є, і одночасно знає, що вона про це не знає» [Розлуцька А. Суперечливість впливів глобалізованого світу на людину // www.social-science.com.ua/]. Про ХХ століття як століття «мегасмерті» писав Хосе Ортега-і-Гассет: «Треба було дочекатися початку ХХ століття. Аби побачити неймовірну виставу – виставу специфічного невігластва й агресивної дурості, коли людина, знаючи багато з одного предмету, не має жодного уявлення про всі інші» [Ортега-і-Гассет Х. Місія Університету // Ідея Університету: Антологія / Упорядн.: М.Зубрицька, Н.Бабалик, З.Рибчинська; відп. ред. М.Зубрицька. – Львів: Літопис, 202. – С. 65–108]. Новий етап, ймовірно, полягає у тому, що людина перестає знати багато навіть з одного предмету, адже має досконалий інструмент – комп'ютер, котрий знає багато про все.

Культурно-критичний песимізм став явним, але подолати кризову ситуацію стає тим важче, чим більш усвідомленою вона стає. Для свого втілення кожна культура потребує нормативних основ, канону, який би убезпечив її від розчинення в загальній аморфній «світовій культурі». Такий канон існує в усталених принципах педагогічної етики, в тих національно зумовлених особливостях формування особистості, що необхідно зберегти, утвердити і зробити незворушною моральною константою.

Цілком імовірно, що саме вчитель, яким, за І.Франком, «світ стоїть» здатний відіграти вирішальну роль у формуванні особистості, котрій буде комфортно у постглобалізованому світі.

Марія Михайлова, Наталія Довганич (філологічний факультет)

Наук. консультант – асист. Максимець М. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Як відомо, часто мотивацією до навчання студентів на перших курсах є не бажання опанувати спеціальність, а продовжувати навчання (не бути відрахованим) та отримувати стипендію.

На нашу думку, важливою переумовою підвищення рівня освіти у ВНЗ є зміна

акцентів мотивації навчальної діяльності.

К.Д. Ушинський казав: “Слід постійно пам’ятати, що потрібно передавати учневі не тільки ті чи інші знання, але й розвивати в ньому бажання і здатність самостійно без вчителя засвоювати нові знання”.

Для підвищення ефективності навчальної діяльності студентів необхідна організація навчання як їхньої спільної діяльності, де акцент переноситься на самостійну пізнавальну активність кожного студента.

Саме інтерактивне навчання є одним із найкращих методів розвитку та формування пізнавальної самостійності студентів, мотивації їх самоосвіти та саморозвитку. Інтерактивне навчання передбачає діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія між суб’єктами процесу навчання. Використання інтерактивних методів дозволяє освоїти більшу кількість інформації за менший період часу, покращує запам’ятовування та ідентифікацію матеріалу. Також сприяє розвитку комунікативних здібностей студентів, стимулює їх самостійну пізнавальну, творчу діяльність.

Проведені нами опитування довели бажання студентів доповнити навчальний процес інтерактивними методами.

Так, студентам імпонують такі інтерактивні методи, як «мікрофон», «акваріум», практичне заняття-конференція, рольові ігри, робота в парах, робота в трійках. Застосування таких методів має значні переваги.

Нажаль, навчальні аудиторії часто не пристосовані до навчання з використанням інтерактивних методів.

Також, важливим є те, що впровадження нових методів у навчальний процес вищої школи потребує від викладача зміни ставлення до своєї ролі в аудиторії як до керівника процесом навчання. Це викликає у нього певні упередження, на які вказує С.Л. Грабовська: страх втратити керівну роль у навчальному процесі; небажання мати клопіт із змінами у навчальних курсах; хвилювання втратити контроль за навчанням студентів а також побоювання того, що працюючи в групах, не всі студенти активні; неможливість постійно підтримувати на занятті “залізну” дисципліну і тишу.

Зазначимо, що впровадження інтерактивних методів навчання потребує високої педагогічної майстерності викладача.

ІДЕЯ «НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ УСЬОГО ЖИТТЯ» Я.-А. КОМЕНСЬКОГО ТА ЇЇ ВТІЛЕННЯ У СУЧАСНОСТІ

Ян Амос Коменський – видатний чеський мислитель і педагог XVII ст., основоположник педагогіки як науки та автор класно-урочної системи організації навчання, котра використовується у школах та університетах до сьогоднішнього дня.

Педагогічна система Яна Амоса Коменського – це бажання навчити всіх, всьому та всесторонньо. Для досягнення досконалішого світу та «покращення людей» Коменський передбачав такі принципи, як максимальне територіальне поширення шкіл, підвищення рівня вимог до вчителів, вдосконалення та навчання людини протягом всього життя.

Ян Амос Коменський був автором і багатьох інших ідей, які є актуальними для сучасної педагогіки. Одній із таких ідей присвячено увагу у цій статті. Концепція пожиттєвої освіти (навчання протягом усього життя) є вершиною педагогічної системи чеського педагога і філософа. Ця концепція базована на ідеї Яна Амоса Коменського про те, що людина повинна прагнути до самовдосконалення не тільки у юному віці, а й у зрілому віці, і в старості. В його розумінні пожиттєва освіта – це постійна самоосвіта, прагнення до самовдосконалення. Зрозуміло, що, оскільки Коменський, як істинний представник своєї доби, був все ж релігійним мислителем, він мав на увазі не лише набуття вмінь та навичок, формування та виховання гармонійно розвиненої людської особистості, а й самовдосконалення на шляху до кращого життя після смерті, шляху до Бога. Та разом з тим, чеський філософ відзначав цілком практичні причини освіти протягом усього життя – вдосконалення особистості та творення нового, кращого світу.

Ян Амос Коменський трактує увесь світ як «передгру вічності», як «нижчу» школу, до якої нас посилає Бог перед тим, як ми «поступимо у вищу академію» [Komenský J.A. Via Lucis. / J.A.Komenský. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.vialucis.cz>]. Таким чином, все, що існує у світі «або навчає, або вчиться, або змінно виконує одне та інше», а діяльність людини на землі – це, передусім «взаємне повчання, передача та нав'язування власних переконань, суспільних чи приватних, іншим» [Komenský J.A. Via Lucis. / J.A.Komenský. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.vialucis.cz>]. Отже для Коменського все життя людини – це навчання.

Багато ідей видатного чеського педагога не втратили своєї актуальності і досі знаходять своє відображення у сучасній освіті. Так, з другої половини XX ст. низка

міжнародних організацій (Рада Європи, ЮНЕСКО) звертають свою увагу на проблему «пожиттєвого навчання» та принцип «навчання протягом усього життя».

У 60-70-х роках пожиттєва освіта розглядається передусім як одне з втілень політики «нового гуманізму» – соціального та культурного розвитку суспільства посередництвом надання доступу до освіти усім та подоланню будь-якої дискримінації.

З 90-х років ХХ ст. ситуація починає змінюватися: на зміну ефемерним поняттям приходять конкретні економічні інтереси. Причину цього ми можемо віднайти у тому, що американський філософ Елвін Тофлер називав «футурошоком». Ця концепція полягає в тому, що протягом ХХ–ХХІ ст. динаміка соціокультурних змін, розвитку науки і техніки є занадто стрімкою, середньостатистична людина не встигає за зміною середовища і поступово «випадає з контексту». Ми справді можемо спостерігати неймовірну швидкість зміни одних підходів іншими, відсталих технологій більш сучасними. При такому стані речей людина, яка прагне бути успішною та конкурентоспроможною в сучасному світі, повинна завжди бути в курсі усіх новинок та змін на ринку, що, звісно, передбачає безперервне самовдосконалення та самоосвіту.

На сьогоднішній день науковці визначають три форми «пожиттєвого навчання» :

- Формальна освіта – навчання, яке реалізується в освітніх інститутах. Функції, мета, зміст, організаційні форми такої освіти визначаються на законодавчому рівні.

- Неформальна освіта – процес здобуття відомостей, навичок та компетенцій, які допомагають респондентові покращити його соціальну та робочу затребуваність. Прикладом такої освіти можуть слугувати курси іноземних мов, комп'ютерні курси, курси підвищення кваліфікації, тощо. Головна ознака такої освіти – участь у ній «спеціалізованого» викладача.

- Інформальне навчання – процес отримання відомостей, освоєння певних навичок та компетенцій із повсякденного досвіду та діяльності на роботі, в сім'ї, у вільний час. Така освіта включає в себе також самоосвіту, та випадки коли «учень» не має можливості перевірити якість та рівень набутих знань (телевізійні курси іноземної мови ...) [Somr Z. Strategie celoživotního učení CR. / Z. Somr. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nuov.cz/koncept/strategie-celozivotniho-uceni-cr>].

Розуміючи сьогоднішнє соціокультурне становище, Європейським союзом було прийнято низку документів, та започатковано так званий Болонський процес. Протягом впровадження в життя Болонської системи було прийнято ряд документів, які, зокрема, займаються проблемою «навчання протягом життя» та пожиттєвою освітою. До цих документів можна віднести Копенгагенську декларацію, Празьке комюніке, Берлінське комюніке тощо. Головними цілями навчання протягом усього життя є «ативізація» громадян, особистий розвиток, соціальна «включеність» та працевлаштування. Документ також

наголошує на тому, що традиційні навчальні системи повинні бути трансформовані таким чином, щоб стати більш відкритими та варіабільними, щоб учні та студенти могли створювати індивідуальні шляхи з огляду на власні потреби та зацікавлення. При цьому особлива увага надається неформальній та інформальній освіті та проблемі її офіційного визнання [Somr Z. Strategie celoživotního učení CR. / Z. Somr. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nuov.cz/koncept/strategie-celozivotniho-uceni-cr>].

Таким чином очевидним стає той факт, що роль неформальної та інформальної освіти стрімко зростає, що може похитнути позиції класичних університетів, якщо вони вчасно та адекватно не будуть реагувати на виклики часу. Фактично, на сьогоднішній день головна функція формальної освіти – це «навчити вчитися». Водночас, якщо європейські вищі навчальні заклади вже другий десяток років працюють у цьому напрямку, в більшості українських навіть такий принцип, як «виборність предметів», яке є найпростішим втіленням принципу «індивідуалізації освіти», на сьогодні не працює.

Підсумовуючи все вище сказане, ми можемо зробити висновок, що фактично ідею «пожиттєвої освіти» висунув чеський філософ Ян Амос Коменський. Зрозуміло, що Коменський як представник XVII століття був передусім релігійним філософом, тому його розуміння пожиттєвої освіти – це передусім самовдосконалення на шляху до кращого життя після смерті, шляху до Бога. Та принциповим є те, чеський філософ відзначав цілком практичні причини такої освіти – вдосконалення особистості та творення нового, кращого світу. Очевидно, що у XXI столітті переважаюча мета «пожиттєвої освіти» – це меркантильні економічні інтереси та прагнення індивіда бути конкурентноспроможним. Проте ми можемо стверджувати, що, навіть якщо мета «пожиттєвої освіти» з роками і змінилася (а така теза ще потребує доведення), основу однієї з найбільш актуальних концепцій в педагогіці XXI ст. ще п'ятсот років тому заклав видатний чеський педагог Ян Амос Коменський.

Ольга Панкевич (хімічний факультет)

Наук. консультанти – доц. Ковальчук Л. О., доц. Шпирка З. М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХІМІЇ

Світові тенденції, щодо зміни парадигми освіти диктують основні напрямки модернізації професійної підготовки майбутніх викладачів хімії. Серед них визначальними є

нові теоретико-методологічні засади формування інтелектуально розвиненої особистості, базовим компонентом духовного світу якої виступають фундаментальні знання, прагнення до самоосвіти і саморозвитку, формування педагога нової генерації, здатного до здійснення інноваційних змін в освітньому просторі. З огляду на це, ми ставили за мету проаналізувати підходи до організації професійної підготовки майбутніх викладачів хімії в умовах університетської освіти.

Одним з найважливіших, на нашу думку є диференційований підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів хімії. Суть цього підходу полягає у створенні груп студентів за інтересами. Це дає змогу суттєво підвищувати темпи та якість формування їхніх професійних компетентностей, оскільки такий підхід дозволяє відійти від уніфікованої системи підготовки викладачів, яка панувала у державі багато років. Він усуває протиріччя між типовістю професійного навчання та творчим характером педагогічної діяльності, спрямовує професійне навчання на особистісний розвиток студентів, реалізує прагнення кращих студентів глибше оволодівати навчальним матеріалом, підвищує рівень самосвідомості студентів, посилює пізнавальні інтереси до вивчення хімічних і циклу педагогічних дисциплін, створює умови для відбору оптимальних методів і прийомів педагогічного впливу на процес формування та розвитку професіоналізму майбутніх викладачів, розвиває стратегічну навчальну компетенцію студентів.

У професійному навчанні студентів-хіміків можуть бути ефективно задіяні як зовнішня, так і внутрішня диференціації за умови теоретично-конкретного окреслення принципів та методів навчання в означених формах [Куленко О.А. Доцільність використання диференційованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів хімії // Матер. міжнар. наук.-пр. конф. “Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі”. XVIII Каришинські читання. – Полтава: Астроя, 2011. С. 159–160].

До ефективних підходів відносимо також Застосування інтерактивних технологій навчання у процесі підготовки майбутніх викладачів хімії. Сьогодні існує два підходи щодо використання інтерактивних технологій. Перший – включає застосування в навчальному процесі інформаційних технологій, а саме комп’ютерних програм, телекомунікацій та їхнє поєднання з традиційними педагогічними технологіями. В основі другого підходу лежить міжособистісне спілкування студентів, яке передбачає організацію, управління та контроль за процесом навчання з боку викладача і не заперечує використання інформаційних технологій.

Готовність до впровадження інформаційних технологій навчання автори праці [Гладишевський Р., Ковальчук Л., Луцишин Ю, Сеньковський О. Формування готовності майбутнього педагога до застосування інформаційних технологій навчання у вищій школі //

Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед., 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 40–52] визначають як інтегративну властивість особистості педагога, в якій органічно поєднуються професійні якості, інформаційна культура, що дає йому змогу успішно розробляти, впроваджувати, використовувати інформаційні технології навчання. Показниками такої готовності є комп'ютерна грамотність майбутнього педагога, сформованість інформаційної компетентності, інформаційної культури, інформаційного мислення. Застосування інтерактивних технологій навчання активізують розумову діяльність студентів, сприяють зацікавленню предметом, підвищують ефективність навчальної діяльності та рівень педагогічної майстерності майбутнього викладача. Сучасний викладач хімії повинен мати уявлення про моделювання властивостей речовин і реакцій на основі знання основних розділів вищої математики та законів фізики; уміти аналізувати результати математичної обробки наукових даних з метою визначення їх достовірності й області застосування; мати уявлення про можливості використання сучасних інформаційних комп'ютерних технологій у хімії; знати системи обробки і зберігання хімічної інформації; уміти користуватися стандартними банками комп'ютерних програм.

Зазначимо також, що важливу роль ми відводимо й змістовно-діагностичному підходу до організації асистентської практики студентів, що є одним із завершальних етапів підготовки викладача хімії. Проходження студентами педагогічної (асистентської) практики, створюючи психолого-педагогічні умови для ефективного поєднання професійних знань і діяльності, дає змогу студентам оцінити їхню готовність до виконання функціональних обов'язків викладача у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації.

Робота студентів будується за логікою практичної діяльності, яку слід моделювати в ході практики, оптимально адаптуючи її до реального функціонування педагогічного простору. Під час практики студенти повинні оволодіти принципами і методами викладання хімії у середній і вищій школі, мати уявлення про теоретичні і педагогічні основи управління процесом навчання. Система змістовно-діагностичного підходу до організації педагогічної практики передбачає проведення різних типів навчальних занять з хімії у вищих навчальних закладах: лекції, семінари, лекційне демонстрування, лабораторні та практичні заняття. Студенти не лише самостійно проводять навчальні заняття, а й вчаться застосувати нові, оптимальні в сучасних умовах форми організації навчання, використовуючи методи проектування, моделювання, інтерактивні технології.

Підготовка висококваліфікованих викладачів хімії, здатних працювати у вищих навчальних закладах України, є одним із завдань вищої освіти. Його розв'язання можливе, якщо комплексно використовувати ефективні підходи їхньої професійної підготовки, які зможуть дати високий результат.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ УЧНІВ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Основною складовою у формуванні екологічного світогляду є екологічна освіта та виховання учнів на кожному з навчальних предметів, в тому числі й хімії. Роль шкільного курсу хімії в екологічній освіті зумовлена тим, що хімія пов'язана з пізнанням законів природи, хімічною формою руху матерії. На уроках хімії вчитель показує єдність неорганічного та органічного світу, вплив діяльності людини на біосферу. Це створює широкі можливості для формування екологічної культури, духовних цінностей учнів, вироблення у них практичних умінь і навичок, які дозволяють брати участь у збереженні навколишнього середовища свого регіону, адже саме екологічний світогляд сьогоденних учнів завтра вирішуватиме долю нашої планети.

Мета екологічної освіти – формування особистості, яка володіє екологічною свідомістю, на основі якої розвивається екологічне мислення, що реалізується як система знань про природу, вплив на неї людини, основні заходи зменшення негативного впливу господарської та практичної діяльності людини на довкілля. Центральною ланкою в цьому процесі є родина, дошкільні установи, загальноосвітні школи, профільні та вищі навчальні заклади, оскільки саме у них відбувається формування особистості. Кінцевою метою природоохоронного виховання є формування особистості з високим рівнем екологічної культури та компетентності, стрижнем якої є система суспільно важливих цінностей.

Класно-урочна система організації навчання як модель закритого освітнього простору, обмежує соціальні контакти учнів. Використання в навчальному процесі та позакласній роботі педагогічних технологій, що дозволяють встановити контакт за межами освітнього закладу, сприяє росту і самореалізації учнів. Прикладом таких технологій може бути дослідницька і проектна діяльність, організована в межах факультативів. У шкільний курс доцільно було б ввести предмет, наприклад, “Екологія людини” або факультатив з хімії, де б розглядалися питання, що стосуються здоров'я людей чи прогнозу їхнього стану здоров'я, дослідження процесів збереження та відновлення здоров'я і соціально-трудового потенціалу тощо.

Розвитку екологічної компетентності на уроках хімії сприяють інтерактивні методи: “Ажурна пилка”, “Мікрофон”, “Прес” та ін. Важливе місце у формуванні екологічного мислення учнів ми відводимо використанню на уроках хімічного експерименту

екологічного спрямування. В основі такого хімічного експерименту є: імітація природних процесів і явищ, моделювання екологічних ситуацій, подібних до реально можливих, визначення біогенних елементів, оцінювання якості продуктів харчування, знешкодження і переробка продуктів хімічних реакцій тощо. Отож, у процесі вивчення хімії учнів необхідно залучати до охорони навколишнього середовища шляхом знаходження способів переробки (знищення речовин, їх знешкодження, утилізація) відходів шкільного хімічного експерименту і включення етапу переробки як рівноправного й обов'язкового елемента в усі хімічні досліди.

Зміст загальної середньої освіти, побудований на засадах посилення його екологічної спрямованості, більшою мірою наближається до учня, до його життя, життя суспільства й громадян у суспільстві, їхньої взаємодії з навколишнім середовищем. З огляду на це, розкриваючи екологічні проблеми, вчитель повинен наводити дані про екологічний стан навколишнього середовища, зокрема, регіону, в якому проживають він та його вихованці. Зокрема, на Львівщині найбільшими підприємствами-забруднювачами є: об'єднання "Укрзахіддугілля", Добротвірська ДРЕС, Яворівське об'єднання "Сірка", Миколаївський цементно-гірничий комбінат, Роздольське ВО "Сірка", Жидачівський целюлозно-картонний комбінат, Дрогобицький нафтопереробний завод, Стебницький калійний завод, Дашавський завод техвуглецю, ВО "Львівтрансгаз".

Реалізації екологічних завдань сприяє використання однієї з наочних форм організації навчальної діяльності учнів, яка виділяється своєю оригінальністю та несхожістю на інші, — екскурсії. Сьогодні екскурсія втрачає свою популярність у вчителів, не дивлячись на дидактичне значення як методу навчання і багатогранність як організаційної форми навчання. Саме під час екскурсій учні безпосередньо зустрічаються з екологічними проблемами, спостерігають результати впливу антропогенних факторів на природу. Для учнів нашого регіону це можуть бути екскурсії на ЗАТ "Ензим", Радехівський і Золочівський цукрові заводи, ВАТ "Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат", ВАТ "Шкіряне підприємство "Світанок", Новояворівське і Новороздільське державне гірничо-хімічне підприємство "Сірка", ВАТ "Гірхімпром", Львівську і Добротвірську ТЕС, ВАТ "Львівський дослідний нафтомаслозавод і ВАТ "Нафтопереробний комплекс Галичина", ТзОВ "Галімпекс – складзеркальний завод" і ВАТ "Миколаївцемент" тощо.

Аналізуючи чинну програму з хімії, я зробила висновок, що кількість годин відведених на розгляд екологічних питань у середній школі не є достатньою, тому необхідно подавати інформацію екологічного змісту на будь-якому етапі уроку, починаючи від мотивації і завершуючи інструктажем із домашнього завдання. Важливою є форма подачі екологічного матеріалу учням. Він повинен органічно доповнювати основний зміст уроку,

відповідати вимогам триєдиної мети – навчання, виховання та розвитку особистості школяра.

Отже, здійснювати екологічну освіту і виховання учнів безпосередньо на уроках хімії можна лише за умови, що екологічні знання стануть функцією хімічної освіти.

Ми повинні пам'ятати, що сьогодні – це завтра, про яке ми потурбувалися вчора.

Юліанна Пухта (факультет іноземних мов)

Наук. консультанти – доц. Караманов О. В., доц. Равчина Т. В.

ВЧИТЕЛЬ – ПРОФЕСІЯ ЧИ ПОКЛИКАННЯ?

У народі кажуть, що письменник живе у своїх книжках, скульптор – у створених ним скульптурах, а вчитель – у думках і справах своїх учнів. Застосувавши цю народну мудрість, можна охарактеризувати будь-яку професію, адже коли людина робить вибір, що являється одним з найважливіших у її житті, на користь того чи іншого виду діяльності, з того самого моменту вона усвідомлює, що саме ця робота є її мрією, що саме цей вид занять буде приносити у майбутньому не лише фінансову вигоду, а й духовне збагачення і насолоду. Щоб досягнути успіху у вибраній кар'єрі варто пам'ятати, що не все у цьому житті дається легко, що наполегливість і терпіння - це запорука всього, але тут ще слід нагадати, що основу усіх цих поривів і починань має складати саме любов до обраної професії, не матеріальна вигода, не майбутня перспектива, а бажання все своє життя присвятити одній справі, бути готовим покласти усі зусилля, аби досягнути поставленої мети.

Отже, чим керується людина, коли вирішує стати вчителем? І взагалі, хто такий вчитель, яка його роль у сучасному суспільстві? Основна мета цієї статті – поділитися власним баченням стосовно призначень і завдань учителя, дати визначення цій професії.

Насправді, це добре відомий факт, що саме до цієї теми звертались неодноразово, кожен пропонував свій підхід вивчення і вирішення певних проблем, пов'язаних з учительською діяльністю, і напевне у декого може скластися враження, що це вже прочитана книга, і все, що можна було б сказати стосовно цієї теми, вже давно сказане. Однак я твердо переконана, що це справа кожного, хто вибрав для себе цей «педагогічний» шлях. Правду кажучи, така тема дуже близька мені, адже я неодноразово задавалася питанням, чи правильний вибір я зробила, чи впораюся я з такою відповідальною роллю вчителя?

Перш за все, варто визначити, хто такий учитель, і як на мене, описати цю професію

одним словом просто не можливо... Нещодавно я прочитала, що робота педагога вимагає поєднання усіх найкращих людських рис. Для написання цієї статті, я провела власне опитування, щоб вивчити думки людей, представників різної вікової категорії, різного виду діяльності... і після чого, не один раз переконалася у не одноголосному трактуванні професії вчителя. Насправді, 75% опитаних мною людей, не змогли чітко висловити свою думку і пояснити як вони розуміють професію вчителя (відео) : для декого вчитель – це людина, яка володіє ґрунтовними знаннями в певній галузі, основним завданням якої є донести ці знання до учнів; інший під цим словом розуміє – і батька, і матір, адже, учні у першу чергу орієнтуються на своїх вчителів, вважають їх найкращим прикладом для наслідування. Але не всі так позитивно говорять про вчителів й для декого, у більшості це батьки учнів, вчитель – просто згусток проблем, адже це та людина, яка не дає їхнім дітям відповідних знань, не вміє донести правильно матеріал до своїх учнів, і через своє суб'єктивне ставлення є причиною неуспішності їхніх дітей у школі. Як на мене, це найлегший шлях знайти крайнього і звинуватити його у «всіх смертних гріхах», на превеликий жаль ніхто не хоче починати з себе. Власне, кожен з нас має право на свою точку зору, яка заслуговує на повагу, не дарма сказано: «скільки людей – стільки думок».

Правду кажучи, всі ці попередні визначення позитивного характеру є правдивими і доцільними, оскільки кожен педагог - це і психолог, який вміє вислухати, дати пораду, це екстрасенс, що просто заворожує своєю мовою, що має надзвичайний вплив на свідомість учнів, це патріот своєї країни, який з раннього дитинства намагається привити любов своїх учнів до Батьківщини, це модератор, згідно з чийми планами відбувається навчальний процес, він також виступає у ролі посередника, налагоджуючи стосунки своїх учнів, поступово відкриваючи для них цей чарівний світ знань. Наступна цитата, як на мене, є одним з найкращих прикладів, що ілюструє призначення вчителя, отже: «Учитель – це Майстер. Майстер слова, Майстер звуку. Майстер думки, Майстер емоцій і настроїв. Майстер створення – констатації знань...». Так саме «майстер», не просто майстер, а професіонал, що працює з найвдячнішим у світі матеріалом – з дітками, які єдині оцінять цей труд, які своїми щоденними, навіть невеличким кроками до успіху, дякують нам, показуючи, що всі наші старання не проходять марно.

Тепер доцільно б було визначити провідні поняття, які становлять основу педагогічної майстерності і являються запорукою успіху вчителя. Тут першочергово треба пам'ятати, що кожен вчитель, це звичайна людина, яка також має свої уподобання, проблеми, переживає різні періоди у житті, і саме тому робота вчителя є такою нелегкою, адже потрібно бути настільки сильною особистістю, щоб не дозволяти своєму «позашкільному» життю мати хоча б мінімальний вплив на шкільне.

Розвиваючи цю тему надалі, варто зазначити, що основним, чим має керуватися людина, яка хоче стати вчителем – це любов до дітей і бажанням стати для них авторитетом, людиною, на яку б вони рівнялися у майбутньому, ставати для цих маленьких людей кращою. Майбутній вчитель завжди повинен пам'ятати, що на ньому лежить надзвичайна відповідальність, що ніхто інший, а саме він є тим, хто допомагає формуватися особистостям, бере безпосередню участь у їхньому вихованні. Будучи відвертою, я вважаю, що вчитель, це одна з найважчих професій, яку можна прирівняти до професії лікаря, адже цей відповідає за фізичне здоров'я та розвиток людини, а перший за – духовне збагачення і ріст людини як особистості, допомагаючи сформувати власну точку зору, вміти відстояти її. Мені дуже імпонує цитата з промови президента США Барака Обама, який назвав вчителів «будівельниками нації», і основною темою цього виступу було саме заохочення американської молоді до опанування вчительською майстерністю, як на мене така політика має проводитися у нашій державі першочергово, адже менше ніж 10% моїх однокурсників у майбутньому хочуть поєднати своє життя зі школою, аргументуючи, що ця професія неprestижна, тут немає перспективи кар'єрного росту.

Ще одна важлива річ, яка має бути пріоритетною для майбутніх вчителів, це терплячість, адже щоб зібрати добрі плоди на грядці, потрібно чимало потрудитися, у нашому випадку це аналогічно, аби побачити бажаний результат, вчитель має чи не найбільше старатися у класі. У такому випадку не варто також забувати про прогрес самого педагога у своїй сфері діяльності, адже час він не стоїть на місці, чи кожного дня відбувається гарантована поява чогось нового і цікавого, пізнавального, тому саме вчитель має бути першим, хто познайомить своїх учнів з прогресом теперішнього суспільства, слід пам'ятати, що всі ці know – how є найкращими союзниками педагога, які допоможуть урізноманітнити навчальний процес і завжди залишатися цікавою особистістю для своїх вихованців.

На завершення, я хочу сказати від себе, що вчитель це скоріше за все не професія, а покликання від Бога, саме тому: «Для того щоб стати Вчителем, кожен має збагнути, що урок – це не 45 хвилин спілкування з учнями, а все життя, прожите до цього даною людиною»

Ірина Романчук (філологічний факультет)

Наук. консультант – асист. Крива М. В.

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ХРИСТИЯНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ «ВІРА І СВІТЛО»

*«Ми маємо справу з найскладнішим, неоцінним,
найдорожчим, що в житті, - з людиною».*

Сухомлинський В. О.

Відомий педагог В. Сухомлинський писав, що «головне – не допустити відчуження дітьми своєї «неповноцінності», перешкодити появі в них байдужного ставлення до навчальної праці, не притупити відчуття честі та гідності». Проте завдання постає вдвічі складніше, коли йде мова про дітей з особливими потребами, адже вони за своєю природою і поведінкою дуже відрізняються як від усіх інших, так і один від одного.

Це питання є актуальним на сьогодні, адже за статистикою у світі щодня народжується неповносправна дитина. У зв'язку з цим розширюється та удосконалюється мережа навчальних закладів, утворюється безліч церковних, місіонерських, мирянських та гуманітарних організацій, серед них активно розвиває свою діяльність міжнародна християнська організація «Віра і Світло».

Рух «Віра і Світло» зародився під час міжнародної прощі до Люрду, яку організували у 1971 році Жан Ваньє та Марі-Елен Матьє у Франції. У цій прощі брали участь особи розумово неповносправні з різних країн світу, їхні батьки та молодь, яка приїхала дарувати свою дружбу та підтримку, об'єднавши 12 тисяч осіб. На сьогодні є понад 1600 спільнот «Віри і Світла» у більш як 80 країнах світу. Перша українська спільнота «Віра і Світло» утворилася у 1992 році у Львові (офіційний сайт - <http://www.fandl.org.ua/>).

Основним завданням віросвітлянських волонтерів є створення дружніх стосунків між усіма членами спільноти, проведення часу з неповносправними дітьми, пізнання їх світогляду, дослідження характеру і, відповідно до цього, розробка інноваційних методів навчання та пошук індивідуального підходу задля розвитку кожної дитини зокрема. Більшість дітей у спільноті мають захворювання ДЦП, в нашій країні їх проживає понад 18 000.

Мета нашої роботи полягає у виділенні інтерактивних методів навчання, що застосовуються волонтерами християнської спільноти «Віра і Світло» під час роботи із неповносправними дітьми.

Вибір методів навчання і виховання зумовлений передусім поставленими цілями та

безперечно власне рівнем розвитку дітей. Оскільки ми маємо справу з дітьми неповносправними, то наша волонтерська діяльність вимагає творчого підходу до справи. Застосування інтерактивних методів навчання допомагає найкраще розвинути навіть незначні здібності в дитини, удосконалює руховий апарат та створює дружню атмосферу довіри.

Інтерактивний метод (ІАМН) – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог. Найбільш ефективні результати при застосуванні ІАМН можна отримати при організації роботи учнів малими групами.

Дослідження показують, що інтерактивне навчання розвиває в дітях такі особистісні якості як комунікабельність, співробітництво, вміння йти на компроміси, вміння ділитись та допомагати один одному. Проте звісно, що волонтерам необхідно бути вибірковими у подібних методах, адже потрібно зважати на можливості дітей.

Отож, ми зіставили ІАМН з методами роботи волонтерів із неповносправними дітьми у християнській спільноті «Віра і Світло», та дійшли висновку, що подібна аудиторія вимагає своєрідного підходу. Тобто усі інтерактивні методи, які взагалі можна застосовувати до дітей з особливими потребами, необхідно було дещо видозмінювати.

Ми виділили такі методи :

- Вивчення конкретних ситуацій. Оскільки спільнота «Віра і Світло» має християнське спрямування, на зустрічах практикується читання і обговорення Святого Письма, де діти мають змогу висловити, як вони бачать дану описану ситуацію.

- Групова дискусія. Це робота у малих групах, або як це називають у спільноті «групки ділення». Залежно від можливостей дітей у групці можуть обговорюватись питання за різними рівнями складності: від «Що для тебе є дружба чи зрада?» до «Який в тебе сьогодні настрій?»

- Рольова гра передбачає побудову сценок із життя, що розкривають питання життєвої істини або відтворення дій із Святого Письма. Може носити структурований чи спонтанний характер.

- Ділова гра передбачає змагання. Волонтери часто організують естафети, це укріплює опорно-руховий апарат, покращує орієнтування в просторі та додає азарту. Власне ніщо так не тішить дітей, як естафета.

- Незакінчені речення. Дещо видається складним цей метод для неповносправних дітей, але волонтери запровадили його задля вигадування нової молитви.

- Мікрофон. Це різновид великого кола, що використовується при кожній зустрічі спільноти – найкращий спосіб кожному надати слово.

- Казкотерапія. Казку волонтер складає для кожної дитини окремо, з урахуванням її особливостей, відштовхуючись від тих проблем та страхів, які притаманні конкретній дитині. Проте є досвід складання казки в ціліх розвитку креативності та театральної майстерності, наприклад поді на групи (діти з їх волонтерами), завдання з трьох казок скласти одну і продемонструвати або якусь певну казку обіграти в нетиповому жанрі («Колобок» – мелодрама; «Червона Шапочка» – трилер).

- Арт-терапія. Доволі часто використовується у роботі з неповносправними дітьми і у спільноті носить назву «майстрування».

- Дебрифінг – аналіз та обговорення результатів попередньої роботи; оцінювання власних досягнень та поразок; планування подальшої діяльності. Найчастіше діти долучаються до характеристики проведеного дня, залишаючи планування завтрашнього волонтерам.

Осередком для впровадження вищезгаданих ІАМН окрім регулярних зустрічей спільноти є також «Табір». Це культурно-оздоровча поїздка за місто терміном до двох тижнів, організована задля спільного проведення часу як активного, так і пасивного (відпочинкового), зближення між усіма членами спільноти та, передусім, задля побудови міцних стосунків взаємної довіри між неповносправною дитиною і її волонтером. Особливістю «Табору» є його обов'язкова тематика, яка передбачає малювання плакатів – теми дня, розроблення декорацій і костюмів. Вона скеровує усі інноваційні методи виховання в одне русло, що підсилює результат проведеної праці. Роботи Л.Виготського, О.Леонтєва, О.Лурія та інших вчених показали, що психічні функції, мовлення і здібності не надані дитині з народження. Вони формуються під вирішальним впливом цілеспрямованого виховання і навчання.

Отже, в результаті проведених досліджень, ми дійшли висновку, що ІАМН, які використовує спільнота «Віра і Світло», є інноваційними у допомозі дітям з особливими потребами, та приносять свій видимий результат. Тема є ще мало досліджуваною та потребує ґрунтовного наукового опрацювання психологами і педагогами. Подібні висновки мені дозволяє зробити досвід більше двох років перебування у спільноті в якості волонтера, художника і члена Координаційної Ради.

«Віра і Світло» - це спосіб соціалізації дітей з особливими потребами, можливість волонтерам проявити свої педагогічні та творчі здібності у роботі з дітьми та неймовірна радість для батьків і заслужений відпочинок. Світу необхідна «Віра і Світло»!

ІНТЕРАКТИВНІ ТА АКТИВНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ФРАНЦІЇ

У зв'язку зі зростаючою надактивністю учнів, виникає проблема концентрації їх уваги впродовж навчально-виховного процесу. Звідси й актуальність запропонованої інформації, адже задля забезпечення успішності засвоєння учнями навчального матеріалу потрібно використовувати нові методи їх задіявання у навчально-виховний процес. Активні та інтерактивні методи мають величезну цінність для формування особистості та сприяють розвитку критичної думки і креативності. Вони задіюють учнів у процес навчання, ставлячи їх в ситуації, які потребують критичних роздумів, знаходження логічних зв'язків, а також вимагають створення власних думок та ідей, аргументів, змушують вихованців спілкуватись між собою, синтезувати та виявляти основне із запропонованої інформації. Доповідь спрямована на презентацію нових методик навчання у Франції задля поширення цих ідей в Україні. Інформація доповіді базується на матеріалах Міжнародного національного семінару з різностороннього розвитку особистості, який відбувався у Парижі у 2011 році. Метою доповіді є виокремити найбільш яскраві та значущі способи співпраці вчителя та учнів, які покращують їх сприйняття та засвоєння інформації. Варто зазначити, що активні та інтерактивні методи базуються на незалежному навчанні або ж навчанні у співпраці; таким чином, учні вчать поважати та вислуховувати думки своїх колег. Специфікою даних методів навчання є те, що власне процес навчання є активним, тобто з видимими результатами. Обґрунтування ефективності даних методів у навчально-виховному процесі є завданням доповіді.

З погляду педагогів та учнів перевагами використання інтерактивних методів є те, що:

- Учень є головним об'єктом процесу навчання; це особа, яка вивчає, досліджує, розвивається лише керуючись порадами та настановами вчителя;
- Власне педагог визначає характер дослідження та формує активний стиль роботи;
- Основою є проголошення самостійності учнів при висловлюванні власних суджень;
- В учнів досить швидко формуються вміння та навички прийняття непередбачуваних проблемних рішень;
- Розвиваються комунікативні й виражальні здібності;
- Праця учнів базується на самоконтролі та самокритиці;
- Скорочується відстань між педагогом та учнями;

- Виховується командний дух, толерантність та взаємодопомога;
- Методи полегшують зближення учня з реальністю та випадковими проблемами, з якими він зустрічається в повсякденному житті.

З-поміж інтерактивних та активних способів навчання у Франції найпопулярнішими є наступні:

- Метод Фріско;
- Метод Дельфі;
- Метод скупчення (грон винограду);
- Метод букету;
- Метод зоряного вибуху;
- Метод “6 Чому?”;
- Метод “Мозаїка”;
- Метод порівняння та контрасту;
- Метод “Графіті”.

Метод (спосіб) Фріско або метод спроектованої успішної ідеї

Для аналізу пропонується певна проблемна ситуація. Вчитель називає ролі та роздає їх учням:

✓ Хранитель (вартовий) – він оцінює життєві рішення, беручи до уваги можливості певних їхніх удосконалень;

✓ Генератор ідей – він поширює ідеї проектів, які на перший погляд неможливо втілити в життя;

✓ Песиміст – він презентуватиме негативні сторони будь-яких вдосконалень та покращень;

✓ Оптиміст – він намагатиметься знайти можливості реалізації запропонованих рішень Генератором ідей;

Таким чином, увесь клас братиме участь в обговоренні, а наприкінці вчитель зробить висновки та систематизує усі запропоновані ідеї.

Перевагами описаного методу є:

○ Учні можуть мінятися ролями щоразу, а отже розглядати поставлену проблему з різних точок зору;

○ Учасники можуть вільно висловлювати власні судження в рамках тієї ролі, яку вони виконують;

○ Розвиток лінгвістичної, логічної та внутрішньособистісної компетенції.

Метод Дельфі

Метод Дельфі є поєднанням індивідуальної креативності з креативністю колективу,

який передбачає отримання прогнозів щодо напрямів вирішення важливих проблем. По суті, цей метод передбачає:

- ❖ Встановлення теми;
- ❖ Створення списку питань;
- ❖ Індивідуальне створення списку питань (щоб уникнути взаємовпливу);
- ❖ Проектування дидактичної діяльності за допомогою отриманих відповідей;
- ❖ Створення списку питань згодом після певного проміжку часу.

Цей метод застосовується для короткотривалих та довготривалих дидактичних цілей. Використання даного методу допомагає учням усвідомити власний прогрес, цінувати свою оригінальність. Метод Дельфі спонукає їх до дослідження, вивчення та відкриття чогось нового без страху припуститись помилки.

Метод скупчення (грон винограду)

Метод скупчення це модель організації показу інформації за допомогою графічних засобів. Він є дуже ефективним для накопичення та систематизації знань, але який, проте, дозволяє нове трактування сюжету (теми) та виявлення ще невивчених зв'язків. Завдяки нагромадженню та графічній презентації інформації, цей метод має на меті виявити можливості створення нових асоціацій, спонукає учня до розумової діяльності, формуючи цілісну картину про відомості та зв'язки, що існують між поняттями та реальністю. Метод скупчення може застосовуватись як для групової, так і для індивідуальної діяльності.

Метод букету

Принцип методу букету полягає в наступному: педагог пише слово або тему в центрі дошки чи плакату. А учні повинні пропонувати будь-які ідеї або словосполучення, які їм спадають на думку в цю хвилину і які асоціюються в них з тим, що написано на дошці. Учні почергово підходять до дошки та поєднують стрілками тему зі своїми запропонованими асоціаціями. Перевагами такого методу є те, що педагог за будь-яких обставин не критикує запропоновані ідеї, а також метод може використовуватись як вільне придумування та фіксування будь-яких ідей, або ж з вказівкою на ту інформацію, яку педагог очікує отримати від своїх учнів.

Метод зоряного вибуху

Суть методу полягає в тому, що озвучена ідея або проблема записується на аркуші паперу та дається кожній із учнівських команд. Завданням учнів є створити якомога більше питань пов'язаних з отриманою темою. Список питань може розширюватись найрізноманітнішими питаннями, які вимагають ще більшого на них зосередження.

Етапи методу зоряного вибуху:

- 1) пропонування теми (проблеми);

- 2) формування учнівських груп (варто наголосити, що команди повинні бути врівноважені за кількістю дівчат та хлопців, а також за їхніми здібностями);
- 3) завданням учнівських груп є якомога більше розширення списку питань;
- 4) знаходження спільної мови між учасниками групи як результат співпраці;
- 5) визначення найцікавіших питань та оцінювання групової роботи;
- 6) окрім цього, педагог сам може запропонувати кілька цікавих питань, що стосуються запропонованої теми.

Метод “Шість Чому?”

Використання способу “Шість Чому?” є надзвичайно дієвим для зібрання та пояснення аргументів. Педагог пропонує твердження, на якому вибудовується вся подальша техніка даного методу навчання. Спочатку вчитель формулює перше запитання Чому? до власного раніше озвученого твердження. Суть полягає в тому, що кожен учень особисто письмово відповідає на це запитання. Наступне питання Чому? створюється на основі відповіді на перше запитання Чому? Запропонований процес повторюється аж до формулювання 6 питань та отримання 6 вірних відповідей. В навчальних цілях, тобто для досягнення освоєння учнями даного типу діяльності, педагог повинен повторювати запитання та допомагати тим, хто розгубився і не може знайти правильної відповіді.

Метод “Мозаїка”

Суть полягає в тому, що педагог розподіляє тему заняття на 4-5 підтем. Учні отримують відповідно 4-5 запитань-ключів, які їх повинні підштовхнути до аналізу однієї і тієї ж проблеми, але з різних точок зору. Педагог розподіляє учнів на 4-5 груп, врівноважуючи їх за здібностями. Дана учнівська групово діяльність триває впродовж цілого заняття. Проте, цілком реально пристосувати метод мозаїки до навчання поза навчальним закладом. Таким чином, кожна група відіграє роль педагога, який навчає та є відповідальною за подані відомості. Усі групи повинні пояснити одна одній тему та зміст дослідженої теми.

Метод порівняння та контрасту

Порівняння та контраст є чудовими засобами покращення розуміння та осмислення тем вивчених учнями. Ці методи є рекомендованими для того, щоб допомогти учням засвоїти ті поняття, які виявляються часто незрозумілими та заплутаними в процесі їх вивчення. Суть полягає в тому, що учні працюють невеликими групами або парами. Педагог їм дає два раніше вивчених поняття та їх характеристику викладену на аркуші А3. Учні працюють над створенням списку схожих та відмінних рис між двома запропонованими концептами. В процесі своєї діяльності вони можуть занотувувати власні думки щодо розуміння понять, а також вивчені офіційні відомості про них.

Метод “Графімі”

Метод “Графіті” є особливою технікою зібрання та синтезу вже вивченої інформації. Зміст роботи полягає в тому, що учні формують команди, в кожній з яких повинно бути 4 особи. Кожна команда отримує аркуш, в центрі якого написано слово-ключ. Учні кожної з команд не спілкуючись між собою пишуть власні асоціації з цим словом, поєднуючи слово-ключ та власні думки. Через 5 хвилин, групи обмінюються аркушами і не читаючи ідеї колег, дописують власні. Врешті-решт групи отримують свої початкові аркуші і за допомогою аналізу обирають найкращий написаний висновок стосовно запропонованого слова-ключа. Варто підкреслити, що учнівські пропозиції прості та короткі, написані великими літерами. Наприкінці заняття педагог разом з учнями аналізують інформацію та обговорюють отримані результати.

Для того, щоб інтерактивні методи навчання приносили беззаперечні результати, потрібно, щоб вчитель вірив у їх силу та був готовим до владнання усіх непередбачуваних обставин впродовж процесу навчання. Педагог повинен поділитися з учнем багатим емпіричним матеріалом, який допоможе швидко вникнути в суть справи, створити сприятливу атмосферу навчання, а також стати взірцем поведінки для учня, тим, кому він довірятиме і до кого звертатиметься в разі виникнення проблеми або непорозуміння. Таким чином, інтерактивні методи навчання є дуже ефективними, адже сприяють легко задіювати учнів у навчальний процес, зацікавлювати та спонукати їх до засвоєння навчального матеріалу.

Ганна Семак (факультет культури і мистецтв)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

РОЛЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В Україні діє розгалужена бібліотечна система, що складається з бібліотек різних типів та видів, заснованих на державній, колективній чи приватній формі власності. У структурі кожного вищого навчального закладу є бібліотека, одним з основних завдань якої є організація бібліотечного обслуговування студентів та викладачів, забезпечення навчального процесу і наукової роботи закладу через використання своїх фондів.

Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка (НБ

ЛНУ імені І.Франка) має тривалу історію. Бібліотека заснована ще у 1608 р. як навчальна книгозбірня школи при єзуїтському колегіумі, у жовтні 2008 р. відзначила своє 400-річчя і надалі виконує своє головне завдання – задоволення інформаційних потреб користувачів.

Сьогодні НБ ЛНУ імені І.Франка налічує понад 3 млн. книг, до її складу входять 16 відділів, 27 секторів, 13 факультетських бібліотек, 3 – в гуртожитках.

Забезпечення повного, якісного і оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування студентів здійснюється відповідно до їх інформаційних запитів через вільний доступ до бібліотечних фондів, що формується відповідно до профілю Університету, навчальних планів, програм та тематики наукових досліджень. Обслуговування читачів провадиться на абонементних та у читальних залах.

Робота бібліотеки Університету зосереджена у двох будівлях по вулиці Драгоманова, у яких знаходяться головний читальний зал наукової літератури, відділи україніки, науково-бібліографічний, абонемент (буд. 5) та читальні зали періодичних видань та навчальної літератури, науково-методичний відділ (буд. 17).

Для пошуку потрібної літератури користувачі можуть звертатись до каталогів НБ Університету :

а) електронного каталогу (надходження літератури з 1991 року);

б) карткових каталогів: алфавітного каталогу книг, алфавітного каталогу періодики, алфавітного каталогу літератури іноземними мовами; алфавітного каталогу видань до 1941 року; систематичних каталогів (кирилиця, латинка).

Про нові надходження до Бібліотеки можна дізнатися під час презентацій та на виставках у читальних залах та абонементних НБ, на сайті Наукової бібліотеки та на постійно діючій виставці нових надходжень, яка працює у відділі комплектування (вул. Драгоманова, 17, кімн. 301). Також веб-сайт інформує про різноманітні новини бібліотечного життя, події, що відбуватимуться у бібліотеці – конференції, презентації, тематичні зустрічі.

НБ ЛНУ імені І.Франка надає своїм користувачам ряд новітніх послуг, серед них вільний доступ до мережі Інтернет із стаціонарних комп'ютерів бібліотеки та власних через Wi-Fi (локальний доступ).

У жовтні 2008 р. спільно з Центром гуманітарних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка Наукова бібліотека відкрила гуманітарний електронний архів “Антропос”. Створений архів дозволяє бібліотеці, а також іншим науковим та навчальним підрозділам Університету, вищим навчальним закладам чи академічним установам, розміщувати для тривалого зберігання й доступу власні наукові монографії, статті, рецензії, огляди, джерельні матеріали і бази даних, музейно-архівні колекції, дослідницькі й культурні проекти, навчальні матеріали, презентації, каталоги й

бібліографії. Вміст електронного архіву уже сьогодні складають понад 23 тис. документів (1669 авторів), які відображають широкий спектр гуманітарних дисциплін – літературознавство, лінгвістика, культурологія, філософія, психологія, історія, соціологія, археологія, етнографія, фольклористика, мистецтвознавство, бібліотекознавство, політологія, педагогіка, юриспруденція та ін.

Відкриття електронного архіву природничих і точних наук – «Еврика», у 2011 р. присвячене 350-річчю Університету. Архів сприяє полегшенню процесу навчання студентів шляхом запровадження новітніх комп'ютерних технологій, розміщення повнотекстових наукових та навчальних матеріалів, зокрема дослідницьких статей, розвідок, також рецензій, презентацій, розділів з книжок, авторських творів та післявидавничих текстів від різних українських наукових товариств та видавництв.

Через локальний доступ у стінах університетської Бібліотеки можна потрапити у Віртуальний читальний зал, де представлена найактуальніша література та методичні матеріали з різних галузей наук. Наповненість виданнями здійснюється через замовлення студентів та кафедр університету, з метою подання найновішої та найзатребуванішої літератури. Завдяки локальному доступу до електронних матеріалів усі підручники можна зберігати на власних носіях інформації та користуватись ними уже поза бібліотекою. Як студенти, так і викладачі мають змогу самостійно поповнювати Віртуальний зал власними підручниками.

Представлено у бібліотеці в електронному форматі й періодику минулих століть у Архіві українського довоєнного періоду, зокрема газети «Діло». Сьогодні наповненість цього ресурсу змінюється і доповнюється з метою покращення доступу до матеріалів не лише через локальну мережу Бібліотеки.

Для поглиблення знань та покращення навчання студентам запропоновано ряд передплачених Баз даних, серед них і Центр навчальної літератури, що пропонує безкоштовний доступ до найновіших підручників, що вийшли в Україні. Або, База важливих публікацій із ЗМІ – Polpred.com, що формується вручну за рубрикаторм: 26 галузей / 600 джерел / 8 федеральних округів РФ / 235 країн та територій / головні матеріали / статті та інтерв'ю. Щоденно подано тисячі новин, повні тексти на російській мові.

Інформаційні ресурси бібліотеки Університету є основою для подальшої навчальної, науково-дослідної діяльності студентів, задоволення їхніх інтересів та потреб з різних галузей знання підняття рівня національної, інтелектуальної та духовної культури.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ В ШКОЛІ

Гра є важливим видом діяльності дитини. Використання ігор у навчально-виховному процесі дозволяє досягти колективної роботи класу й розвинути у школярів загальнонавчальні навички. Саме у грі дитина активно думає, відчуває і творить вільно. Оволодіння знаннями у грі – унікальна умова об'єднання однолітків, набування інтересу та поваги один до одного. Зміст гри реалізується дитиною у взятій на себе ролі, згідно з певними правилами поведінки, що регулюють її виконання. Отже, гра підвищує ефективність навчання, виховання й розвитку особистості школяра.

Метою нашого дослідження є теоретичне осмислення сутності дидактичної гри та методичних засад її використання при вивченні хімії в загальноосвітній школі.

Аналіз літературних джерел за темою дослідження засвідчує, що гру розглядають як:

- форму вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів.
- форму діяльності в умовних ситуаціях, що забезпечує засвоєння загального досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах створення предметних дій, в предметах науки і культури;
- форму створення предметного і соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, характерних для певного виду практики.

Існують різні підходи щодо видової класифікації гри, зокрема їх класифікують за такими ознаками:

<i>За віком учасників</i>					
Для дошкільнят		Для школярів		Для дорослих	
Універсальні					
<i>За метою</i>					
Актуалізуючі	Навчальні	Закріплюючі	Узагальнюючі	Контролюючі	Комбіновані
<i>За рівнем пізнавальної активності</i>					
Репродуктивні		Конструктивні		Творчі	
<i>За логікою чергування кроків гри</i>					
Індуктивні		Дедуктивні		Традуктивні	
<i>За призначенням</i>					
Спортивні		Рольові		Драматичні	
Інтелектуальні					
<i>За засобами проведення</i>					

Предметні	Комунікативні	Аудіотехнічні	Телевізійні	Комп'ютерні	Комбіновані
<i>За кількістю учасників</i>					
Індивідуальні	Групові		Колективні	Мережеві	
<i>За часом підготовки учасників</i>					
Завчасно підготовлені	Імпровізаційні		Змішаного типу		
<i>За ступенем керівництва</i>					
Самостійні	Керовані		Частково керовані		
<i>За часом проведення</i>					
Одноразові	Періодичні		Систематичні		

У процесі вивчення хімії особливого поширення набули дидактичні ігри. Під дидактичною грою розуміють активну навчальну діяльність з імітаційним моделюванням систем, явищ, процесів, що вивчаються. Такі ігри можна проводити у формі екскурсії, наради, прес-конференції, засідання комісії, суду, тощо. Для кожної дидактичної гри вчитель хімії розробляє повний сценарій відповідно до теми уроку. Підготовка та проведення дидактичної гри охоплює:

- вибір теми (вона повинна бути актуальна і реальна, пов'язана із життям);
- визначення цілей дидактичної гри, які обов'язково доводять до відома учнів);
- визначення проблеми, яку необхідно вирішити в ході гри;
- розподіл ролей згідно з психологічними особливостями учнів;
- розроблення правил гри (їх обов'язково доводять до відома учнів).

До обов'язкових елементів дидактичної гри відносимо:

- 1) дидактичну задачу;
- 2) ігрове ситуаційне завдання, пов'язане з роллю, яку виконує учень;
- 3) наявність ролей;
- 4) ігрову ситуацію (виражається в умовах і сценарії гри, дається у вигляді опису сформованої до початку дії ситуації, фабули дії, що розвивається);
- 5) колективний характер у грі, взаємодія гравців у ході гри (виражається у виробленні колективних з розходженням думок і позицій окремих учасників гри або окремих груп учнів тощо);
- 6) правила гри (обмеження, якими не можуть поступитися гравці);
- 7) змагальний характер гри (досягається завдяки системі індивідуального чи групового оцінювання діяльності учасників гри).

Зазначимо, що у процесі вивчення хімії важливо враховувати як позитивні, так і негативні сторони дидактичної гри. Зокрема, *позитивним* у застосуванні навчальних дидактичних ігор на уроках хімії є: відчуття задоволення; висока мотивація учнів; емоційна

насиченість процесу навчання; підготовка до професійної діяльності; формування знань, умінь і навичок; наявність післяігрового обговорення під час закріплення знань; досягнення комплексних педагогічних цілей (пізнавальних, виховних, розвивальних). До *негативних моментів* можна віднести такі: високу трудомісткість підготовки до заняття; недостатнє для їх проведення володіння вчителем хімії умінням проводити дидактичні ігри. Крім того, дидактичні ігри вимагають багато часу і часом спеціальної зміни розкладу занять.

Підсумовуючи, зазначимо, що завдяки ігровим формам занять вдається залучити пасивних учнів до систематичної розумової праці, дати змогу дитині відчувати успіх, повірити у свої сили. Отже, навчальна гра несе в собі значний потенціал активізації навчально-пізнавальної діяльності. З огляду на це необхідно як в теорії, так і на практиці глибше розкривати механізм взаємодії навчального та ігрового компонента пізнавального процесу під час вивчення учнями хімії в загальноосвітній школі.

Оксана Стадник (філологічний факультет)

Наук. консультант – асист. Крива М. В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства, професія вчителя є дуже важливою, оскільки вона пов'язана із навчанням, розвитком і вихованням особистості. Практика педагогічної роботи й сучасні умови буття ставлять досить серйозні вимоги до особистості та професіоналізму вчителя. У зв'язку з цим змінюється зміст, рівень, професійно-предметний простір знань і вмінь, що необхідні сучасному педагогу, значно підвищуються вимоги до нього його професійної компетентності, ефективності педагогічної діяльності.

На нашу думку, для професії вчителя важливе значення має самоефективність, як зрештою і для будь-якої іншої професії.

Концепція самоефективності вперше була запропонована вченим із Стенфордського університету Альбертом Бандурою в кінці 70-х років минулого століття для пояснення особистісного функціонування і чинників поведінки, яка активно розробляється ним та його послідовниками Дж. Роттером, М. Зіммерманом, Дж. Мартінес-Понсом, Д. Майєрсом, Р. Уайтом протягом останніх двадцяти років.

Згідно з теорією А Бандури люди, які володіють яскраво вираженим почуттям самоефективності, більш наполегливі, менш тривожні і рідше впадають в депресію, в них

краще здоров'я, і вони добиваються вищих академічних успіхів. В щоденному житті самоефективність заставляє нас ставити перед собою складні цілі і добиватися їх.

Спочатку огляд літератури (які науковці вивчали..., в тезах не обов'язково подавати огляд літератури) тоді виклад основного матеріалу

Слід зазначити, що в останній час проблема самоефективності зацікавила науковців у різних галузях знань, а саме: педагогіки (В. Латишев, П. Корнієнко, Т. Хорошко, Л. Мальц, А. Федосєєва, В. Солнцева та ін.), психології (Н. Назаренко, Н. Трофімова, М. Енеєва, Д. Майєрс та ін.), соціальної психології (О. Опаріна, Т. Вольфовська та ін.), управлінської сфери (Г. Косих, І. Лотова), інформаційних технологій (В. Венкатеш).

Аналізуючи психологічні особливості вчителя виділяють перш за все ті риси особистості, які відповідають вимогам педагогічної професії, забезпечують успішне оволодіння повноцінною педагогічною діяльністю, тобто здобувають професійно-педагогічну значущість. В.А. Крутецький і Є.Г. Балбасова виділили в структурі професійно значущих якостей особистості вчителя чотири підструктурні блоки:

- 1) ідейно-моральний;
- 2) педагогічна спрямованість;
- 3) педагогічні здібності – загальні та спеціальні;
- 4) педагогічні вміння та навички.

З метою вивчення психологічних особливостей само ефективності вчителів нами проведено дослідження у загальноосвітніх школах м. Львова. Загальна кількість досліджуваних – 80 чол., серед них – 22 чоловіків, 58 жінок, віком від 23 до 40 років, серед яких 50 вчителів і 30 представників інших професій.

У дослідженні нами використано такі методики:

«Шкала загальної самоефективності Шварцера-Ерусалема», «Шкала педагогічної самоефективності Шварцера-Ерусалема», «Локус контролю», «Багатофакторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла 16PF».

Аналізуючи результати дослідження (кореляція і порівняння), ми підтвердили зв'язок загальної і педагогічної самоефективності та певні особливості особистості у вчителів, а власне, загальна і педагогічна самоефективність мають зв'язок із такими психологічними особливостями особистості, як емоційна стійкість/нестійкість, конформність/незалежність, безпринципність/свідомість, практичність/мрійливість, прямолінійність/дипломатичність, консервативність/радикалізм, самовпевненість/почуття провини, залежність від групи/самодостатність. Особливістю самоефективності як загальної, так і педагогічної у вчителів є різний її рівень за статевою ознакою, а саме у жінок він вищий у порівнянні з чоловіками.

Аналіз взаємозв'язків показує, що зі зростанням рівня загальної і педагогічної самоефективності зростає стійкість, незалежність, рівень свідомості, залежність від групи і зменшується рівень почуття провини, тобто зростає самовпевненість. Таким чином вчителі у яких характерною є емоційна стійкість, реалістичність, домінантність, самовпевненість, висока нормативність, добросовісність, ліберальність, аналітичність, тривога, передчуття є вищий рівень загальної і педагогічної самоефективності.

Наталія Тижай (механіко-математичний факультет)

Наук. консультант – доц. Біляковська О. О.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ: АРГУМЕНТИ ЗА І ПРОТИ

Контроль і оцінювання знань, умінь та навичок студентів – активний процес, що є важливою складовою навчально-виховного процесу. Результат контролю – це показник співвідношення між поставленими цілями навчання і досягнутими результатами; це основа оцінки навчальних досягнень студентів, яка характеризує рівень оволодіння студентами знань, умінь і навичок згідно з вимогами навчальних програм. У процесі перевірки й оцінювання знань викладачі не лише фіксують фактичні знання, уміння студентів, а й впливають на результати і хід всього навчального процесу.

Кожний етап заняття вимагає контролю, тому що без нього втрачається сенс процесу навчання. Водночас до контролю висуваються певні характеристики, а саме він має бути з яскраво вираженою освітньою, розвивальною, професійно і особистісно зорієнтованою спрямованістю, адже завдяки контролю – встановлюється зворотний зв'язок на занятті. На думку більшості викладачів, таким вимогам відповідає тестовий контроль.

Оцінюючи знання студентів, викладач має використовувати лише якісні тести. Ця вимога стосується усього методу тестування як методу вимірювання й означає якість самого тесту як інструменту, якість процедури вимірювання та якість методу оцінювання. Тести як вимірвальні інструменти мають відповідати наступним вимогам: 1) тест повинен бути валідним – це один із критеріїв оцінки діагностичних дослідницьких методик, особливо тестів, що включає, з одного боку, відомості про придатність методики для вимірювання того, для чого вона створена, а з іншого боку, інформацію проте, яка їй практична корисність; 2) тест повинен мати високу точність (тобто незначну похибку вимірювання); 3) тест повинен бути надійним, тобто результати, одержані за його допомогою, мають бути

відтворені, а їх значення стійкі; 4) наявність шкали, що забезпечує певний рівень вимірювань; 5) тест повинен бути стандартизованим і сертифікованим. Ця вимога виконується у випадку проведення підсумкового сертифікаційного тестування. Якщо ж тестування здійснюється протягом навчального процесу, то ця вимога не є обов'язковою.

Використання тестового контролю дає змогу вирішувати важливі завдання щодо управління навчально-виховним процесом у вищих навчальних закладах:

- корегування змісту освітніх стандартів і навчальних програм;
- вдосконалення методів викладання предметів;
- підвищення ефективності самостійної роботи студентів.

Головні результати тестового контролю: поліпшення якості освіти, рівня навчальних досягнень студентів, наявність об'єктивної інформації про результати успішності студентів.

Переваги тестового контролю

- Об'єктивність – незалежність результатів тестування від особистих стосунків викладача та студента.
- Простота процедури запису (введення) відповіді, незалежність оцінки від техніки письма.
- Кількісні критерії оцінки – наявність кількісних показників для визначення повноти та глибини засвоєння матеріалу.
- Простота та формалізованість процедури визначення оцінки – можливість її здійснення людиною середньої кваліфікації або технічним пристроєм.
- Чіткість та однозначність формулювання умов тестових завдань – що забезпечує однозначність сприйняття студентами їх змісту.
- Рівні вимоги до знань та умінь студента шляхом використання в тесті завдань однакової складності, обсягу та змісту.
- Забезпечення необхідної повноти охоплення знань та умінь, що контролюватимуться під час перевірки.
- Можливість одночасної перевірки значної кількості студентів.
- Можливість багаторазового повторення умов перевірки, для з'ясування змін у рівні підготовки.
- Орієнтація на сучасні освітні технології – використання комп'ютерних навчальних і контролюючих систем.
- Універсальність – охоплення всіх етапів процесу навчання.
- Багатофункціональність – контроль, діагностика, корекція навчального процесу.
- Упродовж досить обмеженого часу може бути перевірена якість знань, навичок у зазначеної кількості студентів.

- Можливий контроль знань, умінь, навичок на необхідному, заздалегідь запланованому рівні.

- Увага студента фіксується не на формуванні відповіді, а на осмисленні і суті.

Недоліки тестового контролю

- Ймовірність випадкового вибору правильної відповіді.
- Можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінити тільки кінцевий результат (правильно-неправильно), у той час як сам процес, що призвів до нього, не розкривається.

- Психологічний недолік – стандартизація мислення без врахування рівня розвитку особистості.

- Велика затрата часу на складання необхідного "банку" тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу.

- Тести не сприяють розвитку мови.

- Недоліки, що зумовлені організаційно-методичними чинниками (значна затрата часу викладачів на складання тестів, трудомісткість процесу, необхідність високої кваліфікації викладачів, які розробляють тести).

- Можливість завчити правильні відповіді (у використанні комп'ютерних тестів).

Водночас слід зазначити, що тестовий контроль знань студентів не суперечить іншим формам педагогічного контролю, які ґрунтуються на безпосередньому спілкуванні викладача зі студентами. Проте, саме тестовий контроль надає викладачеві об'єктивну інформацію про рівень знань студентів, про прогалини в їхній підготовці, про причини цих прогалин. Тому тестовий контроль це, безперечно, один із сучасних і оптимальних методів контролю знань. Однак не можна зосереджуватися лише на тестовому контролі, необхідно користуватися різними методами оцінювання знань і умінь студентів – усними і письмовими відповідями, спостереженням і оцінкою виконуваної роботи на заняттях, виробничій практиці. Тобто необхідно оцінювати знання і уміння не лише за допомогою тестів, а у комплексі з іншими методами, що має створити атмосферу для постійної, систематичної, наполегливої роботи студентів.

Серед студентів було проведено тестування на тему «Тестовий контроль; за і проти». На питання «Які форми контролю є найефективнішими?»: 20% відповіли, що усний екзамен (залік), 38% – письмова робота і 36% – тестовий контроль. На питання «Чи завжди була об'єктивною оцінка за тестування?» 32% студентів – «завжди об'єктивною», 46% – «інколи» і 14% – «ніколи». На питання «Чи завжди Ви розуміли формулювання питання в тесті?»: 50% опитуваних відповіли «так», 34% – «ні» і 8% – «інколи». «Чи використовувались комп'ютери для перевірки тестування?»: 52% студентів відповіли «часто», і 30% – «рідко». На питання

«Чи студенти свідомо пишуть тестування»: 34% відповіли, що завжди впевнені у своїй відповіді, 30% – намагаються вгадати відповідь.

Тестування багатофункціональне. Воно дозволяє швидше зрозуміти, як далі працювати з студентами, а також допомагає викладачу скорегувати свою діяльність. Тестовий контроль може використовуватись для оновлення знань студентів, встановлення рівнів успішності академічних груп та окремих студентів, аналізу різних форм і методів навчання, підсумкового оцінювання. Проте, слід пам'ятати, що тестовий контроль повинен зумовлюватися передусім особливостями навчального предмету і особливостями самих студентів. Тому необхідно поступово готувати студентів до такої форми контролю, який в умовах кредитно-модульної системи організації навчання у вищих педагогічних навчальних закладах має стати головним. Отже, створення і застосування тестового контролю знань студентів є необхідною умовою діяльності вищих педагогічних навчальних закладів.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні тестовий контроль інтенсивно розвивається і поширюється, а використання тестових технологій посідає особливе місце у розробці та впровадженні у навчальний процес нових підходів до оцінювання досягнень студентів і виявлення рівня їхніх знань.

Марія Третевич (факультет іноземних мов)

Наук. консультант – доц. Федина В. С.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

З розвитком засобів інформації з'являються нові можливості для застосування комп'ютерів у навчальному процесі. Вчителю потрібно не лише мати глибокі предметні знання, володіти практичними вміннями та навичками, але й творчо використовувати набуті знання. Одним із способів є використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу учнів до навчання.

Мультимедіа (лат. *multum* – багато й англ. *media* – засоби) – система сучасних технічних засобів, що дозволяють працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком (мовлення, музика, ефекти), анімаційною комп'ютерною графікою (мальовані фільми, тривимірна графіка) в єдиному комплексі; один із перспективних напрямків, що найбільш швидко розвиваються, особливо в галузі освіти. Отже, мультимедіа -

це комплекс апаратних та програмних засобів, які дозволяють застосовувати комп'ютер з текстом, зі звуком, графікою, анімацією та відео.

Важливим та дієвим може бути використання мультимедійних технологій на уроках іноземної мови, адже такі уроки стають цікавішим для учня, що підвищує ефективність засвоєння знань.

Основними перевагами таких уроків є:

1. Розвиток креативного мислення школярів.

Розвитку креативного мислення сприяють *медіапроекти* та *творчі презентації*. Кожен школяр-учасник проекту має можливість обрати для себе індивідуальні засоби й оптимальний темп діяльності, виявити самостійність, творчість, наполегливість у досягненні мети. Навчальна робота організовується в індивідуальній та груповій формах і складається з трьох етапів: відбір та вивчення інформаційно-професійної проблеми, засвоєння комп'ютерної мультимедіа-технології; створення та колективне обговорення пробних комп'ютерних мультимедіапрезентацій, створених на запропонованому вчителем матеріалі; підготовка й представлення розгорнутої мультимедіапрезентації з проблеми із залученням додатково знайденої учнями інформації й викладеної з урахуванням власної точки зору.

2. Навчають краще сприймати прочитаний або прослуханий текст.

Літературний (історичний) портрет – це мультимедійний проект, що містить документи, фотографії, таблиці, ілюстративний матеріал, аудіо- та відео фрагменти, скомпоновані у послідовному порядку, дає змогу найбільш повно й яскраво розповісти учням про життєвий шлях визначних постатей країн, мова яких вивчається.

3. Дозволяють проявити індивідуальні можливості кожного учня й навчають повніше й точніше висловлювати свої думки.

Наприклад, *слайд-твір*, мультимедійний проект, створений на відповідну тему самими учнями, – це такий підхід до домашнього завдання, який дозволяє проявити індивідуальні можливості кожного.

4. Долають труднощі в навчальній діяльності й поліпшують рівень унаочнення навчального матеріалу.

У цьому допоможе застосування такого мультимедійного жанру, як *блок-тема* – комплексний матеріал за певною великою темою, розташований у послідовному порядку і поділений на мікротеми. *Динамічні таблиці* допомагають учням зрозуміти процес «народження» і функціонування правила: потрібні елементи з'являються і зникають, рухаються, збільшуються, переміщаються; іноді для створення бажаного ефекту застосовується звукове оформлення, анімаційні вставки тощо. Матеріал підібраний з орієнтацією на асоціативне, образне мислення учнів, що дає змогу швидко запам'ятати та

якісно застосувати набуті знання.

Ефективними у навчальному процесі є *статичні таблиці*. Наприклад, під час закріплення теми «Односкладні прості речення в німецькій мові» на таблиці учні спеціальним маркером ставлять розділові знаки, роблять позначки напроти відповідної характеристики речення, не витрачаючи часу на написання і його письмовий розбір.

5. Підвищують рівень самоконтролю з боку учня.

Самодиктант – усім відома форма перевірки знань, проте у мультимедійному форматі вона працює значно ефективніше. На дошці – текст із пропущеними буквами та розділовими знаками (бажано, щоб у кожного учня був такий самий друкований текст). У процесі роботи учні пояснюють вживання букв і розділових знаків, роблячи на дошці відповідні записи. Застосовуючи самодиктант також економиться час та необхідність записувати текст у зошити. *Тестові завдання* можна формувати на інтерактивній дошці, розташувавши кожне запитання та варіанти відповідей на нього на окремому слайді. Такі тестові завдання зручно використовувати під час тематичного оцінювання, аудіювання тощо.

6. Дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити важко або й неможливо.

До прикладу, *віртуальна екскурсія* знайомить учнів із зарубіжними країнами, їхньою історією, природою, видатними людьми, розширює кругозір учнів, сприяє їх розвитку в умовах, коли справжня екскурсія не можлива. До кожного відео сюжету можна розробити відповідні завдання, які учні виконуватимуть під час уроку.

7. Підвищують результативність засвоєння знань завдяки своїй яскравості та динамічності.

Для реалізації цієї мети найкраще підходить застосування *media-уроку*, який є сукупністю різноманітних мультимедійних прийомів, що працюють впродовж 45 хвилин уроку.

Такі уроки посилюють мотивацію вивчення іноземної мови. Особистісно-орієнтований підхід до навчання сприяє розвитку індивідуальних здібностей учнів. Мультимедійний урок забезпечує інтенсифікацію навчального процесу, допомагає ефективно вирішувати проблему наочності навчання. Також розширює можливості візуалізації навчального матеріалу, роблячи його більш зрозумілим і доступним для учнів й навчає школярів самостійно аналізувати і виправляти допущені помилки, здійснювати самостійну навчально-дослідну діяльність.

**ПОХОДЖЕННЯ МОВИ, ЕТНОСУ ТА ДЕРЖАВИ ЯК НЕВІД'ЄМНА
СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
(ДО ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ
У ВИРІШЕННІ ТРИЄДИНОЇ ПРОБЛЕМИ)**

Незважаючи на те, що Україна як незалежна держава функціонує вже понад два десятиліття, поки-що в гуманітарній сфері відсутня єдина, найважливіша для розвитку суспільства, концепція – поява мови, етносу та держави. В свою чергу це негативно впливає на навчальний та виховний процес в школах та ВНЗ різних рівнів акредитації.

Загальновідомо, що в попередні роки (до 1990 року) висвітлення триєдиної проблеми проходило в руслі поглядів, сформованих в політичній площині тодішнього Радянського Союзу, найголовнішим постулатом яких була так звана «колиска трьох братніх народів». Останнім часом незначні зрушення в цьому плані є, але не більше ніж на регіональному рівні.

Всі дослідження даної проблеми зроблені нашими попередниками базувалися на її висвітленні шляхом моно-, а згодом полідисциплінарного підходу, внаслідок чого, отриманий матеріал трактувався однобічно та недостатньо. При цьому варто зауважити, що під час застосування полідисциплінарного підходу фахівці використовували і продовжують використовувати лише готові висновки своїх колег, не вдаючись до методики пошукового процесу, внаслідок чого виникають суттєві протиріччя щодо праатьківщини слов'ян (в т. ч. й давніх українців) та шляхів їхнього розселення. Саме тому актуальними є міждисциплінарні дослідження – взаємна співпраця науковців гуманітарних дисциплін, а саме лінгвістики, діалектології, історії та археології, над обраною проблемою.

Однією із спроб застосування міждисциплінарного підходу пропонується встановлення міграційних шляхів словацького етносу на основі даних компаративної діалектології, історичних та археологічних джерел з урахуванням теоретико-методологічної основи їх формування.

Згідно з писемними та археологічними джерелами в середині I тис. н. е. відбуваються інтенсивні процеси переселення слов'янського етносу. При цьому дискусійною залишається проблема праатьківщини та шляхів їхньої міграції. На наше думку, найбільш правильне їх вирішення залежить від синтезного їх розв'язання з урахуванням всіх дотичних до цього процесу дисциплін, наприклад долучивши лінгвістичні дані, зокрема діалектологічний

матеріал.

Використовуючи діалектологічний матеріал, що був сформований в джерело впродовж XIX–XX ст. та побутував в епоху Великого переселення народів, в межах сучасної західної України та Словаччини - територіальне ядро нашого дослідження, ми віднайшли 11 лексем: хижка, лагвиця, утирач, куча, ногавеці, кабат, обувь, заушніце, челядь, болесь, твар. Як вдалося з'ясувати, деякі лексеми втратили свій первинний вигляд, деякі зазнали фонетичних варіацій: *o* перейшло в *e*, *u* в *i*, *e* в *u*, *a* в *e* та ін., в певних випадках відбулися і палаталізація, асиміляція приголосних в кінці слова та різного ступеня пом'якшення приголосних, появилися приголосні в корені слова. Ці лексеми поширені на території Полісся (зокрема західної його частини), Бойківщини, Гуцульщини, на південних схилах Карпат, північно-східній, північній та південно-західній частині Словаччини. Міграції слов'ян можна співставити їх з рухом по річках: з правих приток Прип'яті і верхів'їв Західного Бугу через Розточчя вони проникають на ліві притоки Верхнього і Середнього Дністра, а далі з Верхнього Дністра, через правобережжя Верхньої Вісли та Моравські Ворота на територію сучасної Словаччини.

Таке розміщення лексем засвідчує, що по-перше: такий напрямок підтверджується в напрацюваннях тих археологів, в яких добре простежується теоретико-методологічне підґрунтя формування джерельної бази; по-друге: матеріальна і духовна культура на цьому міграційному шляху є максимально подібною; по-третє: базуючись на історичних джерелах про прихід слов'ян на територію Словаччини, ми отримуємо місце їх прабатьківщини перед переселенням.

Отже, спроба міждисциплінарного підходу навіть без урахування антропологічних факторів та екофакторів підтверджує його переваги у вирішенні цієї складової триєдиної проблеми.

Серед проблем, які постають сьогодні в системі освіти і виховання, є трактування надбань нашої нації. Очевидно, що сучасна система українського виховання має формуватися як національна, підвищуючи роль тих цінностей, завдяки яким живе народ і чим вирізняється наша нація з-поміж інших. Про важливість національного виховання свого часу зазначав і Григорій Ващенко, Іван Франко, Борис Грінченко, Олександр Духнович та ін.

На нашу думку, саме в інноваційних підходах полягає майбутнє нашої науки та освіти. При цьому доцільно би було створити при університетах та науково-дослідних інституціях міждисциплінарні програми, метою яких буде розв'язання проблем походження мови, етносу та держави. Зацікавленим у науці студентам будуть пропонуватися теми курсових, торкатимуться вищезазначених проблем. Їхні напрацювання можуть лягти в основу розробок методичних рекомендацій, варіантів програм та навчальних посібників, що

в свою чергу стануть теоретичною базою для проведення факультативних занять у школах, технікумах, коледжах та університетах.

За освітнім завданням ці факультативи будуть міжпредметними, охоплюючи різні предмети гуманітарного напрямку. Дидактичною метою їх буде поглиблення вивчення проблеми походження мови, етносу та держави, узагальнення та систематизацію знань. Ці заняття передбачатимуть перш за все обґрунтування актуальності зазначених проблем, а також, теоретичної та, що не мало важливо, практичної діяльності учнів та студентів. Їхньою метою є підвищення рівня національної освіти у вищих навчальних закладах та школах, адже розквіт науки, освіти та шкільництва в Україні можливий передусім при свідомих українцях, що виростають з учнів та виходять зі студентських лав.

Юрій Чубак (фізичний факультет)

Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

МЕТОД ВІЛЬНИХ АСОЦІАЦІЙ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

У своєму дослідженні я хотів би проаналізувати застосування методу вільних асоціацій для визначення життєвих пріоритетів особистості, а також висловити певні ідеї стосовно використання даного методу задля підвищення ефективності під час роботи чи навчання.

Власне мій психолінгвістичний тест полягав у наступному: кожен респондент отримав анкету, в якій у довільному порядку були розміщені шістнадцять літер, до кожної з яких потрібно було навести певну асоціацію. Після того як це зроблено, до кожного із двох слів, що стоять поряд, наводиться ще по одній асоціації і, відповідно, цей процес продовжується аж до того моменту, поки в кінці не буде записано останнє слово-асоціація (формування близько п'яти рядів асоціацій), яке, на мою думку, за щирого виконання тесту, несе велику інформацію про психологічний стан людини.

Звичайно, дуже важливим є те, щоби асоціації дійсно були вільними, тобто спродукованими, несвідомими, а не обдуманими та зваженими. Щоби досягнути стану, за якого відповіді будуть максимально достовірними, я намагався створити в аудиторії, де проводилося опитування, оточення, в якому респонденти почувалися б розслаблено та затишно. Для цього була ввімкнена заспокійлива класична музика, освітлення було

оптимальним. Власне, задля досягнення поставленої мети, перед початком анкетування я використав візуальний стимул: респонденти оглянули світлини із зображеннями важливих моментів, що стосуються людського життя, як-от: сім'я, друзі, робота, саморозвиток... Це дало змогу також проаналізувати вплив даного чинника на відповіді, точніше, чи вносить даний фактор якісь систематичні збурення у опитуваннях, чи будуть респонденти повністю піддаватися такому навіюванню.

Результати експерименту виявилися, як на мене, надзвичайно цікавими, власне, вони значно вразили (тут можна врахувати те, що таке дослідження я робив вперше), оскільки майже в кожному опитуванні вдалось досягнути поставленої мети. Я зміг оцінити роль зовнішнього подразника: були випадки, коли він повністю впливав на відповіді, але у переважній кількості анкет він відіграв лише невелику, я б сказав, спрямовуючу, роль, тобто саме те, що і я хотів. А відповіді постали у всій красі асоціативного методу, показавши, що насправді «живе» у підсвідомості людини, окрім того вони несли вагомий емоційний відбиток. Найкраще, що приходить у голову задля узагальнення результатів, це цитата Френсіса Гальтона про асоціативні дослідження: «Вони оголюють сутність людської думки дивовижно виразно, її навряд чи вдасться зберегти, якщо опублікувати результати.»

Саме тут у мене виникла ідея стосовно того, як, трішки деформувавши даний тест, а саме, звільнивши його від зовнішніх стимулів, змінити щось у робочому або навчальному оточенні.

Людський мозок – машина, яка неперервно поглинає та аналізує інформацію, розбиває її чи, навпаки, синтезує. Тому звичайно, щось дійсно важливе для нас, створюватиме велику кількість асоціативних зв'язків у психіці, які, якщо навіть і не лежатимуть на поверхні (закриті повсякденними справами та звичками, думками, як наслідок концентрації уваги задля життя) все-таки будуть доступними для спостереження. Спостереження саме через найбільш природній процес накопичування інформації у пам'яті – асоціації, до яких можна прийти створенням певної кількості асоціативних рядів, що я і виконав у своєму тесті.

Як це використати на практиці?

На мою думку, виконання схожого експерименту перед початком нового робочого дня (тижня) зможе чітко прояснити продуктивні спроможності кожного із нас через встановлення психологічного стану людини. Воно дасть змогу встановити осіб, які готові до ефективної праці, оптимально підібрати завдання для кожного відповідно до його емоційного стану. За допомогою такого асоціативного тесту можна визначити осіб, яким потрібна додаткова мотивація, заохочення. Зрештою, дасть змогу краще пізнати людей з якими працюєш, їхні думки, цілі, бажання. Асоціативні методи, у якій формі вони не були б виконані, є надзвичайно потужним та ефективним інструментом психологічного дослідження, оскільки

уможливлюють прямий контакт дослідника з мозком респондента, оминаючи процес раціонального мислення. На мою думку, саме вони закладуть основи майбутніх психологічних експериментів.

Наталія Яцулка (механіко-математичний факультет)

Наук. консультант – доц. Мицишин І. Я.

СУЧАСНІ ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Девіантна поведінка – це система вчинків чи окремі дії, які суперечать прийнятим у суспільстві нормам і проявляються у вигляді незбалансованості психічних процесів, ухилянні від морального та етичного контролю за власною поведінкою.

Проблема девіантної поведінки молоді суттєво загострюється в умовах суспільних трансформацій, відсутності загальноприйнятних моральних цінностей, руйнації суспільних інститутів, що регламентують поведінкові норми. Так, в Україні у 2010 році неповнолітніми було скоєно 17,3 тис. злочинів (на 12,3% більше, ніж у 2009 році), в тому числі 8,7 тис. тяжких та особливо тяжких.

Залежно від способів взаємодії з реальністю і порушення тих чи інших норм суспільства девіантну поведінку поділяють на п'ять типів:

1. Делінквентна – девіантна поведінка, яка у крайніх своїх проявах (агресія, сексуальне насильство, злочинність) є діями, що тягнуть за собою кримінальне покарання.

2. Адиктивна поведінка – одна з форм девіантної поведінки з формуванням прагнення до втечі від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану через вживання деяких речовин чи постійну фіксацію уваги на певних видах діяльності, що спрямоване на розвиток і підтримання інтенсивних емоцій.

Основний мотив особистостей, схильних до адиктивних форм поведінки, – активна зміна психічного стану, що не задовольняє їх і розглядається ними як «сірий», «нудний», «монотонний», «апатичний».

3. Патохарактерологічний тип девіантної поведінки – поведінка, зумовлена патологічними змінами характеру, які сформувались у процесі виховання: розладами особистості (психопатії), явно вираженими акцентуаціями характеру, невротичним розвитком особистості.

4. Психопатологічний тип девіантної поведінки – ґрунтується на психопатологічних симптомах чи синдромах, що є проявами тих чи інших психічних захворювань. Як правило, мотиви поведінки психічно хворого залишаються незрозумілими до тих пір, поки не будуть виявлені основні ознаки психічних розладів.

5. Девіації, зумовлені гіперздібностями людини. Людина, здібності якої значно перевищують середньостатистичні, розглядається як така, що виходить за рамки нормальної (це прояв обдарованості, таланту, геніальності у якійсь одній з діяльностей людини). Відхилення в бік обдарованості в одній сфері часто супроводжується девіаціями у повсякденному житті. Така людина часто виявляється непридатною до «побутового, приземленого» життя. Вона нездатна правильно розуміти і оцінювати вчинки та поведінку інших людей, виявляється наївною, залежною і неготовою до труднощів повсякденного життя.

З метою з'ясування рівня девіантності сучасної студентської молоді було проведено опитування студентів університету. У ньому брало участь 50 студентів 3-го курсу механіко-математичного факультету.

На питання, які засоби найчастіше використовуються для відстоювання власної думки, 75,9% відповіли, що це словесна аргументація і 10,2% – різні засоби залежно від ситуації. При цьому майже 14% зізналися, що активно вступають у бійку.

У 20% студентів часто виникають конфліктні ситуації з батьками, в 70% – дуже рідко і лише 10% – ніколи не конфліктують. Високий відсоток студентів – 36,5% схильні до депресії, 42% – не схильні і 21,5% не могли визначитись із відповіддю.

Проблему девіантної поведінки сучасні студенти вважають надзвичайно актуальною. Щоденно із девіантними вчинками зустрічається 70% молоді, 25% - один раз в день, 5% - вкрай рідко. На думку студентів, найбільше спричиняє девіантну поведінку деструктивний вплив середовища однолітків. Наступні позиції у рейтингу причин девіацій займають: педагогічна занедбаність, психічні відхилення, прагнення до самоствердження, вплив медіа-засобів, молодіжні субкультурні течії та економічні кризи. 56% вважають, що в нашій країні не ведеться належна педагогічна робота щодо корекції девіантних проявів, 36,5% – що систему з профілактики правопорушень слід постійно вдосконалювати і лише 7,5% – що такі заходи включені у виховний процес школи.

Робота з важкими дітьми й підлітками є обов'язковим компонентом загальної соціальної роботи в багатьох країнах Західної Європи. Таких дітей відносять до «групи ризику», тобто такої, у якій висока ймовірність здійснення протиправних дій. На сьогодні в Україні і за кордоном існують різні соціальні проекти для соціально-педагогічної реабілітації підлітків. Розглянемо деякі з них на прикладі досвіду Нідерландів.

Проект Family First (FF) – робота з неблагодійними роинами, щодо яких органами влади вирішується питання про позбавлення батьківських прав. Як правило, це неповна родина, у якій мати веде асоціальний спосіб життя. Представники влади, що інспектують цю родину, ухвалюють рішення щодо позбавлення матері батьківських прав і підготовляють документи. Але, перш ніж дати справі хід, пропонують матері співробітництво із соціальним працівником, що працює за проектом FF. Коли місцеві влади, що контролюють результат (але не процес), переконуються, що мати здатна займатися вихованням дітей, вони ліквідують раніше підготовлені документи про позбавлення батьківських прав.

Проект Thuislozen Team (TT) – робота з безпритульною молоддю. Основний контингент проекту – молоді люди у віці до 25 років, що не мають протягом трьох місяців постійного місця проживання, що не зробили злочинів, але помічені органами правопорядку. У бюро TT приходять тільки ті підлітки, які насправді хочуть змінити своє життя, хто готовий прийняти допомогу й одночасно взяти на себе відповідальність за реалізацію своїх життєвих планів.

В Україні подібну діяльність здійснює благодійний фонд Карітас. Він співпрацює з найбільш вразливими категоріями дітей та молоді: сиротами, вихованцями інтернатних закладів, дітьми з багатодітних і малозабезпечених родин, з проблемних, кризових сімей. Соціальне втручання та робота в сім'ях спрямовані на покращення фізичних і соціально-побутових умов проживання, налагодження нормального соціально-психологічного клімату в роинах підопічних, сприяння виходу кризових сімей з проблемної ситуації. У співпраці з районними центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді працівники Карітас здійснюють інспектування неблагополучних сімей і допомагають вирішити проблеми.

Проект Halt – робота з молоддю, що здійснили дрібні крадіжки або акти вандалізму. Даним проектом охоплено 79% території Голландії. Суть цього проекту полягає в тому, що підліткові, що зробив правопорушення, пропонується відшкодувати матеріальний або моральний збиток власною працею. Він може відмовитися, але в цьому випадку буде мати справу з місцевими органами правопорядку.

В Україні за статистикою девіантна поведінка стає з кожним роком більш глобальною. Існують різні проекти і фонди, працівники яких стараються допомогти молодим людям, проте, як показує наше дослідження й досвід, систему профілактичної та корекційної роботи з правопорушниками в нашій країні слід активно оновлювати й вдосконалювати.

МАТЕРІАЛИ
студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 4

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 5,6
Тираж 50 прим. Зам.

Малий видавничий центр кафедри загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7